

Inhoudsopgave

Inleiding.....	3
1. Het werkverbond en de zondeval	6
2. Het genadeverbond geopenbaard	10
3. Het genadeverbond en de verkiezing	12
4. Het genadeverbond en de verwerving	13
5. Het genadeverbond en de toepassing	15
6. De sacramenten.....	20
7. De doop als sacrament	22
8. De doop in de plaats van de besnijdenis?.....	25
9. Waarmee moet gedoopt worden?	29
10. Hoe moet gedoopt worden?	29
11. De betekenis van het woordje ‘doop’	33
12. Wie hebben het recht om te dopen?.....	34
13. Waar en wanneer wordt de doop bediend?	35
14. De geldigheid van de doop	36
15. Wie mogen de kinderdoop ontvangen?.....	37
16. Tweeërlei kinderen van het verbond	44
17. De dopeling.....	49
18. Of gij niet bekent... ..	56
19. De (on)feilbaarheid van de volwassendoop.....	61
20. De herdoop	62
21. Verbondswraak.....	63
22. De historie van het doopformulier.....	65

23. Klassiek en verkort formulier vergeleken.....	68
24. Indeling van het doopformulier	80
25. Verklaring van het doopformulier.....	81
<i>Eerste stuk: De ellende</i>	81
<i>Tweede stuk: De verlossing</i>	86
<i>Derde stuk: De dankbaarheid</i>	97
<i>Verdediging van de kinderdoop</i>	100
<i>Het gebed voor de bediening van de doop.</i>	106
<i>Vermaning aan de ouders en die mede ten doop komen</i>	110
<i>De bediening van de Heilige Doop</i>	115
<i>Het dankgebed</i>	115
Geraadpleegde literatuur.....	127

Inleiding

De Heilige Doop is door de Heere ingezet als een heerlijk sacrament in de Christelijke gemeente. Zij is geschonken als een zichtbare predikatie en als een zegel op Gods beloften. Omdat zij zo nuttig is voor het geloof, is het voor de satan een geliefde akker om verdeeldheid in te zaaien. Juist bij het goede en zo vruchtbare zaad van dit sacrament moet het onkruid welig tieren. Alles wordt door hem in het werk gesteld om te voorkomen dat dit heilig sacrament haar vrucht zou hebben. Alle eeuwen door is er twist geweest over de betekenis van de doop. Legio dwalingen hebben de kop opgestoken en steeds zijn deze dwalingen fel bestreden door moedige kerkvaders. De ontwikkelingen rondom Abraham Kuyper en de effecten van zijn leer aangaande ‘de veronderstelde wedergeboorte’ hebben voor enorm veel verdeeldheid gezorgd. Maar ook de opkomst van de zogenaamde ‘Reformatorische Baptisten’ brengt velen in verwarring.

In onze dagen heerst er in de bevindelijk gereformeerde kringen een breed levende dooponderschatting. We mogen wel met Luther klagen: *“waar de Satan de kracht van de doop in kleine kinderen niet heeft kunnen vernietigen, heeft hij toch dit overwicht verkregen, dat hij die bij alle volwassenen heeft vernietigd, zodat er nu bijna niemand is, die ooit aan zijn doop terugdenkt, nog veel minder er in roemt.”*¹

Als reactie op deze lauwheid komen er steeds meer stemmen op om de doop weer op waarde te leren schatten. De oproep klinkt om minder uit gewoonte te dopen en de rijkdom van de Heilige Doop meer tot haar recht te doen komen. De vraag wordt gesteld of er toch niet eens een vervanging van het aloude doopformulier moet komen of op zijn minst afscheid moet worden genomen van het dankgebed hierin. Weer anderen wagen zich aan de vraag of kinderen eigenlijk wel gedoopt mogen worden en zo ja, wat dan de betekenis hiervan is. Al deze vragen

¹ Luther, M. *De Babylonische gevangenschap der Kerk*. 37.

vormen in combinatie met een tanende worteling in Schrift en belijdenis een serieus probleem.

Een reactie kan niet uitblijven en komt in allerlei vormen tot ons. Maar ook die vervullen de rechte protestant vaak met de nodige zorgen. Vaak krijgen bepaalde aspecten zo'n sterke nadruk dat aan de andere kant wordt doorgeslagen. Velen eindigen al tegensturend tegen de heersende lauwheid, aan de andere zijde van de weg nog dieper in de modder. De kinderdoop moet dan al snel het veld ruimen, het genadeverbond moet anders worden gezien en de onverbreeklijke band tussen het Oude Testament en het Nieuwe Testament moet zo ver als mogelijk worden opgerekt, zo niet verbroken.

Het doel van dit boekje is niet om te komen met een nieuwe visie die allerwege stof doet opwaaien. Ook hoeft u geen verrassende inzichten of bijzondere ontdekkingen te verwachten. U treft hier 'slechts' een evenwichtig Bijbels getuigenis aan met betrekking tot de Heilige Doop. Het is gebaseerd op de Heilige Schrift, weet zich gekaderd door onze formulieren van enigheid en geeft een stem aan de rijkdom die onze oudvaders vonden in dit heilig sacrament. Wat zou het een wonder zijn als dit boekje zou mogen dienen, om dit sacrament van inlijving binnen onze christelijke gemeenten weer de plaats te geven die zij in Bijbels licht moet hebben. Niets meer, maar ook niets minder dan dat.

Eerst vindt u een betrekkelijk uitgebreide inbedding in de theologische context die nodig is om de Heilige Doop te verstaan. Daarna werken we het oude doopformulier, zoals het door Petrus Datheen geschreven is, stukje voor stukje door. We hebben gekozen voor dit formulier, omdat het in tegenstelling tot het in onze kerken gebruikte verkorte formulier, een veel groter didactisch deel heeft waardoor veel vragen worden weggenomen.

In dit alles staat de diepe overtuiging centraal dat het voor de gemeente van groot belang is om van tijd tot tijd een duidelijk onderwijs te ontvangen over de Heilige Doop en de kinderdoop in het bijzonder. In

onze dagen komen er weer ‘leraren’ op die met charisma en overtuigingskracht menen dat het verwerpen van de kinderdoop past bij een Bijbelse theologie. Velen worden erdoor in vervoering gebracht en maken levensgrote brokken. Deze vervoering ontstaat veelal door grote onkunde en onverschilligheid. Dit boekje is geschreven tot opscherping van de gemeenten. De gebruikte voetnoten willen geen wetenschappelijke indruk wekken maar doorverwijzen naar de onfeilbare Schrift, onze belijdenis en gezegende oudvaders.

De Heere geve dat dit boekje mag uitwerken dat velen hun doop leren verstaan. Allereerst tot de diepe doorleving van onze doodschuldigheid tegenover God, ten tweede tot de kennis aan de Goddelijke deugden en rijke beloften in Woord en sacrament verklaard. Ten laatste tot de persoonlijke zielsondervindelijke toepassing van de heilsweldaden die ons in de doop worden voorgesteld.

1. Het werkverbond en de zondeval

Om de doop te verstaan als ‘teken des verbonds’ zullen we inleidend moeten stilstaan bij de aanleiding, de oorzaak en het wezen van het verbond. De aanleiding van het verbond ligt in het paradijs. Daar is het werkverbond, waarin we geschapen zijn, verbroken. Dit verbond tussen God en Adam (als het verbondshoofd) bestond in de eis: doet dat en gij zult leven. Ook dit verbond had verbondsteken en sacramenten. Namelijk, ‘de boom des Levens’ en ‘de boom der kennis des goeds en des kwaads’² en het was hen uitdrukkelijk verboden om van de laatstgenoemde boom te eten.³

Adam had de mogelijkheid om te gehoorzamen, maar hij had ook de mogelijkheid om ongehoorzaam te zijn. Adam kon dus zondigen maar hij kon ook staande blijven door niet te zondigen. Adam heeft echter als verbondshoofd gegeten van de verboden vrucht en daarmee het gehele menselijke geslacht geworpen in de dood. De gevolgen waren vreselijk, want *“met de verachting van Gods bevel gaven zij niet alleen aan hun lusten toe, maar maakten zich ook tot knechten des duivels.”*⁴

Door deze daad van ongehoorzaamheid kwam de zonde in de wereld, en zijn velen tot zondaars gesteld geworden.⁵ De mogelijkheid tot zondigen maakte plaats voor een onmogelijkheid om niet te zondigen. De mens móest nu zondigen omdat hij tot in het diepst van zijn bestaan zonde geworden was. Naar de bedreiging *“ten dage als gij daarvan eet, zult gij den dood sterven”*⁶ eiste Gods recht nu onherroepelijk de drievoudige dood, bestaande in de tijdelijke, geestelijke en eeuwige dood.

Het moet ons wel aangrijpen als wij zien wat de eerste mens ervan gemaakt heeft in de staat der rechtheid. De vrije, ongebonden wil des

² Voetius, G. *Catechisatie over den Heidelbergschen Catechismus*. Deel 2, 237.

³ Genesis 2: 17.

⁴ Calvijn, Joh. *Bijbelverklaring Genesis 3: 6*.

⁵ Rom. 5: 19a *“Want gelijk door de ongehoorzaamheid van dien énen mens velen tot zondaars gesteld zijn geworden”*

⁶ Genesis 2: 17b.

mensen is in de heerlijke context van het paradijs niet staande gebleven. Wat zal er dan van ons terecht moeten komen die een verdorven wil hebben, nog enkel tot het kwade geneigd?⁷ Wij die in de banden van de geestelijke dood gebonden liggen, onder de macht van de satan, hoe zouden wij nog tot iets goeds in staat zijn? Dit moet de mond wel stoppen van allen die nog iets ter zaligheid afhankelijk willen maken van de (goede) wil des mensen.

Wanneer nu Adam en Eva na de zondeval tot de ontdekking kwamen wat het eten van de verboden vrucht hen had gebracht, *“vernederen zij zich niet voor God en vreesden zij Zijn oordeel niet, gelijk het hun betaamde.”*⁸ Zij vluchtten daarentegen van Gods aangezicht, gekweld door de overtuiging dat zij naakt waren. Nog vóór God hen ter verantwoording riep, werden ze in hun eigen consciëntie overtuigd dat zij schuldenaren waren en daarom zochten zij zich te verbergen. Jammerlijk ellendig namen zij zich bladeren ter bedekking *“opdat zij, als door een onoverwinnelijke beschutting, God verre van zich konden houden.”*⁹

Het is niet anders dan een onuitsprekelijk wonder dat de geschiedenis hier niet geëindigd is. Nee, waar de mens een punt zette, plaatste God een komma. O! wonder: *“En de HEERE God riep Adam en zeide tot hem: Waar zijt gij?”* Maar helaas, ook de roepstem van God, die zij zeer goed kenden als van hun goede Schepper, bracht Adam en Eva niet door schuldbesef getroffen en geslagen in het stof. Nee, Adam gaf God de schuld van zijn vlucht in het struikgewas. Want *“Ik hoorde Uw stem in den hof, en ik vreesde, want ik ben naakt; daarom verborg ik mij.”*¹⁰ Ik hoorde Uw stem en dat bracht mij tot vrezen, wilde Adam zeggen. Alsof God schrikwekkend was. Alsof Adam God niet kende aan de wind des daags en er tot dan toe geen dagelijkse liefdesgemeenschap was geweest. O wat had de zondeval direct een vreselijke uitwerking. De lieve Schepper

⁷ Heidelbergse Catechismus zondag 3, vr. 8

⁸ Calvijn, Joh. Bijbelverklaring Genesis 3: 7.

⁹ Calvijn, Joh. Bijbelverklaring Genesis 3: 7

¹⁰ Genesis 3: 10.

van hemel en aarde voorstellen als vreeswekkend, als iemand voor Wie je vluchten moet, dat is niets dan duivelse theologie.

Nog heviger kwam de ingetreden boosheid in Adam openbaar wanneer hij Eva, als de vrouw die hij van God ontvangen had, aanwees als de oorzaak van zijn zonden. Indirect wentelde hij de schuld hiermee op God: *“Toen zeide Adam: De vrouw, die Gij bij mij gegeven hebt, die heeft mij van dien boom gegeven.”*¹¹ Adam was hier in het minst niet in de gestalte die passend was na de grove ongehoorzaamheid. Zijn gestalte was zeker niet van dien aard dat het God tot genade zou hebben bewogen. En toch, God trekt zich niet van Adam terug, want als Hij terstond na de overtreding schuldgevoel, schaamte en vreze in Adam doet ontwaken, dan is dat alles reeds een werking van Gods Geest. Het is een openbaring van Zijn toorn maar daarmee ook van Zijn genade.¹² Want waarom liet Hij Adam en Eva niet liggen in hun val, zonder ze enige indruk te geven van hun zonden? Zou de grootste ellende van de gevallen mens niet zijn geweest, als hij nooit tot de ware kennis van zijn ellende gebracht zou zijn geworden? Het is dan ook een wonder dat wij lezen dat Adam, door krachtige Goddelijke overtuiging, tot de erkenning van zijn misdaad komt: *“en ik heb gegeten.”*¹³

Daarna wende zich God tot Eva, zou haar belijdenis anders zijn? Zouden de antwoorden van Eva Hem kunnen bewegen tot een afwending van het oordeel der drievoudige dood? *“En de HEERE God zeide tot de vrouw: Wat is dit, dat gij gedaan hebt? En de vrouw zeide: De slang heeft mij bedrogen.”*¹⁴ Ook Eva kwam openbaar in de gevolgen van de zondeval, maar ook zij werd als door een wonder gebracht tot de erkenning: *“en ik heb gegeten.”*¹⁵

¹¹ Genesis 3: 12.

¹² Bavinck, H. *Gereformeerde Dogmatiek*. Hoofdstuk VII, 177.

¹³ Genesis 3: 12.

¹⁴ Genesis 3: 13.

¹⁵ Genesis 3: 13.

Daarna sprak God tot de slang en tot de satan. Het is betekenisvol dat aan de slang en aan de satan geen vragen gesteld worden. De slang wordt niet bevraagd omdat het een redeloos dier is. De duivel wordt niet bevraagd omdat voor de duivel geen mogelijkheid tot vergeving bestaat. In dit onderscheid komt al een lichtstraal van Gods genade openbaar. Waarom anders riep Hij hen tot onderzoek van hun overtreding dan omdat Hij hun zaligheid op het oog had?¹⁶ Deze les moeten wij “tot ons nut aanwenden. Om ons te veroordelen was geen aanklacht, noch plechtige vorm van proces nodig. En daarom, als God het daarop toelegt, dat Hij ons een schuldbelijdenis ontlokt, handelt Hij meer als geneesheer dan als rechter.”¹⁷

Nu de Heere Zijn richterlijk onderzoek gedaan heeft en Adam en Eva beiden zijn gekomen tot de erkenning: “en ik heb gegeten”, rest niets anders dan het uitspreken van het oordeel en de straf als loon op hun zonde: “Tot de vrouw zeide Hij: Ik zal zeer vermenigvuldigen uw smart, namelijk uwer dracht; met smart zult gij kinderen baren; en tot uw man zal uw begeerte zijn, en hij zal over u heerschappij hebben. En tot Adam zeide Hij: Dewijl gij geluisterd hebt naar de stem uwer vrouw, en van dien boom gegeten, waarvan Ik u gebod, zeggende: Gij zult daarvan niet eten; zo zij het aardrijk om uwentwil vervloekt; en met smart zult gij daarvan eten al de dagen uws levens. Ook zal het u doornen en distelen voortbrengen, en gij zult het kruid des velds eten. In het zweet uws aanschijns zult gij brood eten, totdat gij tot de aarde wederkeert, dewijl gij daaruit genomen zijt; want gij zijt stof, en gij zult tot stof wederkeren.”¹⁸

¹⁶ Calvijn, Joh. Bijbelverklaring Genesis 3: 14.

¹⁷ Calvijn, Joh. Bijbelverklaring Genesis 3: 14.

¹⁸ Genesis 3: 16-19.

2. Het genadeverbond geopenbaard

Maar o! wat valt het dan eeuwig mee als in het vellen van het vonnis en het uitspreken van dat vreselijke oordeel klinkt: *“Ik zal vijandschap zetten tussen u en tussen deze vrouw, en tussen uw zaad en tussen haar Zaad; Datzelve zal u den kop vermorzelen, en gij zult Het de verzenen vermorzelen.”*¹⁹

God gaat onderscheid maken waar het niet is, namelijk tussen de gevallen engelen die duivelen geworden zijn en de gevallen mensen die kinderen des satans geworden zijn *“onder welker heerschappij God ons door Zijn rechtvaardig oordeel had overgegeven om onze zonde.”*²⁰ God gaat vijandschap zetten tussen de duivel en de vrouw. De zo pril overwonnen buit, gevangen liggend in de klauwen des satans, gaat God hem ontroven. *“De gevangenen des machtigen zullen hem ontnomen worden, en de vangst des tirans zal ontkomen;”*²¹ En dat zal gaan in een weg van hevige strijd, want *“er kan niemand in het huis eens sterken ingaan en zijn vaten ontroven, indien hij niet eerst den sterke bindt; en alsdan zal hij zijn huis beroven.”*²² Die sterke, de satan, in wiens macht de uitverkorenen liggen, moet gebonden worden. En dat is het werk van het Zaad der vrouw die in deze belofte voorzegt wordt.

Adam en Eva staan daar machteloos gebonden, maar God gaat spreken dat het Zaad van de vrouw de kop van de satan zal vermorzelen. Hierin wordt de Leeuw uit Juda's stam voorzegt, die machtiger is dan de satan. De Almachtige wordt geopenbaard Die de machtige zijn vaten zal ontroven door hem te binden en door hem de kop te vermorzelen. Van Hem wordt later door de stervende Jakob geprofeteerd: *“uw hand zal zijn op den nek uwer vijanden.”*²³ En zo is deze ‘moederbelofte’ het begin van een wonderlijke strijd tussen het Lam en de duivel. Een dodelijke

¹⁹ Genesis 3: 15.

²⁰ Jesaja 49: 25 kantt. 102.

²¹ Jesaja 49: 25b.

²² Markus 3: 27.

²³ Genesis 49: 8b.

worsteling maar de uitkomst is zeker: *“en alle vlees zal gewaar worden, dat Ik, de HEERE, uw Heiland ben, en uw Verlosser, de Machtige Jakobs.”*²⁴

Dit genadeverbond, met Christus als het Hoofd, wordt Adam en Eva betekend en verzegeld door een sacramenteel teken. Het is een bloedig teken: *“en de HEERE God maakte voor Adam en zijn vrouw rokken van vellen en toog ze hun aan.”*²⁵ Voor het eerst in de geschiedenis vloeiده er bloed van een dier, met een rijke betekenis. Het was God *“die met onze voorouders een zeer gunstig verbond opgericht hebbende, hen hier ook belastte om ter bevestiging van hetzelfde, Hem offeranden te brengen; door welker bloed in het vervolg der tijd de verbonden bevestigd zijn.”*²⁶ Voordat hun schande bedekt kon worden voor Gods oog moest er bloed vloeien. Door dit sacramenteel teken werd hun zowel de schuld getekend als het rechtvaardigmakend bloed van het beloofde Zaad, die hen voor eeuwig verlossen zou.

Zo kregen Adam en Eva in de weg van bloedstorting én bekleding, reden om het uit te roepen: *“Ik ben zeer vrolijk in den HEERE, mijn ziel verheugt zich in mijn God, want Hij heeft mij bekleed met de klederen des heils, den mantel der gerechtigheid heeft Hij mij omgedaan;”*²⁷

Zo hebben we kort gezien wat de aanleiding is van het genadeverbond, namelijk de diepe zondeval in het paradijs. Ook is ons getekend wat de wijze is waarop dit genadeverbond geopenbaard wordt. Ten derde kwam ons voor hoe God al direct Zijn genade betekende en bezegelde door de sacramentele bloedstorting en bekleding. Nu God deze belofte van strijd én overwinning gedaan heeft, worden onze harten uitgelokt om te onderzoeken hoe deze rijke belofte gestalte krijgt in de tijd.

²⁴ Jesaja 49: 26b.

²⁵ Genesis 3: 21.

²⁶ Patrick, Polls en Wells. *Bijbelverklaring. Verklaring van Genesis*. Hoofdstuk III, 50.

²⁷ Jesaja 61: 10.

3. Het genadeverbond en de verkiezing

Maar nu doet de vraag zich voor: wat is de oorzaak van dit genadeverbond? Om de oorzaak van het genadeverbond te verstaan moeten we terug naar de stilte van de eeuwigheid, waar de grond van het genadeverbond ligt in het welbehagen Gods. *“Want al Zijn werken zijn Hem van eeuwigheid bekend, en Hij werkt alle dingen naar den raad van Zijn wil”*²⁸

Het gehele werk der zaligheid komt voort uit de genadige verkiezing. *“Deze verkiezing is een onveranderlijk voornemen Gods, door hetwelk Hij vóór de grondlegging der wereld een zekere menigte van mensen, niet beter of waardiger zijnde dan anderen, maar in de gemene ellende met anderen liggende, uit het gehele menselijk geslacht, van de eerste rechtheid door hun eigen schuld vervallen in de zonde en het verderf, naar het vrije welbehagen van Zijn wil, tot de zaligheid, uit louter genade, uitverkoren heeft in Christus”*²⁹

Velen worstelen met de vraag wat de oorzaak is geweest van dit Goddelijke verkiezen en verwerpen. Zoekend naar de grond van dit verkiezen ‘vergalopperen’ zij zich, want zij zoeken naar iets wat er niet is. De wil Gods is het begin van al het zijnde. Hij werkt in alles naar de wil van Zijn besluit. Wie vraagt naar iets groters dan de wil van God, vraagt naar iets dat niet bestaat.³⁰

Deze genadige verkiezing kon alleen op grond van recht worden verwezenlijkt. God kon de zonden van Zijn uitverkoren Kerk niet door de vingers zien. Hij kon de overtreding niet zonder betaling kwijtschelden. Ook kon Hij ze niet ongestraft laten, *“maar Hij vertoornt Zich schrikkelijk beide over de aangeboren en werkelijke zonden, en wil die door een rechtvaardig oordeel tijdelijk en eeuwiglijk straffen.”*³¹

²⁸ Dordtse Leerregels H1, art. 6.

²⁹ Dordtse Leerregels H1, art. 7.

³⁰ Augustinus, A. *De Genesi adversus manicheos*.

³¹ Heidelbergse Catechismus. Zondag 4, vr. & antw. 10.

4. Het genadeverbond en de verwerving

Om de verkiezing te kunnen verwezenlijken moest er dus betaald worden. Door onszelf of door een ander. De betaling door onszelf is was voor eeuwig onmogelijk, want God heeft geen lust aan onze offers.³² Er was een borg nodig die de straf der zonde kon dragen, de gehoorzaamheid kon aanbrengen en de schuld kon betalen. In de stilte der eeuwigheid is er een heilig overleg geweest tussen de drie Goddelijke Personen, over de vraag: *“Hoe zal Ik u onder de kinderen zetten, en u geven het gewenste land.”*³³ Daar, in dat heilig ogenblik heeft de Vader, als de Borg en Middelaar des verbonds Christus aangewezen: *“Gij hebt Mij de oren doorboord.”*³⁴ Christus heeft Zich daar bereid verklaard om Borg te worden voor de gehele uitverkoren Kerk: *“Toen zeide Ik: Zie, Ik kom; in de rol des boeks is van Mij geschreven.”*³⁵ Ja, en dat deed Hij zéér gewillig: *“Ik heb lust, o mijn God! om Uw welbehagen te doen; en Uw wet is in het midden mijns ingewands.”*³⁶

O wonder, *“Hij offerde vrijwillig aan de Vader, wat Hij nimmer had behoeven te verliezen en betaalde voor de zondaren, wat Hij voor zichzelf niet verschuldigd was. Immers, wat moest Hem vergolden worden, die niets mist en wie niets te geven of kwijt te schelden is? Het loon moest dus aan een ander gegeven worden. En aan wie zou de Zoon de vrucht van Zijn dood beter toekennen dan aan hen, tot wier verlossing Hij Zich tot mens gemaakt heeft? Kan men zich een groter erbarmen voorstellen, dan wanneer God de Vader tot de zondaar zegt: neem Mijn Zoon, en de Zoon zelf zegt: neem Mij en koopt u vrij. Want zo spreken Zij als het ware.”*³⁷

De uitverkoren Kerk is dus verkoren in Christus als het Hoofd van het genadeverbond. *“Denwelken Hij ook van eeuwigheid tot een Middelaar en Hoofd van alle uitverkorenen, en tot een Fundament der zaligheid gesteld*

³² Psalm 40: 7a *“Gij hebt geen lust gehad aan slachtoffer en spijsoffer.”*

³³ Jeremia 3: 19a.

³⁴ Psalm 40: 7b.

³⁵ Psalm 40: 8.

³⁶ Psalm 40: 9.

³⁷ van Canterbury, Anselmus. *Cur Deus Homo*.

heeft. En opdat zij door Hem zouden zalig gemaakt worden, heeft Hij ook besloten hen aan Hem te geven, en krachtiglijk tot Zijn gemeenschap door Zijn Woord en Geest te roepen en te trekken, of met het ware geloof in Hem te begiftigen, te rechtvaardigen, te heiligen, en in de gemeenschap Zijns Zoons krachtiglijk bewaard zijnde, ten laatste te verheerlijken, tot bewijzing van Zijn barmhartigheid en tot prijs van de rijkdommen Zijner heerlijke genade.”³⁸

Christus heeft met Zijn Borgwerk twee zaken voor Zijn Kerk verworven, namelijk “de goederen des eeuwigen levens, alsook de middelen, die ons daar toe zijn leidende.”³⁹ Niet alleen de heilsweldaden zijn door Hem verworven, maar ook de middelen die ons leiden tot het bezit van deze weldaden. Zo heeft Christus als het Verbondshoofd de verbondsweldaden voor de uitverkorenen verworven, namelijk: de roeping, de rechtvaardigmaking, en de heerlijkmaking: “En die Hij tevoren verordineerd heeft, dezen heeft Hij ook geroepen; en die Hij geroepen heeft, dezen heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, dezen heeft Hij ook verheerlijkt.”⁴⁰ In de weldaad van de heerlijkmaking liggen twee zaken besloten. Namelijk de heiligmaking in de tijd en de heerlijkmaking in het “hiernamaals door de volle bezitting van dezelve heerlijkheid.”⁴¹

³⁸ Dordtse Leerregels H1, art. 7.

³⁹ Voetius, G. *Catechisatie over den Heidelbergschen Catechismus*. Deel 2, 239.

⁴⁰ Romeinen 8 : 30.

⁴¹ Romeinen 8: 30 kantt. 83.

5. Het genadeverbond en de toepassing

In de verwezenlijking van de verkiezing, door het verbond der genade, moeten dus onderscheiden worden de roeping, de rechtvaardigmaking, de heiligmaking en de heerlijkmaking. We kunnen alleen deel krijgen aan deze weldaden wanneer we verenigd worden met Christus, opdat we deze zalige weldaden zouden hebben in Hem. Deze noodzakelijke vereniging kan alleen door het geloof plaatsvinden. Om dan, door het geloof met Christus verenigd zijnde, met Hem al Zijne weldaden aan te nemen.⁴²

Het geloof is dus wezenlijk noodzakelijk tot de zaligheid. Niet voor niets stelt de Catechismus de vraag: *“Aangezien dan alleen het geloof ons Christus en al Zijne weldaden deelachtig maakt, van waar komt dan zulk een geloof?”*⁴³ Deze vraag is van groot belang, immers *“zonder geloof is het onmogelijk Gode te behagen”*.⁴⁴ De Catechismus antwoordt: *“van den Heilige Geest, die het geloof in onze harten werkt, door de verkondiging des Heiligen Evangeliums.”*⁴⁵

In het verwezenlijken van de verkiezing en het toepassen van de verbondsweldaden is een Drie-enig God werkzaam. God de Vader trekt tot Christus: *“Niemand kan tot Mij komen, tenzij dat de Vader, Die Mij gezonden heeft, hem trekke.”*⁴⁶ De Zoon is naast Zijn verwervende Borgwerk ook (mede) als de Werkmeester van het geloof werkzaam.⁴⁷ Toch is in het bijzonder de toepassing van deze verbondsweldaden het werk van de Heilige Geest. *“Want volgens den eeuwigen raad des Vredes is het des Heiligen Geestes personele werk, de verordineerde en verworven*

⁴² Heidelbergse Catechismus. Zondag 7, antw. 20.

⁴³ Heidelbergse Catechismus. Zondag 25, vr. & antw. 65.

⁴⁴ Hebr. 11: 6.

⁴⁵ Heidelbergse Catechismus. Zondag 25, vr. & antw. 65.

⁴⁶ Johannes 6: 44.

⁴⁷ Hebr. 12: 2a *“Ziende op den oversten Leidsman en Voleinder des geloofs, Jezus.”*

*weldaden de uitverkorenen dadelijk toe te passen, en hen in derzelve bezitting en genieting te stellen.”*⁴⁸

Door de bediening van de Heilige Geest wordt de zondaar overtuigd van zonden, gerechtigheid en van oordeel, met het geloof begiftigd en welbewust verenigd met Christus. Zo treedt Christus als de Bruidegom in het geestelijk huwelijk met Zijn zwarte bruid. Deze bruid, nu zeer heerlijk bekleed zijnde met Zijn gerechtigheid, is in Gods oog als heilig, vlekkeloos en zondeloos. Niets verhindert dan nog de liefdesgemeenschap van de verzoende zondaar met de Vader, Zoon en Heilige Geest.

Door de Heilige Geest wordt de zondaar tot vereniging en geestelijke ondertrouw met de Zoon gebracht. *“Overmits niemand kan zeggen (van) den Heere te zijn dan door den Heilige Geest.”*⁴⁹ En door de vereniging met den Zoon wordt men bekwaam om, als Zijne verloofde Bruid, van den Vader tot Verbonds- en huisgenoten aangenomen te worden.⁵⁰

Door de roeping werkt de Heilige Geest dit geloof in de uitverkorenen. De roeping geschiedt door de prediking van het Woord Gods, *“dat doet God door de kracht des Heiligen Geestes, en door het woord of de bediening der verzoening, welke is het Evangelie van den Messias, waardoor het God behaagd heeft de gelovige mensen, zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament, zalig te maken.”*⁵¹

Deze prediking vindt plaats in de kerk, waar God *“goedertierenlijk verkondigers zendt van deze zeer blijde boodschap”*⁵² en wij geloven *“dat buiten haar geen zaligheid is”*⁵³ omdat de roeping daar plaatsvindt. Wel is het waar dat sommigen buiten de kerk geroepen worden, maar dan zal de vrucht altijd zijn dat zij zich voegen bij de gemeente Gods, ook wel de werkplaats van de Heilige Geest genoemd. Deze werkplaats is ‘het erf van

⁴⁸ Van der Groe, Th. *Catechismus*. Deel 2, 6.

⁴⁹ 1 Korinthe 12: 3

⁵⁰ Lampe, F. A. *Het Verbond*.

⁵¹ Dordtse Leerregels H3, art. 6.

⁵² Dordtse Leerregels H1, art. 3.

⁵³ Nederlandse Geloofsbelijdenis, art. 28.

het verbond', en zij is te onderscheiden van valse werkplaatsen des satans, ook wel sekten genoemd. De *“merktekenen, om de ware Kerk te kennen, zijn deze: zo de Kerk de reine predikatie des Evangelies oefent; indien zij gebruikt de reine bediening der sacramenten, gelijk ze Christus ingesteld heeft; zo de kerkelijke tucht gebruikt wordt, om de zonden te straffen.”*⁵⁴

Zo moeten we er goed op letten dat *“dit genadeverbond bekendgemaakt en toegepast wordt in de boezem der kerk.”*⁵⁵ Zij is daarin gelegd in de vorm van de prediking en de bediening van de sacramenten. De rechte bediening van de sacramenten is dus noodzakelijk om te kunnen spreken van een ware kerk. Wie door de krachtige werking van de Heilige Geest tot het geloven in Christus Jezus gebracht is, én gedoopt zal zijn, die zal zalig worden.⁵⁶ De vruchten van deze vereniging worden ons verklaard door Paulus,⁵⁷ namelijk: het maakt de Kerk rechtvaardig voor God; geeft vrede met God; schenkt de toeleiding tot God; doet roemen in God; schenkt lijdzaamheid door God; werkt bevinding van God; geeft gegronde hoop op God; wekt de ware liefde tot God; doet behoudenis vinden bij God; werkt de verzoening door God.

Daar waar uit het eeuwig welbehagen des Vaders, door de verdienste des Zoons, de zaligheid wordt toegepast door de Heilige Geest in het hart van de uitverkorenen, worden al de beloften Gods in Christus ja én amen.⁵⁸

De gerechtvaardigde zondaar wordt op tweeërlei wijze verzekerd van zijn aandeel in Christus. In de eerste plaats door het Woord, als de beloften Gods die daarin opgesloten liggen mogen worden toegeëigend door het ware geloof. Daarbij is er ook een verzekering in de gelovige. De Heilige Geest neemt intrek in de ziel en gaat daar getuigen met de ziel dat

⁵⁴ Nederlandse Geloofsbelijdenis, art. 29.

⁵⁵ Calvijn, Joh. *Bijbelverklaring Zacharia 9: 11.*

⁵⁶ Markus 16: 16a.

⁵⁷ Romeinen 5.

⁵⁸ 2 Korinthe 1: 20 *“Want zovele beloften Gods als er zijn, die zijn in Hem ja, en zijn in Hem amen.”*

hij een kind Gods is geworden: *“gij hebt ontvangen den Geest der aanneming tot kinderen, door Welken wij roepen: Abba, Vader.”*⁵⁹ Dit getuigenis geeft een wonderlijke verzekering en vastigheid in de ziel, dat alle zonden vergeven zijn en de toegang tot de Vader door Christus is geopend.⁶⁰

Deze zekerheid des geloofs heeft eeuwen onder het stof gelegen onder de tirannie van de Roomse Kerk. De Dordtse vaders hebben het weer vastgesteld op grond van de Schrift, want *“de verkoren mens kan in dit leven zeker zijn van zijne verkiezing, als dewelke hij uit de getuigenis des Heiligen Geestes, en de onbedrieglijke middelen der zaligheid door de genade des Heiligen Geestes onfeilbaar weten kan én moet.”*⁶¹

Maar ook in onze dagen is er veel onduidelijkheid over deze zaken. Geloof en zekerheid horen bij elkaar want *“een waar geloof is een stellig weten of kennis, waardoor ik alle voor waarachtig houd, dat ons God in Zijn Woord geopenbaard heeft, maar ook een vast vertrouwen, hetwelk de Heilige Geest door het Evangelie in mijn hart werkt, dat niet alleen anderen, maar ook mij vergeving der zonden, eeuwige gerechtigheid en zaligheid van God geschonken is, uit louter genade, alleen om der verdienste van Christus wil.”*⁶² Het is onmogelijk om niet te geloven als het ware geloof wordt gewerkt, even zo onmogelijk als het is om voor de schenking van het geloof te geloven. Dat de gelovige veel geplaagd wordt door het ongeloof dat is onbetwist waar, maar dit doet niets af aan het voorafgaande. Het geloof in de beoefening schenkt een vaste zekerheid, want *“ik weet in Wien ik geloofd heb.”*⁶³

Maar omdat de zwakke gelovige zo vaak geplaagd wordt door het ongeloof, zo vaak ontmoedigd wordt door de steeds diepere ontdekking

⁵⁹ Romeinen 8: 15b.

⁶⁰ Hebreëen 4: 14 *“Dewijl wij dan een groten Hogepriester hebben, Die door de hemelen doorgedaan is, namelijk Jezus, den Zone Gods.”*

⁶¹ Acta Nationale Synode Dordrecht 1618-1619. Artikel VII, 379.

⁶² Heidelbergse Catechismus. Zondag 7, antw. 21.

⁶³ 2 Thimoteüs 1: 12.

van zijn diepe val in Adam en de overblijvende inwonende zonden, die hem met Paulus doet uitroepen: “Ik ellendig mens”⁶⁴, is het zo nodig dat dit geloof wordt versterkt. Daarom is het noodzakelijk dat de bewezen genade, toegepaste gerechtigheid en vernomen vrijspraak des Vaders wordt bevestigd en verzegeld door de sacramenten. Niet in het minst door het sacrament van de Heilige Doop.

⁶⁴ Romeinen 7.

6. De sacramenten

Zo heeft God, in Zijn onmetelijke liefde tot Zijn uitverkoren Kerk, hen niet alleen de prediking van het Woord gegeven maar ook zichtbare tekenen en zegelen om het geloof te versterken. Zo daalt Hij af tot Zijn nietige schepselen, en openbaart hen niet alleen door het Woord, maar ook door zichtbare tekenen en zegelen wat zij in Christus hebben.

Wat legt de Heere niet al ten koste aan onze zielen. Een ontelbare hoeveelheid predicates, catechisatiebijeenkomsten, lezingen, huisbezoeken en nog zoveel meer. En steeds komt Hij tot ons met Zijn Woord opdat we zalig zouden worden. *“Wij geloven dat onze goede God, acht hebbende op onze grovigheid en zwakheid, ons heeft verordend de sacramenten, om aan ons Zijn beloften te verzegelen, en om panden te zijn der goedwilligheid en genade Gods te onswaarts, en ook om ons geloof te voeden en te onderhouden.”*⁶⁵ De Heere is zo met ons lot bewogen, om van zonde en ongeval te ontslaan⁶⁶ dat Hij ondanks onze zonden niet met ons doet naar onze grovigheid, zwakheid en ongelovigheid. Integendeel, Hij komt tot ons met sacramenten als panden van Zijn goedwilligheid en genade jegens ons. Als de prediking van het Woord ons dan niet raken kan en ons hart niet kan verbreken, dan wil Hij nog een extra middel inzetten tot ons eeuwig zielenheil: de sacramenten. Als zichtbare tekenen en zegelen om aan ons Zijn beloften te verzegelen. Juist voor diegenen die onder hun schuld gebukt gaan, die vrezen nooit meer zalig te kunnen worden, juist voor hen wil Hij zichtbaar Zijn beloften betekenen en verzegelen.

De beloften die hier verzegeld worden zijn zeer rijk en bemoedigend: *“En die tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen.”*⁶⁷ *“Bidt, en u zal gegeven worden; zoekt, en gij zult vinden; klopt, en u zal opengedaan worden.”*⁶⁸

⁶⁵ Nederlandse Geloofsbelijdenis, art. 33.

⁶⁶ Lofzang van Zacharias: 4.

⁶⁷ Johannes 6: 37.

⁶⁸ Matteüs 7: 7.

*“Wendt u naar Mij toe, wordt behouden alle gij einden der aarde.”*⁶⁹ *“Want Gij, HEERE! zijt goed, en gaarne vergevende, en van grote goedertierenheid allen, die U aanroepen!”*⁷⁰ Ach, we zouden nog pagina’s kunnen vullen met heerlijke beloften voor de grootste der zondaren. En dat wil de Heere nu betekenen (uitbeelden) en bezegelen (vast maken) voor ons aller oog. Wat zou ons dit alles moeten verbreken en verbrijzelen. Wat zouden we het moeten uitroepen: zoveel goedheid tegenover zoveel kwaad; wees mij de zondaar genadig! Wat zou de mond gestopt moeten worden van eenieder die God zijn ondergang verwijten wil. Grijp dan moed uit uw Doop de Heere wil uw God zijn in Christus. Roep Hem dan aan terwijl Hij nabij is! Zo zijn *“de sacramenten heilige zichtbare waartekenen en zegelen, van God ingezet, opdat Hij ons door het gebruik daarvan de belofte des Evangelies des te beter te verstaan geve en verzegele; namelijk, dat Hij ons vanwege het enige slachtoffer van Christus, aan het kruis volbracht, vergeving der zonden en het eeuwige leven uit genade schenkt.”*⁷¹

⁶⁹ Jesaja 45: 22a.

⁷⁰ Psalm 86: 5.

⁷¹ Heidelbergse Catechismus. Zondag 25, vr. 66.

7. De doop als sacrament

Spraken we eerder over de werking van het ware geloof door den Heilige Geest, waarin de dwaasheid der prediking het middel is⁷² zo zijn we nu aangekomen bij het sacrament van de Heilige Doop ter versterking van het geloof. Het moet direct gezegd zijn dat het sacrament het middel, van Christus ingesteld, is om het geloof te versterken. Niemand denke dat zijn volwassendoop of avondmaalsgang de middelen zijn om in hem het geloof te werken. Voordat het sacrament zijn versterkende werking zal kunnen hebben, zal de vereniging met Christus gevonden moeten worden door een waar zaligmakend geloof. Want *“het ongeloof zal altoos twijfelen, al deed God duizend beloften, al zwoer Hij duizend eden en al schonk Hij ook duizend sacramenten. Daarom zijn Gods beloften en zegelen, in de sacramenten betekend en verzegeld, alleen voor de gelovigen en niet voor de ongelovigen.”*⁷³

Dit zaligmakende geloof wordt door Gods Geest gewerkt door de bediening van het Woord. En hoewel Hij in Zijn werking vrij is leert de praktijk der Godzaligheid dat Hij *“wezenlijk al de uitverkorenen komt te overtuigen van zonden, van ellende, van doemwaardigheid en machteloosheid; Hij brengt hen tot een heilige wanhoop en radeloosheid in zichzelf; zodat zij bij, en in zichzelf, noch in enig schepsel onder de zon, langer enig leven, nog enige hulp of troost meer kunnen vinden; Hij opent hun het Evangelie van Christus’ zaligheid, algenoegzame verlossing en vrije genade; brengt Christus aan hun harten; leidt hen geheel uit zichzelf uit, en verenigt hen met Christus; zodat zij naar Hem in waarheid uitgaan, hongerende en dorstende; en Hem, op Zijne eigen aanbieding omhelzen en aannemen, met verzaking van alles buiten Hem, begerende niet anders, dan alleen in Christus gevonden, en door Hem behouden te worden, geheel om niet, uit enkel vrije genade, naar de inhoud des Evangelies.”*⁷⁴

⁷² 1 Korinthe 1: 21b *“Zo heeft het Gode behaagd, door de dwaasheid der prediking, zalig te maken, die geloven.”*

⁷³ van der Groe, Th. Toetssteen der ware en valse genade. Deel 2, 224.

⁷⁴ van der Groe, Th. Catechismus. Deel 2, 12.

Waar dit geloof gewerkt is, moet dit echter steeds gesterkt worden, het is vaak nog zo zwak en klein. Een kind van God heeft nog zo vaak de neiging om te twijfelen, vaak nog zo weinig helder zicht op de zaken. Het vergaat ze zo vaak als die blindgeborene die door Jezus ziende gemaakt werd: *“En de hand des blinden genomen hebbende, leidde Hij hem uit buiten het vlek, en spoog in zijn ogen, en legde de handen op hem, en vroegde hem, of hij iets zag. En hij, opziende, zeide: Ik zie de mensen, want ik zie hen, als bomen, wandelen. Daarna legde Hij de handen wederom op zijn ogen, en deed hem opzien. En hij werd hersteld, en zag hen allen ver en klaar.”*⁷⁵ De kanttekenaren verklaren dit gedeelte door het toe te passen op de geestelijke genezing van de blinde zielsogen: *“Christus kon dezen blinde wel dadelijk genezen hebben, gelijk Hij op andere tijden gedaan heeft, maar het schijnt dat Hij zulks alhier allengskens heeft willen doen, om af te beelden dat onze geestelijke verlichting allengskens meer en meer geschiedt.”*⁷⁶ Het is dus nodig dat dit geloof versterkt wordt en dat doet God middels de sacramenten. Wil het deze uitwerking ook wezenlijk hebben in het leven van de gelovigen dan *“moeten zij niet met hun gedachten blijven staan bij het teken en het lichamelijk schouwspel, maar veeleer opheffen tot de beloften Gods, die ons erin worden aangeboden en tot de inwendige verborgenheden, die ons erdoor worden veraanschouwelijkt. Want wie deze dingen met verachting voorbijgaat, zijn geest geheel en al gehecht en gebonden heeft aan de zichtbare ceremonie, die zal noch de kracht, noch het eigenlijke van de Doop begrijpen en zelfs niet verstaan wat de bedoeling is van het water of welk nut het heeft.”*⁷⁷

Dus de doop is een zichtbaar teken en zegel en *“elke ware gelovige ontvangt daardoor van den Heere Jezus de allerkragtigste afbeelding en verzekering van zijne ware inwendige vereniging met Hem en met Zijn bloed en Geest door het geloof en van zijne daaruit voortkomende rechtvaardiging en heiliging tot zaligheid en eeuwige behoudenis.”*⁷⁸ Het

⁷⁵ Markus 8: 23.

⁷⁶ Markus 8: 25 kantt. 23.

⁷⁷ Calvijn, Joh. Institutie. Boek IV, Hoofdstuk XV art. 2.

⁷⁸ van der Groe, Th. Catechismus. Deel 2, 30.

nut van de doop is hiermee voldoende bewezen en er is genoeg grond om haar hoogst te waarderen en te erkennen als van God, in Zijn grondeloze neerbuigende goedheid ingesteld, om onze zwakke en wankelmoedige harten te sterken. Voor hen die lichtzinnig over de doop denken en twijfelen over haar nut zal de doop haar kracht niet hebben. Laten zij biddend vragen of de Heilige Geest hen het geloof wil schenken, om niet te hoeven blijven hangen in de zichtbare tekenen, maar om de kracht van de betekenende zaak te mogen ontvangen. Teneinde daardoor de verzegeling van het aandeel in Christus te mogen ontvangen.

8. De doop in de plaats van de besnijdenis?

De besnijdenis is de Oudtestamentische voorbereiding of voorloper van de doop. In Genesis 17:10 vinden wij de opdracht aan Abraham: *“dat al wat mannelijk is, u besneden worde.”* Dit als teken van het genadeverbond wat God met Abraham opgericht had: *“En Ik zal Mijn verbond oprichten tussen Mij en tussen u en tussen uw zaad na u in hun geslachten, tot een eeuwig verbond, om u te zijn tot een God en uw zaad na u.”*⁷⁹ De kanttekenaren merken op dat het oprichten van dit verbond met Abraham als persoon nieuw was, maar dat het wezenlijk een bevestigen⁸⁰ van het genadeverbond was, wat al aan Adam en Eva bekendgemaakt was.⁸¹

De besnijdenis was een bloedig teken met een tweeërlei betekenis. Het wilde een zegel drukken op de twee weldaden van het genadeverbond, namelijk de gerechtigheid des geloofs en de besnijdenis des harten. Dat is, van de rechtvaardigmaking of vergeving der zonden en van de heiligmaking. Niet dat de besnijdenis deze weldaden schenkt of werkt, want de uitwendige besnijdenis, zonder die des harten is, is zonder waarde. *“Die is niet een Jood, die het in het openbaar is, noch die is de besnijdenis”*⁸² maar die is een ware Jood die *“de besnijdenis des harten”*⁸³ heeft, dat is *“de ware bekering en vernieuwing des harten”*.⁸⁴

Het teken van de besnijdenis heeft dus dezelfde betekenis als de Heilige Doop. De Reformatorische theologie hanteert hier de begrippen ‘essentie’ en ‘bediening’. Wat de essentie aangaat is er tussen de besnijdenis en de doop geen verschil. In de bediening is er wel onderscheid. Niet alleen in de vorm maar ook in de gave van de Heilige Geest die in de nieuwe bediening overvloediger is.⁸⁵ De verschillen die er

⁷⁹ Genesis 17:7.

⁸⁰ Genesis 17: 7, kantt. 11.

⁸¹ Genesis 3: 15.

⁸² Romeinen 2: 28.

⁸³ Romeinen 2: 29.

⁸⁴ Romeinen 2: 29 kantt. 68.

⁸⁵ van 't Spijker, W. *Rondom het doopvont*. 553.

zijn in de bediening, zoals de uitsluiting van de meisjes van het teken der besnijdenis, veranderen niets aan de wezenlijke betekenis.

De eerste betekenis van de doop is een ondergaan in het oordeel, heenwijzend naar de dood van Christus voor onze zonden, en een opkomen uit het oordeel, heenwijzend naar de opstanding van Christus tot onze rechtvaardigmaking.⁸⁶ Zo wil ons de doop leren dat *“God door deze opwekking betoond heeft, dat Hij den dood Zijns Zoons voor een genoegzaam rantsoen voor onze zonden heeft aangenomen, en Zijn volkomen gehoorzaamheid wil aannemen tot rechtvaardigheid voor allen die in Hem geloven.”*⁸⁷ Maar de doop leert ons meer, het wil ons ook onderwijzen in de heiligmaking, door de doop in Zijn dood. Het water reinigt het natuurlijk lichaam, het doopwater wijst ons op *“de afwassing der zonden door Jezus Christus.”*⁸⁸

Deze twee betekenissen wijken in niets af van de betekenissen die de besnijdenis had in het Oude Testament. Het besnijden was een bloedig sacrament wat heenwijst naar het bloedig offer van Christus. Het vlees van de voorhuid moest weggesneden worden. Dit stond wat wees op de doding van het vlees, omdat de voorhuid een symbool was van de natuurlijke verdorvenheid van de gevallen menselijke natuur.⁸⁹

Paulus werpt dan ook alle onderscheid terzijde wanneer hij de doop en de besnijdenis tegelijk gebruikt om de onbesneden Kolossenzen te onderwijzen dat zij alles in Christus hebben wat nodig is tot de zaligheid. Want Paulus spreekt tot hen dat zij wel degelijk besneden zijn, hoewel zij de uitwendige besnijdenis niet hadden ondergaan. Zij hadden echter de besnijdenis ondergaan *“die zonder handen geschiedt, in de uittrekking van het lichaam der zonden des vleses, door de besnijdenis van Christus”*⁹⁰. Niet met de uitwendige besnijdenis dus, maar *“met de inwendige besnijdenis*

⁸⁶ Romeinen 4:25.

⁸⁷ Romeinen 4: 25 *kannt.* 55.

⁸⁸ Doopformulier om de Heilige Doop aan de kleine kinderen der gelovigen te bedienen.

⁸⁹ Kolossensen 2: 13 *kannt.* 48b.

⁹⁰ Kolossenzen 2: 11.

des harten, in den geest, welke de betekende zaak was van de uitwendige besnijdenis.”⁹¹ Door deze geestelijke besnijdenis hadden zij deel gekregen aan de betekenende zaak van de besnijdenis. Hierdoor mochten zij vrijmoedig zeggen: wij zijn *“van de schuld en heerschappij der zonde verlost, en onze harten zijn gereinigd.”*⁹² Hier blijkt duidelijk dat de bedoelde en betekende zaak van de besnijdenis in het Oude Testament de rechtvaardigmaking en heiligmaking in het bloed van Christus was, wat hun te beurt gevallen was ondanks dat ze in het uiterlijke onbesneden waren.

En om de diepte van deze zaak nader te verklaren, gebruikt Paulus de Heilige Doop. De Kolossenzen erop wijzend dat zij met Christus begraven zijn door of in de doop. *“Want in den doop wordt ons betekend en verzegeld dat onze oude mens door den dood van Christus is gedood en vervolgens ook begraven is.”*⁹³ Paulus wijst hen er verder op dat zij ook deelgenoot geworden zijn aan Zijn opstanding door de doop *“in welken gij ook met Hem opgewekt zijt door het geloof.”*⁹⁴

Kortom, de doop en de besnijdenis betekenen hetzelfde. Beiden zijn het tekenen van hetzelfde verbond, namelijk het genadeverbond zoals het geopenbaard is aan Abraham. Beide sacramenten zijn slechts andere afbeeldingen van dezelfde zaak. Samen wijzen zij heen naar de betekenende zaak. De apostel wil ons zo *“bewijzen dat wij zelve het zegel der besnijdenis in het Nieuwe Testament niet meer van node hebben, dewijl de doop ons nu even hetzelfde betekent en verzegelt.”*⁹⁵

Heel nadrukkelijk moest in het Oude Testament al wat mannelijk was besneden worden. Dit betrof Abraham, zijn zaad maar ook *“de ingeborene van uw huis en de gekochte met uw geld zal zekerlijk besneden*

⁹¹ Kolossenzen 2: 11 kantt. 37b.

⁹² Kolossenzen 2: 11 kantt. 41b.

⁹³ Kolossenzen 2: 12 kantt. 42a.

⁹⁴ Kolossenzen 2: 12b.

⁹⁵ Kolossenzen 2: 12 kantt. 43b.

worden; en Mijn verbond zal zijn in ulieder vlees tot een eeuwig verbond.”⁹⁶ Deze reikwijdte van het verbond vinden we ook in het Nieuwe Testament als het gaat over de doop: “Want u komt de belofte toe, en uw kinderen, en allen die daar verre zijn, zovelen als er de Heere onze God toe roepen zal”.⁹⁷ Daarom doopt Paulus niet alleen de stokbewaarder, maar ook zijn huisgezin.⁹⁸

Eén zaak moet onze aandacht nog hebben als wij zien op de eenheid van de besnijdenis en de doop, en dat is de dreiging die God uitspreekt over hen die het verbondsteken niet achten. “En wat mannelijk is, de voorhuid hebbende, wiens voorhuids vlees niet zal besneden worden, dezelve ziel zal uit haar volken uitgeroeid worden: hij heeft Mijn verbond gebroken.”⁹⁹ Dit betreft “degenen die tot zijn jaren gekomen zijnde, de besnijdenis door ongeloof of verachting zou nalaten, of die de nalatigheid van zijn ouders aan hem begaan, niet zou verbeteren door de besnijdenis te ontvangen.”¹⁰⁰ Deze mens zal uitgeroeid worden uit het volk, dat wil zeggen “de mens zal uit de gemeenschap van Gods volk gebannen zijn.”¹⁰¹ Laat ons dit tot een opwekking zijn dat we het verbondsteken door God gegeven, in het Oude Testament doormiddel van de besnijdenis, en in het Nieuwe Testament doormiddel van de doop, niet zouden verachten.

⁹⁶ Genesis 17: 13.

⁹⁷ Handelingen 16: 31.

⁹⁸ Handelingen 16: 33 “En hij nam hen tot zich in dezelve ure des nachts, en wies hen van de striemen; en hij werd terstond gedoopt, en al de zijnen.”

⁹⁹ Genesis 17: 14.

¹⁰⁰ Genesis 17: 14 kantt. 27a.

¹⁰¹ Genesis 17: 14 kantt. 27a.

9. Waarmee moet gedoopt worden?

De doop dient uitgevoerd te worden met rein water. Niet omdat dit reine water een functie heeft tot reinigmaking, maar omdat dit reine water de natuurlijke reiniging moet symboliseren. Zo moet het water de doopouders en gemeente wijzen op het reine en heilige bloed van Jezus Christus, wat wast en reinigt van alle zonden.

“Zo heeft Hij dan bevolen te dopen al degenen die de Zijnen zijn, in den Naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes, alleen met rein water; ons daarmede te verstaan gevende dat, gelijk het water de vuiligheid des lichaams afwast, wanneer wij daarmede begoten worden, hetwelk op het lichaam desgenen die den Doop ontvangt gezien wordt, en hem besprengt, alzo het bloed van Christus hetzelfde van binnen in de ziel doet, door den Heiligen Geest, haar besprengende en zuiverende van haar zonden, en ons wederbarende uit kinderen des toorns tot kinderen Gods.”¹⁰²

10. Hoe moet gedoopt worden?

Er is al veel gestreden over de vraag hoe de doop moet worden uitgericht. Moet de dopeling ondergedompeld worden of is de besprenging met het water de juiste wijze? Luther gaf aan de onderdompeling de voorkeur: *“Immers hij is veelmeer een symbool van het sterven én het weder opstaan. Door deze overweging geleid zou ik gaarne willen dat de dopelingen geheel in het water werden ingedompeld, zoals het woord zelf dit ook aangeeft en het mysterie (van de doop) deze zin heeft. Niet dat ik het volstrekt noodzakelijk acht, maar omdat het iets moois zou zijn als het teken van een zo volmaakte en gevulde zaak ook vol en volmaakt zou zijn, zoals het ook zonder twijfel zó de instelling van Christus is.”¹⁰³* Calvijn hield de vraag voor een ‘adiaphorom’ (een middelmatige zaak): *“of hij, die gedoopt wordt, geheel ondergedompeld wordt en dat driemaal of eenmaal, of dat hij slechts met water besprenkeld wordt, is van geen belang; maar dit moet*

¹⁰² Nederlandse Geloofsbelijdenis, art. 34.

¹⁰³ Luther, M. *De Babylonische gevangenschap der Kerk*. 44.

*naar de verscheidenheid der landstreken aan de kerken vrijblijven.”*¹⁰⁴ Deze vraag is dan ook nooit tot een struikelblok gemaakt in de Kerk der Reformatie. Ook ten tijde van de Nadere Reformatie is er genuanceerd met deze vraag omgegaan, getuige de uitspraak van Th. van der Groe: *“de doop is gemakshalve door de enkele besprenging met water bediend. Deze besprenging moet van ons aangemerkt en gehouden worden als een samentreksel van de onderdompeling. Alzo dat de dopeling die nu enkel met water besprengd wordt toch wordt aangemerkt alsof hij in het water geheel was ondergedompeld. Het is noodzakelijk dat een ieder dit in acht neme om zo de geestelijke genade van de waterdoop beter te verstaan.”*¹⁰⁵ De afweging was louter praktisch met het oog op de klimatologische en organisatorische problemen die onderdompeling met zich meebrengt. Wie zich iets kan voorstellen bij een zestiende-eeuwse doopdienst, in een onverwarmd kerkgebouw met kwetsbare baby’tjes zal deze nuchterheid kunnen waarderen. De Anabaptisten hebben hier echter een groot punt van gemaakt door te stellen dat de doop door besprenging wezenlijk geen doop is. Door de zaken zo op de spits te drijven, ook heden ten dage door de drijvers van de volwassendoop, is het toch nodig om stil te staan bij de vraag of de doop door besprenging Bijbelse grond heeft.

Een goed antwoord op de vraag of de besprenging Bijbelse gronden heeft, kunnen we pas vormen als we terugkeren naar de vraag: wat wil het doopwater betekenen? Het doopwater wijst op het bloed van Christus tot afwassing van de zonden. Wij belijden dat het bloed van Christus van een oneindige waardij is: *“Deze dood van den Zone Gods is de enige en volmaakte offerande en genoegdoening voor de zonden; van oneindige kracht en waardigheid, overvloediglijk genoegzaam tot verzoening van de zonden der ganse wereld.”*¹⁰⁶

Deze oneindige kracht in het bloed van Christus is alleen te verstaan vanuit het mysterie van Christus’ twee naturen, namelijk Zijn Goddelijke

¹⁰⁴ Calvin, J. *Institutie*. Boek IV, Hoofdstuk XV art. 19.

¹⁰⁵ van der Groe, Th. *Toetssteen der ware en valse genade*. Deel 2, 223.

¹⁰⁶ Dordtse Leerregels H2, art. 3.

en menselijke natuur. De Goddelijke natuur ondersteunde niet alleen de menselijke natuur in het voldragen van de last der zonde tot het volbracht was, het bracht ook een Goddelijke waardij aan die het offer genoegzaam maakte tot lossing van de schuld en maakte de betaalsom geldig in het Hemelhof. *“De Heere Christus heeft, door het opofferen van Zichzelven tot een slachtoffer, voldaan aan de rechtvaardigheid Gods. Deze offerande, geschied zijnde door den eeuwigen Geest, was van een oneindige waardij; hier is het, dat het Altaar de gave heiligt. Het Altaar was de Goddelijke natuur van den Heere Jezus Christus, en deze offerande werd geofferd op het Altaar van de Goddelijke natuur, en daarom wordt het ‘het bloed Gods’ genaamd. Deze offerande was van een oneindige waardij, om voor den arme mens de rechtvaardigheid Gods te voldoen.”*¹⁰⁷ Het bloed van Christus is dus van een eeuwige waardij en één druppel van dat dierbare bloed is genoegzaam tot afwassing van alle zonden. Het ware geloof ziet in één druppel doopwater, wat wijst op één druppel bloed van Christus, zulk een oneindige kracht en waardij dat zij het moet uitroepen: *“Mijn ziel, keer weder tot uw rust, want de HEERE heeft aan u welgedaan.”*¹⁰⁸ De hoeveelheid van het water kan dus nooit een belemmering zijn om het wezen van de doop te verstaan. Sterker nog, het gebruik van weinig water kan de gemeente onderwijzen in bovengenoemd heilgeheim. *“Toch mag de besprenging nooit in zo geringe mate geschieden, dat alle denkbeeld van afwassing teloor gaat. Evenals het avondmaal, hoe ingekrompen ook, een maaltijd moet blijven, behoort ook in de besprenging met het doopwater de symboliek der afwassing behouden te worden.”*¹⁰⁹

Ten tweede is het nodig om te zien of de besprenging een Bijbels gegeven is. We hoeven slechts een aantal teksten aan te halen uit het Oude Testament en het Nieuwe Testament om deze vraag bevestigend te kunnen beantwoorden.

¹⁰⁷ Erskine, R. *“Het gescheurde voorhangsel; of den toegang tot het Heilige der Heiligen door den dood van Christus”*, 14.

¹⁰⁸ Psalm 116:7.

¹⁰⁹ Calvin, Joh. *Institutie*. Deel IV, Hoofdstuk XV art. 19.

Exodus 24: 6 *“Toen nam Mozes dat bloed, en sprengde het op het volk; en hij zeide: Ziet, dit is het bloed des verbonds, hetwelk de HEERE met ulieden gemaakt heeft over al die woorden.”* Dit weinige bloed, gesprengd op het volk, wees op de vergeving der zonden door het bloed van Christus. Nooit heeft iemand in de oude bedeling het weinige van dit gesprengde bloed durven en hoeven verachten, ziende op de eeuwige waardij en kracht van dit bloed.

Exodus 29: 16 *“En gij zult den ram slachten, en gij zult zijn bloed nemen, en rondom op het altaar sprengen.”* Gods toorn werd gestild door het sprengen van een weinig bloed op en rondom het altaar. Ook dat leert ons dat niet de hoeveelheid, maar de kracht en eeuwige waardij van het bloed van Christus centraal stond. Als God tevreden is met enkele druppels gesprengd bloed van Zijn lieve Zoon, zouden wij dan niet tevreden zijn?

Ezechiël 36: 25 *“Dan zal Ik rein water op u sprengen, en gij zult rein worden; van al uw onreinigheden en van al uw dreggoden zal Ik u reinigen.* Ook in deze oudtestamentische belofte vinden wij het sprengen van rein water tot afwassing der zonden. Dit moet evenals de doop heenwijzend verstaan worden, naar het bloed van Christus omdat in het water zelf geen kracht tot reinigmaking van de zonden is. Waar God zelf besprenging beloofde, behoeven wij niet te vrezen dat dit niet voldoende zou zijn.

1 Petrus 1: 2 *“Den uitverkorenen naar de voorkennis van God den Vader, in de heiligmaking des Geestes, tot gehoorzaamheid en besprenging des bloeds van Jezus Christus; genade en vrede zij u vermenigvuldigd.”* Hier spreekt Petrus over hen die uitverkoren zijn, naar de voorkennis des Vaders, tot de besprenging des bloeds van Jezus Christus. De vrucht van deze besprenging is genade en vrede en dat zij ons genoeg.

Natuurlijk zijn er nog veel meer teksten aan te wijzen, maar in de mond van twee of drie getuigen zal alle woord bestaan en zo mogen wij rusten op de Bijbelse grond van doop door besprenging.

11. De betekenis van het woordje ‘doop’

Het Nieuwe Testament is geschreven in het Grieks. De gebruikte grondwoorden voor ‘dopen’ hebben verschillende betekenissen. De drie belangrijkste zijn: ‘onderdompelen’, ‘te gronde gaan’ en ‘reiniging’. Deze drie betekenissen wijzen ons het wezen van de doop aan. Het predikt ons het ondergaan in de golven van Gods oordelen. Het predikt ons dat wij naar recht met al onze ongerechtigheden te gronde moeten gaan en het predikt ons dat wij met Christus gereinigd opstaan uit de dood. Het is mét Christus gedoopt worden ín Zijn dood, mét Christus sterven en mét Hem gereinigd opstaan in een nieuw godzalig leven.¹¹⁰ Zo kan Christus zelf getuigen van Zijn Kerk: “Zie, gij zijt schoon, Mijn vriendin! zie, gij zijt schoon.”¹¹¹ Wat een weldaad is het om gereinigd zijnde, door de doop in Zijn dood, aan de Vader voorgesteld te mogen worden als een gemeente zonder vlek en zonder rimpel.¹¹²

Nu moet goed verstaan worden dat de doop zelf, als uitwendig waterbad op zichzelf niets uitwerkt. Dit moet heenwijzend verstaan worden, als teken van de betekende zaak: *“de doop wijst op het bloed van Christus, dat van alle zonde reinigt, en is het merkteken des verbonds, dat God met de zijnen aangaat.”*¹¹³ Tevens is het een teken van de inlijving in de zichtbare kerk.¹¹⁴

¹¹⁰ Romeinen 6: 3-8.

¹¹¹ Hooglied 4: 1.

¹¹² Efeze 5: 27.

¹¹³ van Veen, S.D. *Het Kerkelijke Leven*. 19 en 20.

¹¹⁴ Henry, M. *Het teken van de doop*. 27.

12. Wie hebben het recht om te dopen?

Het lijkt op het eerste gezicht wellicht een nodeloos onderwerp om bij stil te staan. Immers *“de doop moet plaatsvinden door de leraren van het Evangelie volgens Christus eigen instelling: Onderwijst al de volken, dezelve dopende.”*¹¹⁵ Toch heeft de Reformatie haar handen vol gehad om rond dit onderwerp orde op zaken te stellen. Dit had alles te maken met de praktijk van de nooddoop in de Roomse Kerk, die was voortgekomen uit het standpunt dat de doop de erfzonden afwast, en daarom noodzakelijk tot de zaligheid was. De nooddoop gaf vroedvrouwen, vaders en moeders, ja in principe eenieder het recht om te dopen wanneer het leven van het kindje in gevaar was. Aangezien de Reformatie de noodzaak van de doop tot de zaligheid verwierp, verwierp zij ook de nooddoop.

Wie mag er dan wel dopen? De bekende reformator Johannes Calvijn heeft zich er kernachtig over uitgesproken: *“Ook dit behoort men te weten, dat het verkeerd is, wanneer mensen, die geen ambt bekleden zich de bediening van de Doop aanmatigen: want zowel de uitdeling van de Doop als van het Avondmaal is een deel der kerkelijke bediening. Immers Christus heeft niet aan vrouwen of aan alle mogelijke mensen bevolen te dopen, maar Hij heeft dit bevel gegeven aan hen, die Hij tot apostelen aangesteld had.”*¹¹⁶ Ook op de synode te Dordrecht in 1578 is deze zaak ter sprake geweest: *“Zelfs geen professoren in de theologie zouden moghen predicken noch de Sacramenten bedienen dan die totten dienst des woordts beroepen syn.”*¹¹⁷

¹¹⁵ a Marck, Joh. *Het merg der Christelijke Godgeleerdheid*. Deel II, 407.

¹¹⁶ Calvijn, Joh. *Institutie*. Boek IV, Hoofdstuk XV art. 20.

¹¹⁷ Nat. Syn. Dordr. 1578. Cap. III. art. 51.

13. Waar en wanneer wordt de doop bediend?

De Dordtse Kerkenordening van 1618/19 bepaalde dat de doop moest worden bediend “in de openbare versamelinghe, wanneer Gods Woordt gepredickt wordt.”¹¹⁸ De Heilige Doop is een teken van de inlijving in de kerk. Het is dan ook gepast om deze in het midden der gemeente te bedienen. De Heilige Doop is een teken en zegel van Gods beloften, die in de prediking tot de gemeente komen. Het is een sacrament en behoort daarom te functioneren als een zichtbare prediking in de gemeente, onder vele getuigen, zodat veler geloof gebouwd mag worden op de onwankelbare beloften Gods. Als laatste wordt beloofd dat het kindje in het opwassen breder zal worden onderwezen. Hier ligt, naast de ouders en ambtsdragers, ook een taak voor de gemeente. Zij wordt in haar geheel geroepen om hieraan bij te dragen, een ieder naar zijn onderscheiden geestelijke gaven.

Aangezien de godsdienstoefeningen op zondag gehouden werden, was die het ook die dag dat de doopsbediening plaatsvond. Toch heeft men al spoedig (op de Dordtse Synode van 1574) de mogelijkheid gegeven om ook in de weekdiensten te dopen.

De tijd van de toediening van het bondszegel moet de “*eerste geschikte gelegenheid zijn*”¹¹⁹ en van uitstel mag nooit sprake zijn. Onder geen beding, van welke aard ook, dan enkel de onmogelijkheid in de (lichamelijke) gesteldheid van het kindje, mag de doop uitgesteld worden. Het kindje is op het erf van het verbond geboren en behoort derhalve gedoopt te wezen zegt het doopformulier. Het behoort dus gedoopt te zijn, zo snel als mogelijk.

¹¹⁸ De Dordsche Kerkordening van 1618/19. Artikel 56.

¹¹⁹ a Marck, Joh. *Het merg der Christelijke Godgeleerdheid*. Deel II, 420.

14. De geldigheid van de doop

Een belangrijke vraag, die soms met veel pijn gepaard gaat, betreft de geldigheid van de doop als de bedienaar later als een ketter of huichelaar openbaar komt. *“Hierop moet men zeggen dat de ware godsvrucht wel in de persoon van de leraren wordt vereist tot hun eigen zaligheid, tot een waardige bediening van hun ambt en tot meerdere stichting van de gemeente, maar daarom nog niet tot de waarheid en volkomenheid van het verbondszeegel. Want dat daartoe de innerlijke godsvrucht van het hart of de uiterlijke heiligheid van het leven niet volstrekt nodig is blijkt voldoende uit Gods Woord.”*¹²⁰ De bedienaar van de doop is slechts een middel om het sacrament te bedienen. Hij voegt niets toe en doet niets af. Hij is als een gereedschap in Gods hand en *“zo is dan noch hij die plant iets, noch hij die natmaakt, maar God Die den wasdom geeft.”*¹²¹

Een tweede bewijs komt ons toe van Paulus, die zich verblijdt in de prediking van het Evangelie, zowel door hen die het met een oprecht gemoed doen, als door hen die het zonder oprecht gemoed doen. Zo *“wordt Christus op allerlei wijze, hetzij onder een deksel, hetzij in der waarheid, verkondigd; en daarin verblijd ik mij, ja, ik zal mij ook verblijden.”*¹²² Als de bediening van het Evangelie een kracht Gods tot zaligheid is, zelfs als het door dienaren van het Woord wordt bediend die de godzaligheid niet hebben (hoewel dit zeer verwerpelijk is), dan is ook de bediening van de doop door een ketter of huichelaar niet ongeldig of minder krachtig. Ten laatste moet in voorkomende gevallen gerealiseerd worden *“dat ook de waarlijk geheiligden wel aan grote zwakheden en grove overtredingen schuldig kunnen zijn en worden”*¹²³ en dat deze dingen hen niet onbruikbaar nog onvruchtbaar maken in Gods dienst. Zo hoeft niemand te vrezen dat zijn doop ongeldig is, want het is niet de doop van mensen, maar de doop van God.

¹²⁰ a Marck, Joh. *Het merg der Christelijke Godgeleerdheid*. Deel II, 411.

¹²¹ 1 Korinthe 3: 7.

¹²² Filippenzen 1: 18.

¹²³ a Marck, Joh. *Het merg der Christelijke Godgeleerdheid*. Deel II, 420.

15. Wie mogen de kinderdoop ontvangen?

Om deze vraag te beantwoorden moeten we een aantal zaken die eerder behandeld zijn kernachtig samenvatten, om te komen tot een juist verstaan.

God heeft zich een Kerk verkoren in Christus. Als Borg en Zaligmaker van de uitverkorenen heeft Hij de verbondsweldaden (roeping, rechtvaardigmaking en heerlijkmaking) verworven. Ook heeft Hij de middelen om in het bezit van deze weldaden te komen, ofwel de toepassing, voor hen verworven. Om de uitverkorenen in het bezit te stellen van deze weldaden, en tot de zaligheid te brengen *“heeft het Gode behaagd, door de dwaasheid der prediking, zalig te maken, die geloven.”*¹²⁴ Deze prediking vindt plaats in de kerk waar Hij Zijn uitverkorenen bijeenvergaderd. Waar het Woord en de Geest zich paren werkt deze prediking de geloofsvereniging met Christus uit, waardoor zij in het verbond worden ingelijfd. Omdat zij nu met recht bondelingen zijn geworden, is er geen verhindering meer om gedoopt te worden.¹²⁵ De Bijbel leert ons duidelijk dat deze doop niet is voorbehouden aan de gelovige alleen, maar dat ook zijn huis (kinderen) gedoopt wordt. Wanneer de Heilige Geest Lydia de purperverkoopster, onder de bediening van de apostel Paulus, tot bekering brengt, staat er duidelijk: *“en als zij gedoopt was, en haar huis.”*¹²⁶ Wanneer de stokbewaarder na een bange nacht krachtdadig tot bekering komt, lezen wij *“en hij werd terstond gedoopt en al de zijnen.”*¹²⁷ Wanneer de apostel Paulus rekenschap moet geven van zijn dooppraktijk is hij duidelijk *“doch ik heb ook het huisgezin van Stefanus gedoopt.”*¹²⁸

¹²⁴ 1 Korinthe 1: 21b.

¹²⁵ Handelingen 8: 36 *“En alzo zij over weg reisden, kwamen zij aan een zeker water; en de kamerling zeide: Ziedaar water; wat verhindert mij gedoopt te worden?”*

¹²⁶ Handelingen 16: 15.

¹²⁷ Handelingen 16: 33.

¹²⁸ 1 Korinthe 1: 16.

Waar de uitverkorene door de vereniging met Christus wordt ingelijfd in het verbond mogen ook zijn kinderen daarin delen. Zo openbaarde de Heere zich ook als de God van het verbond aan Abraham: *“En Ik zal Mijn verbond oprichten tussen Mij en tussen u, en tussen uw zaad na u in hun geslachten, tot een eeuwig verbond, om u te zijn tot een God, en uw zaad na u.”*¹²⁹

De kinderen zijn dus in het verbond besloten. Dat geldt ook als maar één van de twee ouders gedoopt is. *“Want de ongelovige man is geheiligd door de vrouw, en de ongelovige vrouw is geheiligd door den man; want anders waren uw kinderen onrein, maar nu zijn zij heilig.”*¹³⁰ De reden dat de ongelovige man niet kan beletten dat de kinderen *“in het uiterlijk verbond Gods begrepen zijn, en toegang hebben tot de tekenen en zegelen van Gods genade, net zoals degenen die van beide gelovige ouders zijn geboren”*¹³¹ is *“omdat Gods genade in het heiligen van zulk huwelijk krachtiger is dan het ongeloof van de andere partuur om hetzelfde te ontheiligen.”*¹³² Dit is een zeer troostvolle zaak voor kinderen waarvan maar één van beide ouders gelovig is. Nu hoeven deze kinderen dus de Heilige Doop niet te missen en mogen ook zij de toegang hebben tot de tekenen en zegelen van Gods genade, net zoals de kinderen die uit twee gelovige ouders zijn geboren.

Nu dus de uitverkorene tot de zaligheid gebracht is, en daarom gedoopt is geworden met heel zijn huis, is één van de eigenschappen van dit ware geloof dat het de broeders liefheeft en gemeenschap met hen zoekt.¹³³ Zo groeit er een groep gelovigen die met hun zaad een gemeente gaan vormen. Deze gemeente bestaat inmiddels uit ware gelovigen en anderen die wel uiterlijk tot het verbond behoren maar (nog) niet door het geloof inwendig deelhebben aan de zaligheid. Tot hen beiden komt het Woord van God doormiddel van de prediking opdat het in allen een

¹²⁹ Genesis 17:7.

¹³⁰ 1 Korinthe 7: 14.

¹³¹ 1 Korinthe 7: 14 *kannt.* 25.

¹³² 1 Korinthe 7: 14 *kannt.* 23.

¹³³ 1 Johannes 3: 14 *“Wij weten dat wij overgegaan zijn uit den dood in het leven, dewijl wij de broeders liefhebben. Die zijn broeder niet liefheeft, blijft in den dood.”*

kracht Gods tot zaligheid zou worden.¹³⁴ De kerk is zo de boezem waarin het verbond gelegd is en waarin de verkiezing naar het vrije van Gods welbehagen wordt gerealiseerd. Uit deze stroom vergadert God Zijn uitverkorenen, terwijl Hij anderen, om eigen schuld, laat in hun ongelovigheid.¹³⁵

Omdat God naar Zijn oneindige wijsheid bepaald heeft om in deze weg Zijn uitverkorenen tot de zaligheid te brengen *“spreekt het vanzelf dat het verbond der genade tijdelijk, in deze aardse bediening, ook zulken in zich opneemt, die innerlijk ongelovig blijven en de geestelijke weldaden niet deelachtig zijn.”*¹³⁶ De kerk bestaat dus uit kaf en koren, ja ze bestaat uit velen die wezenlijk geen deel van haar uitmaken hoewel ze er wel in zijn. *“Velen zijn wel gedoopt en worden tot de kerk gerekend, terwijl ze toch in een gans bittere gal en samenknoping der ongerechtigheid blijven.”*¹³⁷ Ze behoren wel tot het lichaam maar niet tot de ziel der kerk. Want de ziel van de kerk wordt gevormd door de ware Christgelovigen waarvan wij *“geloven en belijden dat er één enige katholieke of algemene Kerk is, dewelke is een heilige vergadering der ware Christgelovigen, al hun zaligheid verwachende in Jezus Christus, gewassen zijnde door Zijn bloed, geheiligd en verzegeld door den Heiligen Geest.”*¹³⁸ Een ieder die dus lid is van de kerk, en door de doop bezegeld is als zijnde in het genadeverbond, maar de ware zaligmakende werking van de Heilige Geest niet kent, is wezenlijk wel in de kerk maar niet van de kerk.

Nu doet zich bij velen de vraag op of zij hun kinderen wel mogen dopen omdat zij (hoewel zelf gedoopt en meelevend lid van de kerk) het ware geloof ontberen. Zijn zij dan wel de genoemde gelovige ouders die hun kinderen mogen laten dopen?

¹³⁴ Romeinen 1: 16b *“want het is een kracht Gods tot zaligheid een iegelijk, die gelooft”*

¹³⁵ Dordtse Leerregels H1, art. 7.

¹³⁶ Bavinck, H. *Gereformeerde dogmatiek*. Hoofdstuk VII, 243.

¹³⁷ Henry, M. *Het teken van de doop*. 27.

¹³⁸ Nederlandse Geloofsbelijdenis, art. 27.

Het begrip ‘gelovige ouders’ mag en moet in deze context uitgebreider gezien worden en kan ook betekenen ‘de voorouders’. Dit ziende op Gods werking in de lijn van de geslachten¹³⁹ waarin niet altijd in alle geslachten Gods werk openbaar komt, maar er in de grotere lijn toch genadewerk te vinden is.

De gulden keten van de doop vindt haar aanvang wanneer een ‘heiden’ tot het ware geloof gebracht wordt en zich als volwassene laat dopen. Gezien het feit dat wij uit de heidenen zijn, moet er in ons aller voorgeslacht iemand geweest zijn die tot geloof gekomen is, zich heeft laten dopen én zijn kinderen. Die kinderen hebben ook het volste recht gehad om hún kinderen te dopen want het is een eeuwig verbond van geslachten tot geslacht. Zo stoelt ons aller doop op genadewerk in de geschiedenis. Nu is God vrij om in die keten van de doop, in de lijn van de geslachten, soms vele geslachten over te slaan. Voor hen is de doop niet meer dan een uiterlijk teken zonder vruchten. Het lijkt een afgehouden tronk, dood en onvruchtbaar. Maar wanneer Gods Geest iemand in dat geslacht opzoekt en de betekenende zaak van zijn doop uit genade schenkt, blijkt dat Hij getrouw Zijn Woord houdt. Wat kan er dan een verwondering voortvloeiën uit de verbondstrouw van God, als er uit die schijnbaar dode stam een rijsje voortkomt, en uit die afgehouden tronk een scheut ontspringt.¹⁴⁰ Dan is het als *“ten tijde als Christus geboren is, toen scheen de stam van Juda geheel afgehouden te zijn, dewijl hij zeer vervallen was en zijn vorige heerlijkheid schier verloren had.”*¹⁴¹

Genade is dan wel geen erfgoed, het heeft Gode behaagd Zijn genade wel in de geslachten voort te planten. Het begrip ‘gelovige ouders’ moet in dit licht gezien worden en geeft grote stof tot verwondering; van geslachten tot geslacht wil Hij aan Zijn verbond gedenken.¹⁴²

¹³⁹ Psalm 105 “’t verbond met Abraham Zijn vrind, bevestigd Hij van kind tot kind.”

¹⁴⁰ Jesaja 11: 1 “want er zal een Rijsje voortkomen uit den afgehouden tronk van Isai, en een Scheut uit zijn wortelen zal vrucht voortbrengen.”

¹⁴¹ Jesaja 11: 1 kantt. 3.

¹⁴² Psalm 105.

Om de vraag te beantwoorden wie dus gedoopt mogen worden, moeten we bovenstaande juist leren verstaan. Er zijn onder de gedoopten dus verkorenen en verworpenen. De kerk kan aan uiterlijke tekenen niet afmeten wie in haar wezenlijk/inwendig bondelingen zijn, daar de uiterlijke vorm en belijdenis veelbelovend kan zijn en toch het wezenlijke zaligmakende geloof kan ontbreken. Op de vraag of de kinderen der gemeente gedoopt mogen worden moeten we dus antwoorden: ja, alle kinderen die geboren zijn uit gelovige en gedoopte ouders moeten gedoopt worden omdat zij in het verbond begrepen zijn.

Als we zien op de doopouders die het kindje ten doop houden, mag ook de vraag of zij werkelijke en wezenlijk genade kennen niet bepalend zijn of het kindje gedoopt zal worden. Aangezien de kerk niet anders dan op uiterlijke kenmerken kan oordelen over de staat van haar leden, mag niets dan alleen een leven in grove openbare zonden de doop (voor een tijd) verhinderen. Maar zelfs dan moet er toch meer gezien worden op het verbond van God wat bezegeld moet worden aan het kindje, dan op de ouders die het kind ten doop houden.

Dit is ook de kern van de beantwoording van de vraag die gesteld werd op de synode van Dordrecht (1578): *„Of men allerley menschen kinderen als van hoereerders Afghesnedenen Papisten ende anderen dierghelycken sonder onderscheyt doopen sal?”* als antwoord gaf zij: *„Ouermidts de doop den kinderen die int verbont Gods staen toekomt, ende het ghewis is dat dese kinderen buyten het verbont niet syn, soo salmense van den Doop niet weren. Alsoo nochtans datse op behoirlicke wyse ghedoopt werden ende van dien ghepresenteert die op de afvraghinghe in de forme des Doops begrepen antwoorden ende de leere toestaen.”*¹⁴³ Dus omdat het kindje in het verbond Gods geboren is en dus de gemeente van Christus ingelijfd, moet het kindje gedoopt worden. Wanneer de ouders de beantwoording van de doopvragen niet wilden of konden doen, moesten de kinderen door getuigen gepresenteerd worden, die de beantwoording op de

¹⁴³ Rutgers, F.L. *Acta Nationale Synode 1578*. 270.

doopvragen ongeveer konden doen en de verantwoordelijkheid voor de onderwijzing in het opwassen op zich namen.

Deze ruime verbondsvisie, afgezien van de waardigheid van de ouders, vraagt een Bijbelse onderbouwing. Wij vinden deze onderbouwing ook in de oudtestamentische praktijk van de besnijdenis. Zo gebod God Mozes om de kinderen van de ongehoorzame Israëlieten te besnijden die tijdens de woestijnreis geboren waren: *“Dit nu was de oorzaak waarom hen Jozua besneed: al het volk dat uit Egypte getogen was, de manspersonen, alle krijgslieden, waren gestorven in de woestijn op den weg, nadat zij uit Egypte getogen waren. Want al het volk dat er uittoog, was besneden; maar al het volk dat geboren was in de woestijn op den weg, nadat zij uit Egypte getrokken waren, hadden zij niet besneden.”*¹⁴⁴ Hieruit blijkt dat de besnijdenis wel was toegepast als teken van het verbond aan hen die uit Egypte getrokken waren, maar dat hun kinderen gedurende de woestijnreis niet besneden waren. Nu kunnen we niet anders kan concluderen dat de ouders van deze kinderen in zonden leefden door het nalaten van de besnijdenis. Nog duidelijker komt hun afkerigheid openbaar in hun ongehoorzaamheid in de woestijn en de daaropvolgende straf. Allen moesten hierom in de woestijn sterven. En toch, de ongehoorzaamheid van de ouders was geen grond tot verwerping van hun kinderen. Gods genadig en eeuwigblijvend verbond was de reden dat Hij Mozes aanspoorde om te doen wat hun ouders niet hadden gedaan, namelijk hun kinderen te besnijden.

De vraag of kinderen tekenen van prille godsvrucht moeten tonen voor zij gedoopt mogen worden is eenvoudig te beantwoorden door een blik op de oudtestamentische praktijk. Zo besneed Abraham niet alleen Izak maar ook Ismaël op de belofte dat het verbond niet alleen met hem opgericht was maar ook met zijn zaad: *“En Ik zal Mijn verbond oprichten tussen Mij en tussen u, en tussen uw zaad na u in hun geslachten, tot een eeuwig verbond, om u te zijn tot een God, en uw zaad na u.”*¹⁴⁵ Ondanks dat

¹⁴⁴ Jozua 5: 4.

¹⁴⁵ Genesis 17: 7.

Ismaël later ongelovig bleek te zijn deelden ze beiden in dezelfde verbondzegeningen. “Wij zien dat Ismaël en Izak, Jakob en Ezau, en verschillende andere dergelijke personen zonder uitwendig onderscheid allen in de kerk ontvangen zijn, en er allen besneden zijn, en allen uitwendig op dezelfde manier in de kerk gevoed en onderhouden zijn. Hun toegang in de kerk is geheel eender door de besnijdenis, maar de uitkomst ervan is verschillend, die de Heere alleen kent.”¹⁴⁶ De besnijdenis in de oude bedeling, en de doop in de nieuwe bedeling, werd dus altijd gedaan op grond van de geboorte binnen het verbond en ziende op de beloften Gods aan het kind betekend en verzegeld. Niet de ouders staan hierin centraal met hun zonden en gebreken, noch het kindje wat in zonden ontvangen en geboren is en daardoor de verdoemenis onderworpen is, maar God Drie-enig met Zijn genade: “Laat de kinderkens tot Mij komen en verhindert hen niet; want derzulken is het Koninkrijk Gods.”¹⁴⁷

“Als men thans betoogt, dat het tegen de rede is om kleine kinderen zonder geloof en bekering te dopen, omdat de doop een sacrament van wedergeboorte en geestelijke reiniging is, die wij in Jezus Christus hebben, antwoord ik: dat hetzelfde van de besnijdenis gezegd kan worden. En toch heeft God niet nagelaten te bevelen, dat de kleine kinderen besneden werden. Het is God tegenspreken, te beweren dat het tegen de rede ingaat, dat een sacrament – een getuigenis van bekering en zaligheid – bediend wordt aan de kleine kinderen. God heeft de besnijdenis bevolen, waardoor de vernieuwing van het leven en de gerechtigheid die wij door het geloof ontvangen, werden aangeduid. Al waren noch bekering noch geloof in een klein kind aanwezig, toch kon het sacrament wel ontvangen worden. Zo ging het teken aan de waarheid ervan vooraf. Waarom zou dat nu ongeoorloofd en tegenstrijdig zijn?”¹⁴⁸

¹⁴⁶ de Brés, Guido. Oorsprong en wederlegging van de wederdopers. Boek III, H24, 588.

¹⁴⁷ Markus 10: 14b.

¹⁴⁸ Calvijn, Joh. Tegen de anabaptisten. (Gelezen bij J. van Genderen: Rondom het doopvont. 285.)

16. Tweeërlei kinderen van het verbond

Zoals allen die geboren worden uit gedoopte ouders wezenlijk in het verbond zijn en dus gedoopt behoren te wezen, zo komt de prediking van het Woord ook tot hen allen: hen worden de beloften Gods gepredikt, zonder onderscheid.¹⁴⁹

Nu leert de Schrift ons dat er in de kerk twee soorten bondelingen zijn die in het verbond zijn opgenomen krachtens geboorte en bezegeld zijn door de doop. Namelijk, zij die door een waar zaligmakend geloof Christus zijn ingelijfd en anderen die wel uiterlijk in het verbond zijn, maar inwendig vervreemd zijn van de genade. De laatsten zijn *“uiterlijk in het verbond Gods begrepen, en hebben toegang tot de tekenen en zegelen van Gods genade”*¹⁵⁰ terwijl zij innerlijk geen deel hebben aan de zaligmakende verbondsweldaden. Het is goed om ter onderbouwing hiervan een aantal Schriftplaatsen te laten spreken.

Zo kan de Bijbel ons spreken van tien vrouwen, die allen de naam Maagd dragen en uiterlijk zonder onderscheid zijn, terwijl er toch vijf dwaas waren. Deze tien maagden vormden samen allen die den christelijke naam voeren. Maar toch is er onderscheid, want de wijzen tekenen ons alle oprechte ware gelovigen, terwijl door de dwaze maagden ons alle mondchristenen en geveinsden worden voorgesteld. De wijze én de dwaze maagden dragen de lampen van de christelijke belijdenis en zijn verbondskinderen, maar niet allen hebben ze voldoende van de olie des geloofs wat ons het onderscheid tussen het ware geloof en het tijdgeloof tekent.¹⁵¹

De Schrift tekent ons op een andere plaats dat er ranken aan de wijnstok zijn die vruchten dragen, terwijl er ook ranken zijn in diezelfde wijnstok waarbij de vruchten niet gevonden worden. De onvruchtbare ranken tekenen ons *“een iegelijk die Mij uiterlijk alleen belijdt, en evenwel van*

¹⁴⁹ Dordtse Leerregels H2, art. 5.

¹⁵⁰ 1 Kortinthe 7: 14 kantt. 25.

¹⁵¹ Mattheüs 25: 1 kantt. 2.

harte niet gelooft.”¹⁵² Deze onvruchtbaarheid maakt dat zij zullen worden afgehouwen en in het vuur geworpen.¹⁵³ De vruchtbare ranken daarentegen dragen vrucht *“namelijk des geloofs, welke zijn de goede werken, waardoor God vereerd wordt.*”¹⁵⁴

Zo wordt de verbondswijngaard der kerk ons voorgesteld als rijk gezegend met verbondsweldaden. Maar wanneer de vruchten niet gevonden worden, zal *“Hij den kwaden een kwaden dood aandoen, en zal den wijngaard anderen landlieden verhuren, die hem de vruchten op haar tijden zullen geven.*”¹⁵⁵

Wij lezen in de Schrift ook van een bruiloft, waar mensen genodigd worden. Ja waar de nodiging uitgaat *“tot allen die het blijde geklank des Evangelies kunnen horen.*”¹⁵⁶ Zoals we gezien hebben, zijn het juist diegenen die in het verbond zijn die deel hebben aan het leven onder de lieflijke klanken van het Evangelie. Tot hen komt dan ook de nodiging, en het is een heerlijke nodiging, want *“de Vader is bereid om ons aan te nemen, de Zoon om voorbede voor ons te doen, de Geest om ons te heiligen; vergeving is bereid, de beloften zijn als fonteynen van levend water. De genademiddelen zijn bereid, als gouden pijpen ter uitgieting; engelen zijn bereid om ons te vergezellen en te dienen, en eindelijk is de hemel bereid om ons te ontvangen.*”¹⁵⁷ Maar er zijn er velen die niet willen komen, ze verontschuldigen zich op menigerlei wijze. Maar... en dan komen we tot de kern: in de bruiloftszaal zit een man, die dus wel gekomen is, maar geen bruiloftskleed aan heeft. En hierin wordt ons de staat van de geveinsden getekend, *“die in de kerk zijn, maar niet van de kerk zijn; die de naam hebben te leven, maar niet werkelijk leven, die worden ons voorgesteld door de gast, die het bruiloftskleed niet aan had.*”¹⁵⁸ Hij wordt

¹⁵² Johannes 15: 2 kantt. 3.

¹⁵³ Johannes 15: 2 *“Alle rank die in Mij geen vrucht draagt, die neemt Hij weg.”*

¹⁵⁴ Johannes 15: 8 kantt. 22.

¹⁵⁵ Mattheüs 21: 40-41.

¹⁵⁶ Henry, M. *Bijbelverklaring*. Mattheüs, 335.

¹⁵⁷ Henry, M. *Bijbelverklaring*. Mattheüs, 336.

¹⁵⁸ Henry, M. *Bijbelverklaring*. Mattheüs, 338.

ontdekt, aan handen en voeten gebonden “en geworpen in de buitenste duisternis; daar zal zijn wening en knersing der tanden.”¹⁵⁹ Hij was wel in de kerk, en hij leek een vriend, “maar hij was een schijnbare vriend, een voorgewende vriend, een vriend naar zijn belijdenis. Maar zijn hart was niet met Christus.”¹⁶⁰

Zo blijkt duidelijk, zowel in het Oude Testament als in het Nieuwe Testament, dat binnen het verbond altijd bondelingen zijn die alleen uitwendig tot het verbond behoren, en zo delen in verbondsweldaden als daar zijn: de (uiterlijke) aanneming tot kinderen, de gave van de wet, het mogen verkeren onder de prediking, de dienst Gods in de sacramenten en de beloftenissen aangaande Christus.¹⁶¹ Want hen komt de belofte wel toe en hun kinderen¹⁶² maar toch is niet alles Israël wat Israël genaamd wordt¹⁶³, en niet allen zijn werkelijk Abrahams zaad die door geboorte en besnijdenis zijn zaad genoemd worden. Maar zij zijn het die “door kracht van Gods verkiezing en belofte tot het geloof gebracht worden.”¹⁶⁴

Zij die door een waar geloof Christus zijn ingelijfd en zo Zijn weldaden deelachtig geworden zijn, worden ons getekend in de wijze maagden, vruchtbare ranken, getrouwe arbeiders in de wijngaard enzovoorts.¹⁶⁵

Zij maken inwendig en wezenlijk onderdeel uit van de Kerk. Voor hen geldt ook de onmogelijkheid van de afval der heiligen. Zelfs een vallen in grote zonden zal hen van de genade niet doen vervallen. “Want God, Die rijk is in barmhartigheid, neemt, naar het onveranderlijk voornemen der verkiezing, den Heiligen Geest van de Zijnen, ook zelfs in hun droevig vallen, niet geheel weg, en laat hen zó ver niet vervallen, dat zij van de genade der aanneming en van den staat der rechtvaardigmaking uitvallen, of dat zij

¹⁵⁹ Mattheüs 22: 13b.

¹⁶⁰ Henry, M. *Bijbelverklaring*. Mattheüs, 338.

¹⁶¹ Romeinen 9: 4.

¹⁶² Handelingen 2: 39.

¹⁶³ Romeinen 9: 4.

¹⁶⁴ Romeinen 9: 8 kantt. 32.

¹⁶⁵ Kievit, I. *Tweeërlei kinderen des verbonds*. 86.

zondigen ten dode, of tegen den Heiligen Geest, en, van Hem geheel verlaten zijnde, zichzelf in het eeuwig verderf storten.”¹⁶⁶ Dit in tegenstelling tot hen die zonder een waar zaligmakend geloof bondeling zijn en om hun onvruchtbaarheid afgehouden worden, of zich eigener beweging losrukken uit de band des verbonds en alle banden aan de Kerk verbreken.

Het is van groot belang om ons te realiseren dat er dus geen ánder verbond is voor hen, die zonder zaligmakend geloof in het verbond zijn, en de ware gelovigen. Zij bevinden zich in hetzelfde verbond en hen worden dezelfde beloften en nodigheden tot het heil gepredikt als de verkorenen. Maar de inwendige toepassing van de (uitwendige) roeping door de Heilige Geest, die haar krachtdadig en onwederstandelijk maakt, wordt in hen gemist. Dáár ligt wezenlijk het onderscheid tussen hen die waarlijk bondelingen zijn en diegenen die het alleen in hun belijdenis zijn.

Wat alle bondelingen gemeen hebben, zijn de weldaden als het kennen van Gods Naam, de bekendheid met de openbaring en hen allen worden de beloften der zaligheid in Christus aangeboden. Ja aan hen allen worden deze beloften met het teken des verbonds (de doop) bevestigd en verzegeld.

Allen delen zij in een rijke en bijzondere bedeling van de algemene genade. Het is duidelijk merk- en zichtbaar dat waar bondelingen leven, de algemene genade voor veel en grote ellende bewaart. Zoals alle Israëlieten onder de wolk waren¹⁶⁷ “*die de Israëlieten bedauwde en beschermden*”¹⁶⁸ zo genieten ook nog heden ten dage de bondelingen bijzondere bescherming. Ook in ons vaderland leert de geschiedenis dat het beslag van de christelijke Godsdienst en het daarbij behorende christelijk normen- en waardenpatroon lange tijd (uiterlijk) heeft doen wijken van het grove kwade en een zekere achting gaf voor het goede.

¹⁶⁶ Dordtse Leerregels H5, art. 6.

¹⁶⁷ 1 Korinthe 10: 1b.

¹⁶⁸ 1 Korinthe 10: 1 *kannt*. 2.

Maar Paulus waarschuwt sterk tegen een verkeerd gebruik van deze weldaden: *“en ik wil niet, broeders, dat gij onwetende zijt dat onze vaders allen onder de wolk waren, en allen door de zee doorgedaan zijn, en allen in Mozes gedoopt zijn in de wolk en in de zee, en allen dezelfde geestelijke spijs gegeten hebben, en allen denzelfden geestelijken drank gedronken hebben; want zij dronken uit de geestelijke steenrots die volgde; en de steenrots was Christus. Maar in het meerderdeel van hen heeft God geen welgevallen gehad; want zij zijn in de woestijn ternedergeslagen.”*¹⁶⁹

Het is klaar en duidelijk genoeg dat het verbondsvolk Israël, wat krachtens het verbond met Abraham tot bondsvolk was aangenomen en deze aanneming in de besnijdenis bevestigd zag, voor het grootste deel bestond uit bondelingen die Kanaän niet zijn ingegaan. Zo zijn er nieuwtestamentisch velen die krachtens bekering van vader, moeder, opa of oma in het verbond begrepen zijn, dit ook middels de Heilige Doop bevestigd weten, maar die toch het hemels Kanaän niet zullen beërven.

¹⁶⁹ 1 Korinthe 10: 1-5.

17. De dopeling

Het is een prangende en niet minder een beladen vraag: hoe moeten we de dopeling zien als het gaat om de staat voor God? Daar God alleen weet wie de Zijne zijn, oordeelden veel godgeleerden de dopelingen met het oordeel der liefde als zijnde in Christus geheiligd, in de diepste zin des woords, met een beroep op de woorden in de brief van Paulus aan de Filippenzen: *“Gelijk het bij mij recht is, dat ik van u allen dit gevoel, omdat ik in mijn hart houd, dat gij, beide in mijn banden en in mijn verantwoording en bevestiging des Evangelies, gij allen, zeg ik, mijner genade mededeelachtig zijt.”*¹⁷⁰ Dit betekende dat zij in het oordeel der liefde de dopeling voor zalig *hielden* tot het tegendeel bewezen was. Dit ziende op Gods grote genade en de beloften aan hen gedaan in Zijn verbond.

*“Alle kinderen der bondgenoten, 't zij bekeerden of onbekeerden, 't zij vóór of na het ontvangen van de doop, in hun jonkheid stervende, moeten gehouden worden zalig te zijn, uit kracht van het verbond Gods in 't welk zij geboren zijn; en alzo te zijn kinderen des verbonds. Zijn de ouders onbekeerd en trouweloos in het verbond, dat is op hun eigen rekening; de zoon zal niet dragen de misdaad des vaders. Zo heeft men ze ook voor ware bondgenoten en kinderen te houden als ze opwassen, totdat ze met der daad vertonen, dat ze trouweloos in het verbond zijn, en aan de belofte geen deel hebben.”*¹⁷¹

Hier zien we door ‘vader Brakel’ helder verwoordt hoe deze zienswijze functioneerde. Dus ze veronderstelden geen wedergeboorte in die zin dat het kindje zalig *is*. Maar in het oordeel der liefde *hielden* zij het voor zalig tot het tegendeel bewezen werd in woord en daad. Dit resulteerde niet in een leer waarin de afval der heiligen een plaats had, want wanneer later bleek dat de kinderen geen Godsvrucht vertoonden *“vallen zij niet uit de genade en de verzegeling want die wordt hierdoor niet vernietigd;*

¹⁷⁰ Fillipenzen 1:7.

¹⁷¹ à Brakel, Th. *Van de Heilige Doop*. Hoofdstuk XXV, 7.

maar 't is een bewijs dat de doop hun geen zegel was en dat ze nooit waarlijk in het verbond zijn geweest.¹⁷²

In een ander geval waarin de dopelingen in het opwassen niet Godvrezend blijken te zijn, maar “na een zondig leven bekeerd worden, zo was de doop hen een zegel, dat ze waarlijk in het verbond waren opgenomen, en dat ze deel aan al deszelfs goederen zouden hebben met der daad, gelijk zij daaraan in hun kindsheid recht hadden, ofschoon zij tussen de doop en hun bekering niet minder dan naar bondgenoten geleken, én ten opzichte van hun staat in zichzelf, én in het waar oordeel van anderen zodanig waren.”¹⁷³

Als het gaat over de vraag wat de betekenis is van geheiligd te zijn dan antwoordt Brakel: “Het formulier van de doop vraagt de ouders en de getuigen: Of ze niet bekennen, dat hun kinderen in Christus geheiligd zijn, en daarom als lidmaten Zijner gemeente behoren gedoopt te wezen? Om deze vraag wel te verstaan, zo merkt op: geheiligd zijn, wil niet zeggen, dat de kinderen nu in waarheid het beginsel des geloofs, der wedergeboorte, en heiligmaking deelachtig zijn; ook niet, dat al de te dopen kinderen, en in het bijzonder dit mijn kind uitverkoren is, bekeerd en zalig zal worden; maar in 't algemeen dat de kinderen der bondgenoten, uit kracht van het verbond met de bondgenoten en hun kinderen opgericht, de goederen deszelfs in recht hebben. Ofwel, ziende op de goederen van het verbond die de bondelingen toekomen, zoals eerder besproken - onder andere de prediking, beloften Gods, de kennis aan Gods Naam enzovoorts - kan met recht gezegd worden dat dit kind geheiligd/afgezonderd is.

De liefde en de hoogachting van Gods beloften dringt deze oudvaders om het goede te hopen, namelijk dat deze goederen de ware vereniging met Christus door het geloof mogen behelzen. Het uitgaan van het ‘liefde oordeel’ verklaart ook de ruime verwoording in ons doopformulier. De

¹⁷² à Brakel, Th. *Van de Heilige Doop*. Hoofdstuk XXV, 7.

¹⁷³ à Brakel, Th. *Van de Heilige Doop*. Hoofdstuk XXV, 7.

visie van het oordeel der liefde is onder andere voorgestaan door breed geachte theologen als Zacharias Ursinus, Willem Teellinck, Gisbertus Voetius, Herman Witsius en Theodorus van der Groe.¹⁷⁴

De nadruk op de ruimte in de doop door de (nadere) reformatoren laat zich ook beter verstaan als we hen zien in de strijd die zij moesten voeren tegen de Wederdopers (Mennonieten). Vooral het standpunt van de Wederdopers dat jonggeboren, onmondige kinderen, nog niet wedergeboren konden zijn vanwege de onmogelijkheid om dit te belijden met de mond, deed de reformatoren met grote nadruk strijden voor de kinderdoop omdat de kinderen ook van de moederschoot af aan wedergeboren kunnen zijn, zoals Johannes.¹⁷⁵

Deze lijn werd doorgetrokken naar de kinderdoop. Want als wij belijden dat volwassenen die tot het geloof gekomen zijn behoren gedoopt te worden, zo geldt dat dan ook voor de wedergeboren onmondige kinderen: *“Indien dan God hun evangelijke gave gegeven heeft als ook ons, die in den Heere Jezus Christus geloofd hebben, wie was ik toch, die God konde weren?”*¹⁷⁶ De kanttekenaren merken hier op: *“dat is, dewijl God hun deelachtig had gemaakt de zaak die door den doop betekend wordt, hoe zou ik hun kunnen onthouden of weigeren het uiterlijke teken?”* Dus als het mogelijk is dat kinderen van de moederschoot af aan wedergeboren zijn, dan mag het teken en zegel van die betekende zaak hen ook daarom niet onthouden worden.

Een andere visie vinden we bij godgeleerden als Franciscus Gomarus, Jacobus Koelman, Jacobus Fruytier, Alexander Comrie en ook meer hedendaagse predikanten als ds. G.H. Kersten en ds. I. Kievit. *“Deze Theologen erkennen wel, dat God machtig is om in het hart van zeer jonge kinderen de wedergeboorte te werken, maar spreken zich niet uit over het*

¹⁷⁴ Golverdingen, M. *Avonden met Teellinck*. De verdere ontwikkeling van de gereformeerde verbondsleer, 72 en 73.

¹⁷⁵ Lukas 1: 41 *“En het geschiedde als Elisabet de groetenis van Maria hoorde, zo sprong het kindeken op in haar buik.”*

¹⁷⁶ Handelingen 11: 17.

tijdstip van de wedergeboorte van de uitverkoren kinderen. Het 'in Christus geheiligd' wordt door hen gezien als een uiterlijke verbondsheiligheid, waardoor de gedoopte kinderen ook van Godswege verplicht zijn om Hem te zoeken en te dienen en de wereld te verlaten.'"¹⁷⁷

In de bevindelijk gereformeerde kringen heeft met name de laatstgenoemde visie veel aanhang. De visie van Voetius, Witsius en van der Groe wordt al snel met argusogen bekeken. Toch is de vraag te stellen wat ons drijft om per definitie uit te gaan van het slechtste in onze kinderen. Doet het niet veel tekort aan de rijkdom die ons gegeven is in het verbond wat God wil voortplanten van kind tot kind? Is het geen ongelovigheid en verachting van de rijke beloften die ons en ons zaad zijn gegeven?

Toch is er ook veel te zeggen voor de visie van Comrie, Kersten en Kievit. Ook zij erkennen ronduit dat het kindje de zaligmakende genade kán hebben, maar zij willen niet minder benoemd zien dat dat niet bij alle verbondskinderen zo is. Maar hoe met deze onzekerheid om te gaan, daar ligt het verschil. Sommigen willen, ziende op Gods beloften en de grote zegen van bondeling te zijn door geboorte, graag het goede hopen tot het tegendeel bewezen is. Anderen willen de mogelijkheid dat het kindje van de moederschoot af aan wedergeboren is niet ontkennen, maar wijzen nadrukkelijk op verplichting van de bondelingen om Hem te zoeken, de wereld te verlaten en te smeken om de toepassing van de genade in Christus.

Groter worden de problemen echter wanneer wij zien op de functionering van de ruime visie in de prediking en het pastoraat. Al snel resulteert het in een situatie waarin de kinderen der gemeente niet meer mogen worden opgeroepen tot geloof en bekering omdat zij dat, tenzij het tegendeel bewezen is, zijn. De noodzaak van persoonlijke doorleving van de drie stukken 'ellende, verlossing en dankbaarheid' komt dan ook

¹⁷⁷ Golverdingen, M. *Avonden met Teellinck*. De verdere ontwikkeling van de gereformeerde verbondsheiligheid, 72 en 73.

in het geding wanneer velen wanen van de moederschoot af aan zalig te zijn. Dit kan eindigen in de leer van de veronderstelde wedergeboorte, zoals we die hebben gezien in de Gereformeerde Kerken onder leiding van Abraham Kuyper. Heel concreet functioneerde daar de leerstelling: *“dat volgens de Belijdenis onzer Kerken het zaad des verbonds krachtens de belofte Gods te houden is voor wedergeboren en in Christus geheiligd, totdat bij het opwassen uit hun wandel of leer het tegendeel blijkt;”*¹⁷⁸ Dit lijkt verrassend veel op de gebezigde taal van onze oudvaders. Maar de gevolgen bleken groot in de Gereformeerde Kerken. Want hoe moest de prediking van het Woord nog functioneren in gemeenten waarin, tenzij het tegendeel bewezen was, allen voor wedergeboren gehouden moesten worden?

En wat was de zekerheid van het geloof nog waard als na jarenlang troost putten uit de doop, door een diepe val in de zonden, van de veronderstelde wedergeboorte toch moest worden geconcludeerd dat zij er niet was? De vervlakking in de prediking is schrikwekkend gebleken en de scherpte van de twee wegen, dood en leven, vloek en zegen, functioneerden niet meer waardoor de gehele prediking inhoudsloos begon te worden. Hoe moest de prediking klinken in haar bevel tot geloof en bekering in gemeenten die massaal voor wedergeboren gehouden moesten worden? Hoevelen bedrogen zich op deze manier voor de eeuwigheid omdat, bij een zedelijke levenswandel en een meegaand karakter, hun zaligheid geen vraag maar een aan te nemen bezit werd? De notie van een persoonlijke, krachtdadige en onwederstandelijke bekering van een kind des duivels tot een kind Gods verdween totaal in vele kerken. Sterker nog, het hele bestaan van de kerk kreeg steeds minder grond. Waarom was kerkbezoek eigenlijk nog nodig als bekering niet noodzakelijk was? De gevolgen zijn ontzettend gebleken.

Daarom moeten we niet twijfelen aan de almacht van God om kinderen van de moederschoot af aan zalig te maken. Wij moeten eveneens niet twijfelen dat onze kinderen in het verbond Gods begrepen zijn. Wij

¹⁷⁸ Gereformeerde Kerken in Nederland. *Uitspraak Synode Utrecht 1905.*

moeten evenmin twijfelen of de beloften Gods onze kinderen toekomen. Maar wij moeten met al deze zaken in de voetsporen treden van onze puriteinse vaders die worstelend voor Gods aangezicht zochten hun kinderen tot Jezus te brengen. Worstelend om de toepassing en het opwassen van de genade in de harten van onze kinderen. Niet wanhopend aan Gods welwillendheid jegens ons en onze kinderen. Maar we moeten niet leunen en steunen op een veronderstelde of gehoopte zaligheid in onze kinderen ten koste van de worstelingen aan de genadetoon. En de bondelingen *“allen, voor zover zij nog niet door krachtdadige roeping en hartveranderende genade zijn toegebracht, moeten worden geroepen tot bekering en geloof in het Evangelie, gewezen worden op hun grote voorrechten en zware verantwoordelijkheid, opdat zij met hunne bondszegeningen niet verloren gaan.”*¹⁷⁹ Want het is een groot voorrecht om op het erf van het verbond geboren te zijn, maar de krachtdadige, inwendige en onwederstandelijke roeping is noodzakelijk voor allen en een ieder mens. De afsnijding van de oude stam Adam en inenting in de vruchtbare ‘Stam’ Christus is nodig, wil de noodzakelijke vruchtbaarheid gevonden worden uit de Boom des levens, Christus Jezus de Heere.

“Zo heeft de één onder u een deugdzaam kind, dat zich goed gedraagt, maar het is tot hertoe dood in zijn zonden, toont ook nog hoegenaamd geen spoor van bekering; de ander onder u heeft een goddeloos kind, dat de ouders grijze haren geeft! Wat moeten nu deze dode kinderen? Ach, mijn zwakke hart vraagt ook menigmaal zo, wanneer ik de kinderen der Gemeente onderricht. Blijven wij echter daaraan gedachtig op Wiens Naam zij staan, en houden wij aan met bidden en smeken tot de almachtige Heiland en grote Ontfermer voor onze kinderen. Gaan de kinderen verloren in hun onbekeerden staat, God heeft het Zijne gedaan, Hij heeft hun alles gegeven. Ook u, volwassenen, komen niet allen in de hemel; God zal nochtans goedertieren en rechtvaardig blijven. Maar wij, gemeente, hebben grote en dierbare beloftenissen voor ons en voor ons zaad. Immers de Heere

¹⁷⁹ Kievit, I. *Tweeërlei kinderen des verbonds*. 87.

God in de hemel heeft het gezegd: "Ik wil uw God zijn en uws zaads God na u, dat is Mijn verbond, een eeuwig verbond", en dan behaagt het Hem weleens aan menige ouders, die bekommerd zijn om het eeuwige heil hunner kinderen, met macht toe te roepen: "Al uw kinderen zullen van den Heere geleerd zijn", en: "De vrede uwer kinderen zal groot zijn", en: Wie is de man, die de Heere vreest? Hij zal hem onderwijzen in de weg, die hij zal hebben te verkiezen; zijn ziel zal vernachten in het goede, en zijn zaad zal de aarde beërven." Van dit verbond gaf Hij aan ons en aan ons zaad een teken en zegel in de besnijding van Christus, dat is, in de heilige Doop."¹⁸⁰

¹⁸⁰ Kohlbrugge, H.F. Preek (bij doopbediening) Kol. 2:10-12.

18. Of gij niet bekent...

De eerste doopvraag heeft al veel stof doen opwaaien. De ouders wordt gevraagd: *“of gij niet bekent, dat ze in Christus geheiligd zijn, en daarom als lidmaten Zijner gemeente behoren gedoopt te worden?”* De vraag die gesteld werd had betrekking op de zinsnede ‘geheiligd zijn’. Kan aan de ouders gevraagd worden om hier met ja op te antwoorden voor Gods aangezicht? Zijn alle kinderen die ten doop gehouden worden in Christus geheiligd?

Een belangrijk persoon in deze strijd was J. van Lodenstein. Hij wilde deze eerste vraag niet stellen aan de ouders omdat zij deze niet eerlijk konden beantwoorden. Sommigen hadden liever de vraag gesteld: *“Of gij niet bekent dat ze, voor zover dat ze in Christus geheiligd zijn, gedoopt behoren te worden.”* Weer anderen opteerden voor: *“of gij niet bekend dat ze waarschijnlijk/wellicht in Christus geheiligd zijn en daarom gedoopt behoren te worden.”* Dit is alles echter fundamenteel anders dan wat het doopformulier vraagt. Want daarin wordt er niet gevraagd óf ze geheiligd zijn, ook niet of we dat mogen veronderstellen, en al helemaal wordt het niet twijfelachtig gesteld of ze wellicht geheiligd zijn. De ouders wordt daarentegen gevraagd of ze geloven dát hun kinderen in Christus geheiligd zijn en daarom gedoopt móeten worden.

We moeten, om te voorkomen dat we te diep in deze materie wegzinken, teruggrijpen naar de kernbetekenis van de sacramenten. Een sacrament is een zichtbaar waarteken en zegel van Gods beloften. *“Het sacrament komt bij het woord, brengt niets anders dan het woord, dient tot nadere bevestiging van Gods Woord en belofte.”*¹⁸¹ In de prediking van het Woord komt God tot ons met bedreigingen en beloften. Met de meest heerlijke roepstemmen en de meest lieflijke nodigingen tot het heil in Christus. Ook hierin wordt geen onderscheid gemaakt tussen de hoorders. Dit is onmogelijk, maar ook niet Bijbels. Goddelozen en rechtvaardigen gaat de Zon van het Evangelie in de prediking op. Uitverkorenen en verworpenen

¹⁸¹ Woelderink, J.G. *Het doopsformulier*. Hoofdstuk 2, 43.

worden allen even welmenend geroepen tot bekering en geloof, want *“zovelen als er door het Evangelie geroepen worden, die worden ernstig geroepen. God betoont ernstiglijk en waarachtiglijk in Zijn Woord wat Hem aangenaam is, namelijk dat de geroepenen tot Hem komen”*.¹⁸²

De krachtdadige en inwendige toepassing door Gods Heilige Geest vindt alleen plaats in de uitverkorenen, maar dat doet niets af aan de roeping en prediking. De roeping is dezelfde, de belofte is hetzelfde en het sacrament van de Heilige Doop betekend en verzegeld dezelfde beloften in alle kinderen die binnen het verbond geboren worden. Dus alle dopelingen wordt Gods belofte van eeuwig zielenheil verzegeld. Dat niet alle dopelingen uitverkoren zijn doet daar niets aan af.

Dit besef, dat Gods roeping en beloften door Woord en Sacrament tot de uitverkorenen en verworpenen dezelfde is, had oneindig veel kerkstrijd kunnen voorkomen. Ja, de ouders mogen volmondig beamen dat de beloften van God aan hun kindje toekomen. Ja, de ouders mogen vrijmoedig beamen dat zij krachtens geboorte op het verbondserf in Christus zijn geheiligd. Dat is, dat ze afgezonderd zijn van de wereld, Zijn naam mogen dragen en in de (uiterlijke) verbondsweldaden mogen delen. Ja, ze mogen zelfs de naam van Israël dragen, hoewel later in het leven zal blijken dat niet alles Israël is wat Israël genaamd wordt.¹⁸³

Dat de vraag of de ouders bekennen dat de kinderen in Christus geheiligd zijn, niet betekent dat de ouders moeten bevestigen dat de kinderen wedergeboren zijn is duidelijk. Calvijn zegt van onze kinderen, hoewel zij gedoopt zijn *“Waarlijk de uitverkorenen worden niet terstond van den moederschoot af, noch allen op denzelfden tijd tot de schaapskooi van Christus door de roeping verzameld, maar naargelang het Gode behaagt hun Zijn genade uit te delen. Voordat zij echter tot dien oppersten Herder vergaderd worden, dwalen zij verstrooid in de gemeene woestijn, en verschillen zij in NIETS van de anderen, dan daarin dat zij door Gods*

¹⁸² Dordtse Leerregels H4, art. 8.

¹⁸³ Naar Romeinen 9: 6.

*bijzondere barmhartigheid er voor bewaard worden, dat ze niet in den uitersten afgrond des doods vallen.”*¹⁸⁴

Dus de doop verandert niets aan de staat van de kinderen, en verondersteld ook geen wedergeboorte in welke vorm dan ook. Want *“indien ge dus op henzelf ziet, zult ge Adams kroost zien, dat riekt naar de gemeene verdorvenheid der massa. Dat ze niet tot de uiterste en hopelooze goddeloosheid geraken, vindt zijn oorzaak niet in eenige hun ingeboren goedheid, maar daarin, dat Gods oog waakt en Zijn hand uitgestrekt is tot hun zaligheid.*¹⁸⁵

Er is dus in de diepste zin geen onderscheid tussen de dopelingen en de ongedoopte kinderen op deze wereld. Maar de doop verzegelt wel de beloften Gods aan de dopelingen, en dat is uniek en kan niet genoeg worden benadrukt *“Alzo heeft Hij geen volk gedaan; en Zijn rechten, die kennen zij niet. Hallelujah.”*¹⁸⁶ Het geboren zijn op het erf van het verbond kan zo een middel zijn in Gods hand om hen te weerhouden van een val in de hopeloze goddeloosheid. Ja, het kan een middel zijn om het kind onder de prediking te doen opgroeien door dewelke de roeping gestalte krijgt die altijd het middel is tot de vereniging met Christus. Maar *“zij die dromen dat dat van hun geboorte af in hun harten het een of ander zaad der verkiezing is ingeplant, door welks kracht zij steeds tot vroomheid en vreeze Gods geneigd zijn, worden niet gesteund door het gezag der Schrift en door de ervaring zelf weerlegd.”*¹⁸⁷

Maar laat ons terugkeren naar de Schrift, die immers normatief is in alle dingen. Welke visie u ook wenst aan te hangen, de Schrift draagt zelf bewijzen aan van het feit dat niet allen die besneden of gedoopt zijn zalig zijn. Dus niet alle kindertjes zijn in de diepste zin van het woord in Christus geheiligd, helaas wijst de praktijk uit dat de meesten dat niet zijn. De profeten in de oude dag roepen dan ook op tot een besnijden van het

¹⁸⁴ Calvijn, J. *Institutie*. Boek III, Hoofdstuk XXIV art. 10.

¹⁸⁵ Calvijn, J. *Institutie*. Boek III, Hoofdstuk XXIV art. 10.

¹⁸⁶ Psalm 147: 20

¹⁸⁷ Calvijn, J. *Institutie*. Boek III, Hoofdstuk XXIV art. 10.

hart¹⁸⁸ en de Heere belooft het ook zelf te zullen doen: *“En de HEERE, uw God, zal uw hart besnijden, en het hart van uw zaad, om den HEERE, uw God, lief te hebben met uw ganse hart en met uw ganse ziel, opdat gij levet.”*¹⁸⁹ Aangezien de doop in de plaats van de besnijdenis is gekomen, kan en moet gesteld worden dat men gedoopt kan zijn zonder de ware doop in de dood van Christus te kennen.

Paulus onderwijst ons heel grondig in deze zaken wanneer hij zegt: *“En ik wil niet, broeders, dat gij onwetende zijt dat onze vaders allen onder de wolk waren, en allen door de zee doorgedaan zijn, En allen in Mozes gedoopt zijn in de wolk en in de zee, En allen dezelfde geestelijke spijs gegeten hebben, En allen denzelfden geestelijken drank gedronken hebben; want zij dronken uit de geestelijke steenrots die volgde; en de steenrots was Christus. Maar in het meerderdeel van hen heeft God geen welgevallen gehad; want zij zijn in de woestijn ternedergeslagen.”*¹⁹⁰ Rijker kan een volk niet gezegend worden met een overvloed aan verbondsweldaden. Maar dat alles kan nog altijd eindigen in de schrikwekkende conclusie dat God in het meerderdeel geen behagen had. Zo kan de bondeling bogen op grote zegeningen, zoals nu uitvoerig behandeld, maar hij heeft zijn roeping en verkiezing vast te maken.¹⁹¹

Kortom, het in Christus geheiligd zijn kan dus niet betekenen dat de kinderen allen met Christus verenigd zijn door een waar geloof. De ouders hoeven dat ook niet te beamen als hen de vraag gesteld wordt, maar hen wordt wel gevraagd of zij beamen dat dit kindje afgezonderd is van de wereld, in het verbond is opgenomen en de (uiterlijke) wonderlijke weldaden van dat verbond deelachtig is.

Ja, het zij ons voor eens en voor altijd duidelijk dat God recht op ons kindje heeft en de wereld haar rechten op dat kindje verloren heeft. Maar ook dit doet niets af aan de belijdenis dat dit kindje in zonden ontvangen en

¹⁸⁸ Jeremia 4: 4 “Besnijdt u den HEERE en doet weg de voorhuiden uws harten.”

¹⁸⁹ Deuteronomium 30: 6.

¹⁹⁰ 1 Korinthe 10.

¹⁹¹ 2 Korinthe 1: 10.

geboren is, de verdoemenis deelachtig en daarom nodig heeft om bekleed te worden met de gerechtigheid van Christus om voor God te kunnen bestaan.

19. De (on)feilbaarheid van de volwassendoop

Sommigen menen de volwassendoop te moeten verkiezen boven de kinderdoop omdat bij de volwassendoop de vragen niet zouden spelen of de dopeling wel of niet wedergeboren is. Daarom zou het beter zijn de kinderdoop over te slaan en te wachten tot de dopeling de leeftijd bereikt heeft om zelf te kiezen voor de doop. Dit zou dan een doop zijn op het geloof. Maar dit is geen juist argument, want de volwassendoop is ook bepaald niet onfeilbaar. Immers, als een volwassene komt tot de belijdenis van zijn geloof is dit slechts het woord van een mens waarvan de Schrift zegt dat alle mensen leugenachtig zijn.¹⁹² Filippus, onder de bediening van de Heilige Geest, doopte Simon op zijn belijdenis, want *“Simon geloofde ook zelf, en gedoopt zijnde, bleef gedurig bij Filippus.”* Maar helaas, even later moest Petrus het uitroepen *“gij hebt geen deel noch lot in dit woord want uw hart is niet recht voor God. Want ik zie dat gij zijt in een gans bittere gal en samenknoping der ongerechtigheid.”*¹⁹³ Zo blijkt dat de onfeilbare belijdenis van een volwassene niet kan dienen als weerlegging van de kinderdoop.

Het is duidelijk dat in alle tijden *“de duivel alles in het werk stelt, om in de harten het vreselijkste ongeloof te voeden ten aanzien van de Doop der jonge kinderen en zuigelingen, hoewel wij in de Heilige Schrift kunnen lezen, dat de Heere Zich uit hun mond sterkte gegrondvest heeft. Het is nu eenmaal zo dat vlees zich aan Gods Woord ergert, want het wil zien. En nu denkt het van de kinderkens en zuigelingen: “wat moeten die? Wat ziet men toch bij deze kleinen? Wat merkt men bij hen op, waaruit blijkt, dat de Heere Zich uit hun mond sterkte zou gegrondvest hebben?” Wij moeten echter op Gods Woord letten, en horen wat dat Woord zegt en beveelt, en onze waanwijsheid afleggen. God de Heere weet wel wat Hij zegt en beveelt.”*¹⁹⁴

¹⁹² Romeinen 3: 4.

¹⁹³ Handelingen 8: 13-24.

¹⁹⁴ Kohlbrugge, H.F. “Preek Kol. 2: 10-12.”

20. De herdoop

Daar de doop het teken van inlijving in het verbond is, is het ongepast om de doop te herhalen. De inlijving in het verbond is immers eenmalig, en de verzegeling daarvan door de doop is dan ook een eenmalig sacrament. Dit in tegenstelling tot het sacrament van het Heilig Avondmaal wat is ingesteld tot versterking van het geloof en daardoor steeds weer gedaan moet worden tot Zijn gedachtenis.¹⁹⁵

Wanneer we zien op de betekenende zaak van de Heilige Doop is herdoop ook duidelijk ongepast omdat zij een teken is van de afwassing der zonden en van het badwater der wedergeboorte waarin de ziel maar eenmaal gereinigd wordt. De Heere Jezus leert dit Zijn discipelen wanneer Petrus aanvankelijk weigert zijn voeten te laten wassen door de Zaligmaker. Als Jezus hem dan vermaant dat hij zonder die voetwassing geen deel aan Hem kan hebben, roept Petrus het uit: *“Heere, niet alleen mijn voeten, maar ook de handen en het hoofd.”*¹⁹⁶ En dan volgt er kernachtig onderwijs: *“Jezus zeide tot hem: Die gewassen is, heeft niet van node dan de voeten te wassen, maar is geheel rein. En gijlieden zijt rein.”*¹⁹⁷ De Zaligmaker wil Zijn discipelen leren dat ze eenmalig gedoopt moeten worden tot hun rechtvaardigmaking (volledige reiniging) om daarna geheiligd te worden middels de dagelijkse bekering (de voetwassing).¹⁹⁸ Aangezien de Heilige Doop de eerste wassing tot rechtvaardigmaking betekent, mag zij maar eenmaal worden bediend en is herdoop duidelijk ongepast.

¹⁹⁵ 1 Korinthe 11: 25.

¹⁹⁶ Johannes 13: 9.

¹⁹⁷ Johannes 13: 10.

¹⁹⁸ Johannes 13: 10 kantt. 16 *“Christus leert hier, gelijk degenen die in de badhuizen hun gehele lichaam gewassen hebben, de voeten ook daarna moeten wassen, dat alzo ook Zijn discipelen, inwendiglijk door Zijn bloed en Geest gewassen zijnde, uiterlijk ook hun gangen en hun doen moeten reinigen.”*

21. Verbondswraak

Wanneer nu voor ons opgelegd is wat de grote rijkdom is die ons geschonken is wanneer wij op het erf van het verbond geboren zijn. Wanneer wij voorgesteld gekregen hebben wat de grote zegeningen en weldaden zijn die ons te beurt vallen wanneer wij gedoopt zijn. Zo moet ons dit niet vervullen met geestelijke arrogantie en ons doen roemen in de gaven. Want wat heeft het ons gebracht? Wanneer het niet heeft geleid tot de waarachtige bekering, tot de vereniging met Christus en tot de terugleiding in de gemeenschap met God Drie-enig, dan heeft het ons wezenlijk niets gebracht. Ja, dan heeft het ons een zeer grote verantwoordelijkheid opgelegd. Dan komt de uitspraak van Christus ons zeer dringend voor: *“en gij Kapérnaüm, die tot den hemel toe zijt verhoogd, gij zult tot de hel toe nedergestoten worden. Want zo in Sódóm die krachten waren geschied die in u geschied zijn, zij zou tot op den huidigen dag gebleven zijn.”*¹⁹⁹

Ons zijn grote krachten geschied, ons zijn *“de bijwoning, leer en wonderen van Christus”*²⁰⁰ geschonken. Wij mogen ons verblijden in de prediking van het Woord en de sacramenten tekenen ons de goedwilligheid en beloften Gods. Wij hoeven niet te dwalen in de gitzwarte duisternis van de afgoderij die nog vele volkeren in haar greep heeft. Wij hoeven niet te leven in een vreselijk atheïsme. Ons is de waarheid geopenbaard in een nooit genoeg te waarderen klaarheid.

En nu is de vraag, waar is de vrucht? Dan roept profeet u toe: *“zie, de hand des HEEREN is niet verkort, dat zij niet zou kunnen verlossen”*²⁰¹ maar *“onze ongerechtigheden maken een scheiding tussen ulieden en tussen uw God, en uw zonden verbergen het aangezicht van ulieden, dat Hij niet hoort.”* God is niet veranderd, maar *“uw weg en uw handelingen hebben u deze*

¹⁹⁹ Mattheüs 11: 23.

²⁰⁰ Mattheüs 11: 23 kantt. 29.

²⁰¹ Jesaja 59: 1.

*dingen gedaan; dit is uw boosheid, dat het zo bitter is, dat het tot aan uw hart raakt.”*²⁰²

Wij hebben God verlaten, Zijn welmenende roepstemmen in Woord en Sacrament verre van ons gehouden en daarmee zijn wij verbondsbrekers van onze zijde. Is het dan vreemd dat het zo stil is? Dat zovele van onze kinderen met een gedoopt voorhoofd het verbondserf verlaten, de wereld intrekken en uitleven wat in onze harten leeft? Hoe zijn onze gezinnen verwoest. Waar wordt het onderwijs nog gegeven wat bij het toedienen van de doop is beloofd? Hoeveel van de wereld hebben we onze gezinnen ingedragen terwijl we beleden hebben dat onze kinderen *geheiligd zijn* en daarom niet van ons noch van de wereld zijn maar aan de gemeente van Christus toebehoren?

Hij heeft recht op ons en onze kinderen krachtens onze doop. God is dus niet veranderd en Zijn verbond is niet veranderd. Ook Zijn beloften zijn niet veranderd, maar Hij roept ons toe: *“Was uw hart van boosheid, o Jeruzalem, opdat gij behouden wordt”*²⁰³ Er is maar één weg voor ons en onze kinderen te gaan, en wel de weg van een hartelijke schuldbelijdenis.

De Heere moet van ons zeggen *“Gij nu hebt met vele boeleerders gehoereerd”*²⁰⁴ maar nóg roept Hij ons toe: *“keer nochtans weder tot Mij, spreekt de HEERE.”*²⁰⁵ De kanttekenaren duiden de grond van deze oproep helder aan: *“De Heere wil zeggen, dat Hij evenwel Zijn volk in genade zal op- en aannemen, zo zij zich van al deze gruwelen en verbondsbrekingen oprecht zullen bekeren.”*²⁰⁶ Wij moeten dus niet met elkaar strijden over de doop maar met God worstelen, of Hij zulke grote verbondsbrekers nog in genade wil aannemen.

²⁰² Jeremia 4: 18.

²⁰³ Jeremia 4:14.

²⁰⁴ Jeremia 3: 1.

²⁰⁵ Jeremia 3:1.

²⁰⁶ Jeremia 3: 1, kantt. 6.

22. De historie van het doopformulier

De schrijver van het doopformulier is Petrus Datheen, geboren in 1531 te Vlaanderen. In deze tijd ontstond, door het wegvallen van de Roomse liturgie, behoefte aan een nieuwe liturgie. Petrus Datheen heeft hierin voor ons land een betekenisvolle rol gespeeld. Denk bijvoorbeeld aan zijn psalmberijming die twee eeuwen lang overal is gezongen, en in onze dagen nog steeds in verschillende gemeenten wordt gebruikt. Maar ook zijn vertaling van onze Catechismus wordt nog tot de dag van vandaag gebruikt. Het belang van een liturgie in de eredienst is niet te onderschatten, zeker zo kort na de Reformatie. Maar ook heden ten dage, om dwalingen te voorkomen en uniformiteit in de kerken te bevorderen.

De Dordtse synode van 1574 vond het „*ghevaerlick, dat alle dienaren elck eene bijzondere vermaninghe voor den bedieninghe des doops doen soudon, soo isset besloten, dat de forme eenerleij sal wesen, welcke corter begrepen ende den dienaren toeghestelt is.*”²⁰⁷ Hoewel de eeuwen door vaak commentaar geleverd is op de formulieren, met als kern dat predikers toch geen ‘formulierdominees’ behoren te zijn, moeten we het belang van de formulieren niet onderschatten. Zeker in een tijd waarin het verstand van God en goddelijke zaken zo verduisterd is, is het zeer nodig om ons gebonden te weten aan de formulieren die gegrond zijn in en op Gods woord. Ook in onze tijd is de klacht van de profeet Hosea nog actueel: “Mijn volk is uitgeroeid, omdat het zonder kennis is.”²⁰⁸ Velen menen te moeten vernieuwen maar de bereidheid tot inspanning om, mocht het zijn onder de bediening van de Heilige Geest, te komen tot verstaan is ver te zoeken. Dat wil echter niet zeggen dat er geen kritische blik mag worden geworpen op de inhoud van de formulieren maar dan met de bede: “Leid mij in Uw waarheid.”²⁰⁹ Wanneer wij dat grondig en zorgvuldig doen, zullen we ontdekken dat ook het doopformulier zuiver

²⁰⁷ Reitsma, J. & van Veen, S.D. *Acta Synode Dordrecht 1574*. Artikel 66.

²⁰⁸ Hosea 6: 4a.

²⁰⁹ Psalm 25: 5a.

Bijbels is en diep geworteld is in de reformatische theologie. Het is dan ook jammer dat door onkunde of onbegrip het doopformulier zo weinig wordt geacht en gewaardeerd.

Het is goed om in onze behandeling zo dicht mogelijk bij de bron te beginnen. We haalden al aan dat het doopformulier is geschreven door Petrus Datheen. Hij heeft zich heel duidelijk laten ‘inspireren’ door bestaande liturgieën in zijn dagen: *“Datheen heeft geen oorspronkelijk werk geleverd, maar zich bediend van formulieren die er reeds waren. Op zijn zwerftochten had Datheen er reeds kennis mee gemaakt. Dat geldt voor het formulier van Calvijn te Genève, voor het formulier van Caspar Olevianus in de Paltz, voor de ‘Forme ac ratio’ van à Lasco te Londen en voor de ‘Christelijke Ordonnanciën’ van Maarten Micron.”*²¹⁰ Ook de invloed van Zwingli moet genoemd zijn, met name als het gaat om het gebed. Datheen begon dus niet met een blanco vel papier, maar wist zich te staan in de lijn van de reformatoren.

Op verzoek van de Synode van Dordrecht, gehouden in 1574 moest het formulier van Datheen ingekort worden, zodat het in de eredienst praktischer inpasbaar zou zijn. Het langere (originele) formulier bleef nog een tijd naast het verkorte in gebruik. Hoe de Geldersche Synode van 1580 er over dacht, blijkt uit de Acta: *„Van die forma des doops is raedtsaem bevonden, dat men in den steden, daer veel kinder tot den doop gebracht werden, het corte formular, daartoe beschreven, sall gebruecken um die gemeine toehoerer niet te langh op te houden und soovoell muglick in der kercke tho halden, doch in den darperen, daer weinich kinder kommen, sall het lange formulaer, in den Catechismo beschreven, underhalden worden.”*²¹¹ Het was dus de bedoeling dat het kortere doopformulier met name zou worden gebruikt tijdens diensten waarin veel kinderen gedoopt moesten worden, zodat het alles niet te lang zou gaan duren. Maar in diensten waarin weinig kinderen ten doop gehouden werden,

²¹⁰ De Gier, K. (1989) Art. 58.

²¹¹ Reitsma, J. & van Veen, S.D. Acta provincialis synodi. Artikel 4.

zou het lange (originele) formulier moeten functioneren, wat achterin de Bijbel zijn plaats had behouden.

Het eerste wat opvalt bij het vergelijken van het originele formulier met het verkorte formulier is dat het onderwijzend, ofwel didactisch, gedeelte van het originele formulier bijna gehalveerd is. Nu lijkt dat zo erg niet, maar we moeten vasthouden dat *“woord en sacrament zo nauw met elkaar verbonden zijn, dat het sacrament altijd in het licht van het woord komt te staan. En gelijk het woord alleen door het geloof zijn kracht en werking in ons oefent, zo kan ook uit het sacrament alleen door het geloof kracht en troost worden ontvangen. Maar hoe zullen wij in Christus geloven zoo wij Hem niet kennen? En hoe zullen wij gelovig met het sacrament bezig zijn als wij niet nader in de betekenis van het sacrament onderricht zijn?”*²¹² Het sacrament kan dus alleen haar nut hebben door het geloof. Maar het is onmogelijk om te geloven zonder onderwijs, want *“hoe zullen zij dan Hem aanroepen, in Welken zij niet geloofd hebben? En hoe zullen zij in Hem geloven, van Welken zij niet gehoord hebben? En hoe zullen zij horen, zonder die hun predikt?”*²¹³

Zo’n 20 jaar later, rond 1600, was het langere formulier al dermate in onbruik geraakt dat het bijna nergens meer werd gebruikt. De synode van 1618-1619 stelde het korte formulier uiteindelijk vast als te gebruiken formulier. Teruggrijpend op de synode van 1580 zou het te bepleiten zijn om het lange formulier weer in ere te herstellen náást het korte. Het zou kunnen helpen om de zaken, formuleringen en structuren van het korte formulier beter te leren verstaan.

²¹² Woelderink, J.G. *Het doopsformulier*. Hoofdstuk 2, 79.

²¹³ Romeinen 10: 14.

23. Klassiek en verkort formulier vergeleken

In deze tijd van grote verwarring is het niet ongepast om terug te grijpen naar het originele/onverkorte formulier, om dieper inzicht te krijgen in de betekenis en bedoeling van de auteur. Daarom hebben we ervoor gekozen om het onverkorte formulier te gebruiken als grond voor de verklaring van het doopformulier.

Omdat het van wezenlijk belang is dat het doopformulier gegrond blijkt te zijn in Gods Heilig Woord, hebben we ervoor gekozen om het gehele formulier te verklaren doormiddel van Bijbelteksten die raken aan de bedoeling van de auteur (zonder in willekeur of biblicisme te willen vervallen). De geoefende lezer zal in het formulier ook de trekken ontdekken die doorklinken vanuit de Catechismus. Denk alleen al aan de indeling (ellende, verlossing en dankbaarheid) die wezenlijk het geraamte van het formulier vormt. We komen tevens dezelfde trekken tegen in de Dordtse Leerregels, de Nederlandse Geloofsbelijdenis en ook in de Romeinenbrief. We zullen waar nuttig en nodig die lijnen doortrekken zodat de lezer zich verwonderen kan over de eenheid in Schrift en Belijdenis die er te vinden is in de Gereformeerde theologie.

We beginnen door eerst het uitgebreide formulier naast het formulier te zetten wat wij heden ten dage gebruiken. Dit om helder te krijgen waar de verschillen zitten. Daarna zullen we het formulier in zijn geheel behandelen.

Onze hulp sta in de Naam des HEEREN, die hemel en aarde geschapen heeft. Amen. Dewijl onze Heere Jezus Christus zegt, dat wij in Gods rijk niet mogen komen, tenzij dat wij van nieuws geboren worden. Zo geeft Hij ons daarmede een zeker bewijs, dat onze natuur gans verkeerd en verdorven is, en vermaant ons daarmee, dat wij ons voor God verootmoedigen, en aan onszelf een mishagen hebben moeten, ons also bereidende, Zijn genade te begeren, opdat daardoor al onze boosheid en vervloeking onzer oude natuur afgewassen en begraven worde. Want wij kunnen Gods genade niet deelachtig zijn, tenzij dat voorheen alle vertrouwen op ons eigen vermogen en wijsheid en gerechtigheid uit onze harten genomen is, ja ook, dat wij alles wat in ons is, ganselijk verdoemen. Nadien ons Christus onze ellendigheid, also voor ogen gesteld heeft, zo troost Hij ons wederom door Zijn	De hoofdsom van de leer des Heiligen Doops is in deze drie stukken begrepen: Eerstelijk, dat wij met onze kinderen in zonden ontvangen en geboren en daarom kinderen des toorns zijn, zodat wij in het rijk Gods niet kunnen komen, tenzij wij van nieuws geboren worden. Dit leert ons de ondergang en besprenging met het water, waardoor ons de onreinigheid onzer zielen wordt aangewezen, opdat wij vermaand worden een mishagen aan onszelf te hebben, ons voor God te verootmoedigen en onze reinigmaking en zaligheid buiten onszelf te zoeken. Ten tweede betuigt en verzegelt ons de Heilige Doop de afwassing der zonden door Jezus Christus.
--	--

barmhartigheid, ons en onze kinderen belovende van al onze zonden te wassen. Dat is, ons die (zonden) zelf om Zijns bloedvergietens wil niet toe te rekenen, en onze verdorven natuur wederom tot Zijn evenbeeld, door Zijn Heiligen Geest te vernieuwen. En opdat Hij met zulk een belofte ons zwakke geloof zou bevestigen, en aan ons eigen lichaam verzegelen zou, heeft Hij bevolen, dat wij in de naam Gods des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes gedoopt zouden worden. Daarom ten eerste, als Hij wil dat wij met water in de naam des Vaders gedoopt worden, betuigt Hij ons, gelijk als met een zichtbare eed, al ons leven lang, ons en ons zaads' Vader zijn wil, ons met alle nooddruft des lichaams en der zielen verzorgende, en alle kwaad ons ten goede wendende, overmits dat alle creaturen (vanwege het verbond, dat wij met God hebben) ons niet beschadigen kunnen, maar het tot onze zaligheid dienen moet.	Daarom worden wij gedoopt in de Naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes. Want als wij gedoopt worden in de Naam des Vaders, zo betuigt en verzegelt ons God de Vader, dat Hij met ons een eeuwig verbond der genade opricht, ons tot Zijn kinderen en erfgenamen aanneemt en daarom van alle goed ons verzorgen en alle kwaad van ons weren of ten onze beste keren wil.
---	---

Ten andere, als wij in de naam des Zoons gedoopt worden, belooft Hij ons dat al hetgeen de Zoon van God gedaan en geleden heeft, ons eigen zij, also dat Hij ons en onze kinderen Zaligmaker is, ons met Zijn zaligmakende genade zalvende, ons door Zijn heilige ontvanging, geboorte, lijden en sterven van alle onreinigheid en zonden verlost heeft, en al onze vervloekingen aan het kruis genageld en die met Zijn bloed afgewassen en met Hem begraven heeft, en ons also van de helse pijn bevrijdt, opdat Hij ons door Zijn opstanding en hemelvaart met Zijn gerechtigheid bekleed, nu voor den hemelschen Vader voortreden, en ten laatsten oordeel heerlijk en zonder vlek voor het aanschijn van Zijn Vader presenteren zou.	En als wij in de Naam des Zoons gedoopt worden, zo verzegelt ons de Zoon dat Hij ons wast in Zijn bloed, van al onze zonden, ons in de gemeenschap Zijns doods en Zijner wederopstanding inlijvende, also dat wij van al onze zonden bevrijd en rechtvaardig voor God gerekend worden.
Ten derde, als wij in de Naam des Heiligen Geestes gedoopt worden, wordt ons beloofd dat de Heilige Geest ons en onze kinderen Leraar en Trooster in eeuwigheid zijn zal, ons tot waarachtige lidmaten van het lichaam van Christus makende: opdat wij aan Christus en aan al Zijne goederen, (mitsgaders alle lidmaten der Christelijke Kerk)	Desgelijks als wij in de Naam des Heiligen Geestes gedoopt worden, zo verzekert ons de Heilige Geest door dit heilig sacrament, dat Hij in ons wonen en ons tot lidmaten van Christus heiligen wil, ons toeëigenende wat hetgeen wij in Christus hebben, namelijk de afwassing onzer zonden en de dagelijkse vernieuwing onzes levens, totdat

gemeenschap zouden hebben, also dat onze zonden in eeuwigheid niet meer gedacht worden, ook die zonden en zwakheid, die in ons nog overblijven, hoe langer hoe meer gedood, in ons een nieuw leven begonnen en eindelijk in der zalige opstanding (daar dit vlees het heerlijke lichaam van Christus gelijkvormig zijn zal) volkomenlijk geopenbaard worde.	wij eindelijk onder de gemeente der uitverkorenen in het eeuwige leven onbevlekt zullen gesteld worden.
Maar aangezien in alle verbonden, beide delen zich met elkander verbinden, zo beloven wij ook God den Vader, de Zoon en de Heilige Geest dat wij door Zijn genade Hem alleen voor onzen enigen, waarachtige en levenden God houden en bekennen willen, Hem alleen in al onze nood aanroepen, gelijk deze nieuwe geboorte van ons eist. Welke in deze twee stukken gelegen is, eerstelijk dat wij waarachtig berouw en leedwezen onzer zonden hebbende, ons eigen vernuft en allerhande lusten verloochenen, en aan de wil Gods onderwerpen, en alle zonden van harte haten en vlieden. Daarna ook dat wij beginnen lust en liefde te hebben, naar Gods Woord in alle heiligheid en gerechtigheid te leven.	Ten derde, overmits in alle verbonden twee delen begrepen zijn, zo worden wij ook weder van God door de Doop vermaand en verplicht tot een nieuwe gehoorzaamheid, namelijk, dat wij deze enige God, Vader, Zoon en Heilige Geest, aanhangen, betrouwen en liefhebben van ganser harte, van ganser ziele, van gansen gemoede en met alle krachten, de wereld verlaten, onze oude natuur doden, en in een nieuw godzalig leven wandelen.

En als wij somtijds uit zwakheid in zonden vallen, zo moeten wij nochtans daarin niet blijven liggen noch vertwijfelen of door enig ander middel, dan alleen door Christus vergeving der zonden zoeken. Maar altijd door onze doop vermaand worden van de zonden af te staan, en vast te vertrouwen dat de zonden (om het vergoten bloed van Christus) voor God nimmermeer gedacht zullen worden. Overmits ons de Heilige Doop een ontwijfelbaar getuigenis is, dat wij met God een eeuwig verbond hebben, en in de levendige fontein der eeuwige barmhartigheid des Vaders, en het allerheiligste lijden en sterven van Jezus Christus door de kracht van de Heilige Geest gedoopt zijn.	En als wij somtijds uit zwakheid in zonde vallen, zo moeten wij aan Gods genade niet vertwijfelen, noch in de zonden blijven liggen, overmits de Doop een zegel en ontwijfelbaar getuigenis is, dat wij een eeuwig verbond met God hebben.
En al is het dat onze kinderen deze gemelde oorzaken en verborgenheden nog niet begrijpen, en nog veel minder kunnen belijden, zo mogen zij nochtans van de Heilige Doop niet uitgesloten worden, overmits ze van God tot Zijn verbond geroepen zijn. Die Hij met Abraham, die een vader is van alle gelovigen, en zijn zaad, en alzo ook met ons en onze kinderen gemaakt heeft.	En hoewel onze kinderen deze dingen niet verstaan, zo mag men ze nochtans daarom van den Doop niet uitsluiten, aangezien zij ook zonder hun weten der verdoemenis in Adam deelachtig zijn, en alzo ook weder in Christus tot genade aangenomen worden;

Ik wil (spreekt de Heere) oprichten Mijn verbond tussen Mij en u, en uw zaad na u en haar nakomelingen, dat het een eeuwig verbond zij, also dat Ik uwe God zij en de God van uw zaad na u. Nu is onze Heere Jezus Christus in de wereld gekomen, niet om de genade Zijns hemelsen Vaders te verminderen, maar veel meer, dat het verbond der genade (hetwelk voortijds binnen dat volk Israël ingesloten was) door de ganse wereld te verbreiden. En heeft in de plaats van de besnijdenis, de Heilige Doop tot een waarteken en zegel des verbonds, ons en onze kinderen ingesteld, gelijk de heilige apostel Petrus uitdrukkelijk leert, zeggende: doet boete en een iegelijk late zich dopen in de naam van Jezus Christus, tot vergeving der zonden, zo zult gij ontvangen de gaven des Heiligen Geestes, want u en uw kinderen is deze belofte, en al degenen die nog verre zijn, welke God onze Heere daartoe roepen zal. Alzo beveelt ook de Heere Jezus Christus zelf de onmondige kinderen tot Hem te brengen, en belooft hen met woorden en werken het hemelrijk, gelijk Marcus schrijft: Te dier tijd brachten ze de kinderen tot Jezus, opdat Hij ze	gelijk God spreekt tot Abraham, den Vader aller gelovigen, en overzulks mede tot ons en onze kinderen, zeggende, Gen. 17:7: Ik zal mijn verbond oprichten tussen Mij en tussen u, en tussen uw zaad na u in hun geslachten, tot een eeuwig verbond, om u te zijn tot een God, en uwen zaden na u. Dit betuigt ook Petrus, Hand. 2:39, met de woorden: Want u komt de belofte toe, en uw kinderen, en allen die daar verre zijn, zovelen als er de Heere onze God toe roepen zal. Daarom heeft God voormaals bevolen hen te besnijden, hetwelk een zegel des verbonds en der gerechtigheid des geloofs was; gelijk ook Christus hen omhelsd, de handen opgelegd en gezegend heeft; Mark. 10:16. Omdat dan nu de Doop in de plaats der Besnijdenis gekomen is, zo zal men de jonge kinderen, als erfgenamen van het rijk Gods en van Zijn verbond, dopen; en de ouders zullen gehouden zijn hun kinderen, in het opwassen hiervan breder te onderwijzen.
--	---

zou aanraken, en de jongeren bestraften degene die ze brachten. En zij brachten kinderkens tot Hem, opdat Hij hen aanraken zou; en de discipelen bestraften degenen die hen tot Hem brachten. Maar Jezus dat ziende, nam het zeer kwalijk en zeide tot hen: Laat de kinderkens tot Mij komen en verhindert hen niet; want derzulken is het Koninkrijk Gods. Voorwaar zeg Ik u: Zo wie het Koninkrijk Gods niet ontvangt gelijk een kindeken, die zal in hetzelfde geenszins ingaan. En Hij omving hen met Zijn armen, en de handen op hen gelegd hebbende, zegende Hij dezelve. Uit deze woorden is het openbaar, dat ook onze kinderen in het Rijk van God en in het verbond zijn, en daarom ook de Heilige Doop als het zegel van het verbond behoren te ontvangen, al is het dat ze de verborgenheid van de doop, door jonkheid van jaren, nog niet verstaan, evengelijk ook de kinderkens van Jezus Christus zelf, met woorden en werken gezegend zijn. En zoals ze in de oude Kerk ten achtste dage besneden werden, hoeveel ze nog de zegen des Heeren, nog de verborgenheid der besnijdenis konden verstaan of begrijpen.

Opdat wij dan deze Heilige ordening Gods, tot Zijn eer, tot onze troost en tot stichting der gemeente uitrusten en bedienen mogen, laat ons Zijn Heilige Naam alzo aanroepen: O almachtige, eeuwige God, Gij die naar Uw streng oordeel de ongelovige en onboetvaardige wereld met de zondvloed gestraft hebt, en de gelovigen Noach en zijn acht zielen, uit Uw grote barmhartigheid behouden en bewaard, Gij die de verstokte Farao met al zijn volk in de Rode Zee verdrongen hebt, en Uw volk Israël droogvoets daar door geleid, door hetwelk de doop beduid werd, wij bidden U door Hem, of U deze kinderen in Uw grondeloze barmhartigheid, genadiglijk wilt aanzien, en door Uw Heiligen Geest Uw Zoon Jezus Christus inlijven, dat het met Hem in Zijn dood begraven werde, en met Hem mag opstaan in een nieuw leven, opdat het zijn kruis, Hem dagelijks navolgende, vrolijk dragen moge, Hem aanhangen met een waarachtig geloof, vaste hoop en vurige liefde, dat het dit leven (hetwelk toch niet anders is dan een gestadige dood) om Uwentwil getroost verlaten, en ten laatsten dage voor de	Opdat wij dan deze heilige ordening Gods, tot Zijn eer, tot onzen troost en tot stichting der gemeente uitrusten mogen, zo laat ons Zijn heiligen Naam aldus aanroepen: O almachtige, eeuwige God: Gij die naar Uw streng oordeel de ongelovige en onboetvaardige wereld met den zondvloed gestraft hebt, en den gelovigen Noach, zijn acht zielen, uit Uw grote barmhartigheid behouden en bewaard; Gij, die den verstokten Farao met al zijn volk in de Rode Zee verdrongen hebt, en Uw volk Israël droogvoets daardoor geleid, door hetwelke de Doop beduid werd; wij bidden U, bij Uw grondeloze barmhartigheid, dat Gij deze kinderen genadiglijk wilt aanzien, en door Uw Heiligen Geest Uw Zoon Jezus Christus inlijven; opdat zij met Hem in Zijn dood begraven worden, en met Hem mogen opstaan in een nieuw leven; opdat zij hun kruis, Hem dagelijks navolgende, vrolijk dragen mogen, Hem aanhangende met waarachtig geloof, vaste hoop en vurige liefde; opdat zij dit leven (hetwelk toch niet anders is dan een gestadige dood) om Uwentwil, getroost, verlaten, en
---	--

Rechterstoel Christi' Uw Zoons zonder verschrikken moge verschijnen, door Denzelven onze Heere Jezus Christus, Uwe Zoon, die met U en de Heilige Geest één enig God leeft en regeert in eeuwigheid, Amen. Vermaning aan de ouders, die mede ten doop komen. Christelijke Broeders, gij hebt gehoord, dat de doop een ordening Gods is, om ons en ons zaad Zijn verbond te verzegelen. Daarom moeten wij hem tot dat einde, en niet uit gewoonte of bijgelovigheid gebruiken. Opdat het dan openbaar worde, dat gij also gezind zijt, zult gij van uwentwege hierop ongeveinsdelijk antwoorden. Eerstelijk (hoewel onze kinderen in zonden ontvangen en geboren zijn, en daarom allerhande ellendigheid, ja de verdoemenis zelve onderworpen, of gij niet bekent, dat ze in Christus geheiligd zijn, en daarom als lidmaten Zijner gemeente behoren gedoopt te worden. Ten anderen, of gij deze leer, die hier geleerd wordt, en in het Oude	ten laatsten dage voor den rechterstoel van Christus, uw Zoon, zonder verschrikken mogen verschijnen, door Hem, onzen Heere Jezus Christus, Uw Zoon, die met U en de Heiligen Geest, één enig God, leeft en regeert in eeuwigheid. Amen. Vermaning aan de ouders, en die mede ten Doop komen. Geliefden in den Heere Christus, gij hebt gehoord, dat de Doop een ordening Gods is, om ons en ons zaad Zijn verbond te verzegelen. Daarom moeten wij hem tot dat einde, en niet uit gewoonte of bijgelovigheid gebruiken. Opdat het dan openbaar worde, dat gij also gezind zijt, zult gij van uwentwege hierop ongeveinsdelijk antwoorden: Eerstelijk, hoewel onze kinderen in zonden ontvangen en geboren zijn, en daarom aan allerhande ellendigheid, ja, aan de verdoemenis zelf onderworpen, of gij niet bekent, dat zij in Christus geheiligd zijn, en daarom als lidmaten Zijner gemeente, behoren gedoopt te wezen? Ten andere, of gij de leer, die in het Oude en Nieuwe Testament,
--	--

en Nieuwe Testament en in de artikelen des Christelijken geloofs begrepen is, niet bekend de waarachtige en volkomen leer der zaligheid te wezen? Ten derde, of gij niet belooft en voor u neemt, dit kind (als het tot zijn verstand komt) daarin naar uw vermogen te onderwijzen? Antwoord: Ja, wij. Daarna begiet de kerkdienaar het kind wat tot de doop gebracht wordt, met water, zeggende: Ik doop u in den Naam Gods des Vaders, des Zoons, en des Heiligen Geestes. Dankzegging Almachtige, barmhartige God en Vader, wij danken en loven U, dat Gij ons en onze kinderen, door het bloed van Uw lieven Zoon Jezus Christus, al onze zonden vergeven, en ons door Uw Heiligen Geest tot lidmaten van Uw eengeboren Zoon, en alzo tot Uw kinderen aangenomen hebt, en ons datzelve met de Heilige	en in de Artikelen des Christelijken geloofs begrepen is, en in de Christelijke Kerk alhier geleerd wordt, niet bekend, de waarachtige en volkomen leer der zaligheid te wezen? Ten derde, of gij niet belooft en u voorneemt, deze kinderen, als zij tot hun verstand zullen gekomen zijn, waarvan gij vader (moeder) of getuige zijt, in de voorzijde leer naar uw vermogen te onderwijzen, of te doen (en te helpen) onderwijzen? Antwoord: Ja Daarna bij het dopen spreekt de Dienaar van het Goddelijke Woord: ik doop u in den naam des Vaders en des Zoons, en des Heiligen Geestes. Dankzegging Almachtige, barmhartige God en Vader, wij danken en loven U, dat Gij ons en onze kinderen, door het bloed van Uw lieven Zoon Jezus Christus, al onze zonden vergeven, en ons door Uw Heiligen Geest tot lidmaten van Uw eniggeboren Zoon, en alzo tot Uw kinderen aangenomen hebt, en ons dit met den Heiligen Doop
--	--

Doop verzegelt en bekrachtigt, wij bidden U ook door Uw lieven Zoon, dat Gij dit kind met Uw Heilige Geest altijd wilt regeren, opdat het Christelijk en Godzalig opgroeien mag. En in den Heere Jezus Christus wassen en toenemen, opdat het Uw Vaderlijke goedheid en barmhartigheid, die Gij hem en ons allen bewezen hebt, mag bekennen, en in alle gerechtigheid, onder onze enige Leraar, Hogepriester, en Koning, Christus Jezus Zelf, vromelijk tegen de zonden, de duivel en zijn ganse rijk strijden en overwinnen moge, om U en Uwen Zoon Jezus Christus, mitsgaders de Heiligen Geest, den eenige en waarachtigen God eeuwiglijk te loven en te prijzen. Amen.	bezegelt en bekrachtigt. Wij bidden U ook, door Hem Uw lieven Zoon, dat Gij deze gedoopte kinderen met Uw Heiligen Geest altijd wilt regeren, opdat zij christelijk en godzalig opgevoed worden, en in den Heere Jezus Christus wassen en toenemen; opdat zij Uw Vaderlijke goedheid en barmhartigheid, die Gij hun en ons allen bewezen hebt, mogen bekennen, en in alle gerechtigheid, onder onzen enigen Leraar, Koning en Hogepriester, Jezus Christus, leven, en vromelijk tegen de zonde, den duivel en zijn ganse rijk strijden en overwinnen mogen, om U, en Uw Zoon Jezus Christus, mitsgaders den Heiligen Geest, den enigen en waarachtigen God, eeuwiglijk te loven en te prijzen. Amen.
---	---

24. Indeling van het doopformulier

Het doopformulier is te verdelen in twee stukken:

Eerste deel: Het didactisch/onderwijzend/leerstelling gedeelte

- a. De leer van de doop in het algemeen
 - Ellende
 - Verlossing
 - Dankbaarheid
- b. De leer van de kinderdoop
 - Verdediging
 - Betekenis

Tweede deel: De doophandeling/ritueel gedeelte

- a. Het gebed
- b. De vermaning/onderwijzing der ouders
- c. De doopvragen
- d. Het dankgebed

25. Verklaring van het doopformulier

Onze hulp sta in de Naam des HEEREN, die hemel en aarde geschapen heeft. Amen.

Psalm 121: 2 *“Mijn hulp is van den HEERE, Die hemel en aarde gemaakt heeft.”*

Wat is het goed dat het formulier begint met het besef dat wij in onszelf hulpeloos zijn. Onze hulp is van den Heere alleen. Wat zouden wij zonder Hem zijn? In de allerheiligste verrichtingen zijn wij zo diep en stijl afhankelijk van de invloeiingen des Geestes. *“Want in Hem leven wij en bewegen ons en zijn wij.”*²¹⁴

Eerste stuk: De ellende

De indeling die we bij de Heidelbergse Catechismus tegenkomen, vormt ook de basis voor het onderwijzend gedeelte van het doopformulier. Namelijk: ellende, verlossing en dankbaarheid.

Dewijl onze Heere Jezus Christus zegt, dat wij in Gods rijk niet mogen komen, tenzij dat wij van nieuws geboren worden.

Johannes 3: 3 *“Jezus antwoordde en zeide tot hem: Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, tenzij dat iemand wederom geboren wordt, hij kan het Koninkrijk Gods niet zien.”*

Het doopformulier begint met de meest indringende boodschap die we ons kunnen voorstellen. Niet met een blijde boodschap, maar met de schrikwekkende werkelijkheid: wij mogen in het rijk van God niet komen tenzij wij van nieuws geboren zijn. En zo begint het formulier waar alle theologie moet beginnen. Al ons bespreken, bepreken, beschouwen en beschrijven is grondeloos en vruchteloos als het niet opkomt uit de erkenning van de diepe verdorvenheid en totale hopeloosheid van 's mensen toestand na de zondeval. Onze verdoemelijkheid voor God maakt dat wij het Koninkrijk Gods niet kunnen zien, laat staan ingaan. Wij

²¹⁴ Handelingen 17: 28.

zijn in Adam allen op reis naar dezelfde bestemming, het eeuwig verderf. Want er zijn maar twee wegen, één ten leven en één ten dode met daaraan verbonden een eeuwige afgrijzing²¹⁵ of een eeuwige heerlijkheid.

Zo geeft Hij ons daarmee een zeker bewijs, dat onze natuur gans verkeerd en verdorven is,

Romeinen 3: 12 “Allen zijn zij afgeweken, tezamen zijn zij onnut geworden; er is niemand, die goed doet, er is ook niet tot een toe.”

De ondergang in het water van de doop wil ons in de eerste plaats onze toestand schilderen, namelijk dat onze natuur gans verkeerd en verdorven is. Er is niemand die goed doet. Dat is een ontzettende ontdekking. Het is vreselijk om te moeten erkennen dat zelfs onze beste werken met zonden bevuurd zijn.²¹⁶ Dat onze beste bedoelingen van nature op niets anders is gestoeld dan op eigenliefde. Dat we tot niets anders geneigd zijn dan om God en onze naaste te haten.²¹⁷ Het is smartelijk om daar aan ontdekt te worden. Dan vergaat onze eigenliefde, onze eigengerechtigheid en onze vroomheid. Dan wordt alle mond gestopt en de gehele wereld voor God verdoemelijk.²¹⁸

Dit tekent ons allereerst de ondergang en besprenging met het water. Zoals een mens onder water de dood vindt, zo tekent de ondergang in het doopwater ons onze dood in zonden en misdaden. Hoe vaak heeft de doop al plaatsgevonden en hoe weinig is ze hierin verstaan? Wie de prediking van de doop leert verstaan moet het belijden: “Overzulk, zo worden alle mensen in zonde ontvangen, en als kinderen des toorns geboren, onbekwaam tot enig zaligmakend goed, geneigd tot kwaad, dood in zonden en slaven der zonde. En willen en kunnen tot God niet wederkeren, noch hun verdorven natuur verbeteren, noch zichzelf tot de

²¹⁵ Daniël 12: 2.

²¹⁶ Jesaja 64: 6 “Doch wij allen zijn als een onreine, en al onze gerechtigheden zijn als een wegwerpelijke kleed.”

²¹⁷ Heidelbergse Catechismus zondag 2, vr. 5.

²¹⁸ Romeinen 3: 19.

verbetering daarvan schikken, zonder de genade des wederbarenden Heiligen Geestes.”²¹⁹

en vermaant ons daarmee, dat wij ons voor God verootmoedigen,

Psalm 51: 5 “Want ik ken mijn overtredingen, en mijn zonde is steeds voor mij.”

De prediking van de doop wil ons uitdrijven naar het dal van de verootmoediging. Het formulier wijst ons er met kracht op dat wij hiertoe worden vermaand. “Omdat het niet gemakkelijk is om te begrijpen dat wij ons moeten vernederen en moeten verootmoedigen, daarom dringt God zozeer op deze leer aan, opdat wij zoveel te meer gelegenheid hebben om ons daarin te oefenen.”²²⁰ Voor een totaal verdorven schepsel in zichzelf blijft er één weg over: de weg van de verootmoediging voor het heilig aangezicht van God. Wat is het nodig om door de ontdekkende werking van de Heilige Geest, onze verloren staat in te leren leven.

en aan onszelven een mishagen hebben moeten,

Psalm 73: 22 “Ik was een groot beest bij U.”

Wanneer wij als schuldenaar voor God verootmoedigd worden, zal de vrucht daarvan zijn dat we een diep mishagen aan onszelf krijgen. Wanneer de wet in de ziel haar werk gaat doen, en zij verootmoedigd wordt, ontstaat de begeerte om het met God in orde te maken. Alles wordt in het werk gesteld om de schuld te vereffenen. Om, indien het mogelijk ware, met goede werken de verbroken gemeenschap weer te herstellen. Maar waar de wet ingekomen is, is de zonde levend geworden.²²¹ Daar wordt er een ontzettende veelheid aan zonden, die als het ware slapend in de ziel aanwezig waren, levend en dan roept de ziel het uit “ik heb de menigte der zonde, die in mij wakker geworden was,

²¹⁹ Dordtse Leerregels H3, art.3.

²²⁰ Calvijn, Joh. Drieënveertigste preek over het elfde hoofdstuk van het boek Job.

²²¹ Romeinen 7: 9.

levendig gevoeld.”²²² Dan stort het hele bouwwerk van goede werken in en blijkt *“ik ben een groot beest bij U.”*²²³ Dan is het afgelopen met het zoeken naar herstelling in de weg van goede werken en goede bedoelingen. Dan wordt de ziel recht overtuigd, door de Geest die gekomen is om te *“overtuigen van zonde, en van gerechtigheid, en van oordeel.”*²²⁴ Dan leren we dat het alles hopeloos verloren is. Zalig de ziel die in deze weg wordt afgesneden van al zijn werken. Want velen brengen hun leven door in de gedachte dat God wel verzoend zal zijn wanneer zij alles doen wat zij kunnen. Voor hen is de wet geen tuchtmeester tot Christus²²⁵ maar een middel om in leven te blijven tegenover God. Maar waar Gods Geest zaligmakend overtuigt zal het daarin eindigen dat *“alle mond gestopt word en de gehele wereld voor God verdoemelijk zij.”*²²⁶ Dan wordt het oordeel van God aanvaard als rechtvaardig. Dan zijn we de verdoemenis waardig en het rechtvaardige oordeel van God schuldig. Dan wordt Hij rechtvaardig in Zijn spreken, en rein in Zijn richten.²²⁷

ons also bereidende, zijn genade te begeren, opdat daardoor al onze boosheid en vervloeking onzer oude natuur afgewassen en begraven worde.

Mattheüs 5: 6 *“Zalig zijn die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid; want zij zullen verzadigd worden.”*

Het doopformulier wijst ons erop, dat dit voorgaande overtuigende werk noodzakelijk is, namelijk om ons voor te bereiden tot het begeren van Zijn genade. Zonder dit voorbereidende werk van de Heilige Geest zal het *“met grote begeerte verlangen en trachten naar de ware gerechtigheid in*

²²² Romeinen 7: 9 kantt. 35.

²²³ Psalm 73: 22.

²²⁴ Johannes 16: 8b.

²²⁵ Galaten 3.

²²⁶ Romeinen 3: 19b.

²²⁷ Psalm 51: 6.

Christus”²²⁸ niet gevonden worden. Zo bereidde God Zijn verbondsvolk voor op de komst van Christus, door hen de eis van het werkverbond voor ogen te stellen, met de doodsbedreiging: “de ziel, die zondigt, die zal sterven.”²²⁹ Dit “opdat de Heere hun zonde en boosheid aan de dag zou brengen, zij tot de overtuiging gebracht zouden worden dat uit de werken der wet geen vlees gerechtvaardigd zou worden voor Hem, opdat Hij haar zou aandrijven om haar vernieuwing in Christus te zoeken.”²³⁰

Want wij kunnen Gods genade niet deelachtig zijn, tenzij dat voorheen alle vertrouwen op ons eigen vermogen en wijsheid en gerechtigheid uit onze harten genomen is, ja ook, dat wij alles wat in ons is, ganselijk verdoemen.

Psalm 51: 6 “Tegen U, U alleen, heb ik gezondigd, en gedaan, dat kwaad is in Uw ogen; opdat Gij rechtvaardig zijt in Uw spreken, en rein zijt in Uw richten.”

Deze arbeid van de Heilige Geest is niet alleen nodig om de genade te leren begeren. Het is niet enkel nodig om te leren hongeren en dorsten naar de gerechtigheid. Maar de afsnijdende werking van de Heilige Geest is ook noodzakelijk om af te leren zien van al onze eigen gerechtigheden buiten Christus. Het is zo noodzakelijk dat de Heilige Geest steeds alles buiten Christus af komt te breken. Want wij kunnen niet zalig worden wanneer wij nog leunen en steunen op iets buiten Christus. Onze beste werken, onze goede gestalten, onze wijsheid, onze eigen gerechtigheid en zelfs onze vroegere bevindingen geven geen grond om voor God te bestaan. Het is de gerechtigheid van Christus alléén waarmee wij ons bekleed moeten weten, willen we zonder verschrikken kunnen verschijnen voor God. De hoogmoedige mens zal dit echter nooit leren, dan alleen in de afsnijdende weg van overtuiging door de Heilige Geest.

²²⁸ Mattheüs 5: 6 kantt. 5.

²²⁹ Ezechiël 18: 4.

²³⁰ Voetius, G. *Over den Heidelbergschen Catechismus*. Deel 1, 238.

Tweede stuk: De verlossing

Nadien ons Christus onze ellendigheid, also voor ogen gesteld heeft,

Hosea 5: 15 “Totdat zij zichzelf schuldig kennen en Mijn aangezicht zoeken; als hun bange zal zijn, zullen zij Mij vroeg zoeken.”

Niet eerder dan wanneer onze ellende ons grondig is onderwezen en niet eerder dan dat het stuk der ellende is doorleefd, wordt ons de troostleer der verlossing onderwezen. De Heere verliet Efraïm en deed hem Zijn toornvolle afwezigheid diep gevoelen voor hij zich over hem ontfermde. De Heere verborg zich voor Efraïm totdat zij zich schuldig zouden kennen. Zo is ook de werking van Gods Geest in het leven van een verkoren zondaar. O, er zal geleerd worden dat God schrikkelijk toont over de zonden en dat die zuivere gemeenschap met dat volzalige Wezen verbroken is. Dit zal uitlopen op een zich schuldig kennen en Zijn aangezicht zoeken. Zo wil de Heere zelf plaats bereiden voor Zijn eigen werk opdat de geadresseerde beloften ingang mogen vinden in de harten van de vermoeiden, belasten, ongetroosten, armen, ellendigen, schuldverslagenen, hongerenden en dorstenden. Niet als een grond of waardigheid in de mens, maar als de door God verordineerde weg tot de zaligheid.

zo troost hij ons wederom door Zijn barmhartigheid, ons en onze kinderen belovende van al onze zonden te wassen.

Psalm 19: 6 “Was, reinig mijn gemoed, van mijn verborgen zonden.”

Zo wil de Heere verwonden door ontdekking om daarna te helen. Zo doorsteekt Hij met de naald van de wet, om door het garen van het evangelie te verbinden. Zo maakt hij eerst blind om daarna de ogen te openen *“opdat de werken Gods zouden geopenbaard worden.”*²³¹ Zo beproefde Jozef zijn broeders totdat zij onderling tot de erkenning kwamen dat alle tegenheden hen om Jozefs wil overkwamen. Maar, toen

²³¹ Johannes 9: 3b.

zij zich schuldig kenden “toen kon Jozef zich niet bedwingen”²³² en maakte hij zich aan hen bekend. Zo ook Christus, Hij verschuilt Zich achter het heilig recht van Zijn Vader, totdat zij zich schuldig kennen. Wanneer die verslagen ziel daar ligt, onder het heilig recht van God, volkomen eens met het rechtvaardig vonnis, dan bedwingt Hij zich niet langer en maakt zich bekend als de schuldovernemende Borg.

Na deze grondige overtuiging krijgen de woorden ‘barmhartigheid’ en ‘troost’ zo’n heerlijke diepte. Ze klinken in de koude, donkere nacht van schuld en zonden zo warm en troostvol. Door de doop wordt ons deze barmhartigheid van God getekend, en ons de vergeving der zonden beloofd. Het is zo ontzettend, zo onvoorstelbaar en zo onbegrijpelijk groot, dat God genadig wil zijn voor de grootste der zondaren, dat Hij het nodig acht om dit niet alleen met woorden (in de prediking) maar ook met tekenen (in de sacramenten) aan ons te verzegelen.

De sacramenten zijn dan ook heerlijke tekenen, want “de Heere betuigt ons er Zijn wil in, namelijk dat Hij ons dit alles wil schenken.”²³³ Hier is het sacrament “een uitwendig getuigenis van Gods welwillendheid jegens ons, dat in een zichtbaar teken geestelijke genade afbeeldt, om Gods beloften aan onze harten te verzegelen, waardoor de waarheid van die beloften des te beter bevestigd wordt.”²³⁴ Ons wordt in het doopformulier beloofd dat Hij ons wassen wil. Wat past dat goed bij onze ongerechtigheid, vuilheid en stinkende zonden. De Heilige Schrift spreekt vaak van onreinheid in relatie tot de dodelijke en afschrikwekkende melaatsheid. Een melaatse was onrein en ten dode opgeschreven. Zo ook de zondaar. O wat een wonder wanneer Christus Zijn hand uitstrekt tot melaatse zondaren, zeggende: “Ik wil, word gereinigd.”²³⁵ Dat bevel kan niet vruchteloos blijven want “terstond werd hij van zijn melaatsheid gereinigd.”²³⁶

²³² Genesis 45: 1.

²³³ Calvin, Joh. *Institutie*. Boek IV, Hoofdstuk XV art. 14.

²³⁴ Calvin, Joh. *Catechismus Geneve* (1545).

²³⁵ Mattheüs 8: 3b.

²³⁶ Mattheüs 8: 3b.

dat is, ons die (zonden) zelf om Zijns bloedvergietens wil niet toe te rekenen,

1 Johannes 1: 7 *“En het bloed van Jezus Christus, Zijn Zoon, reinigt ons van alle zonde.”*

Wij zijn voor God in al onze zonden en schulden toerekeningsvatbaar. Ons zal geen vergeving geschonken worden omdat we op de één of andere wijze onder de verantwoordelijkheid voor onze zonden uit kunnen komen. Nee! Hij is God *“die den schuldige geenszins onschuldig houdt.”*²³⁷ Daarom moet Hij de zonden straffen met tijdelijke en eeuwige straffen.²³⁸ Maar nu de grote troost: waar God de zonden niet door de vingers kan zien, waar Hij de vloek niet kan wegnemen en de schuldige niet onschuldig kan verklaren, troost het doopformulier ons dat Hij ons onze zonden om het bloed van Christus niet toerekenen wil.

Onze zonden worden ons, uit louter genade, niet toegerekend, maar Christus toegerekend. Ze worden op Hem gelegd Die onze zonden, straf en vervloeking op Zich genomen heeft. Wie dat wonder mag leren kennen roept het uit: *“Ik dank U, HEERE! dat Gij toornig op mij geweest zijt, maar Uw toorn is afgekeerd, en Gij troost mij.”*²³⁹

Dit kan alleen een wonder heten als wij onze strafwaardigheid hebben ingeleefd. Immers, wie zal deze afwenteling waarderen wanneer hij onschuldig is? Voor hen die hun handtekening hebben leren zetten onder het rechtvaardig oordeel Gods wordt het een wonder: *“Maar Hij is om onze overtredingen verwond, om onze ongerechtigheden is Hij verbrijzeld; de straf, die ons den vrede aanbrengt, was op Hem, en door Zijn striemen is ons genezing geworden.”*²⁴⁰

²³⁷ Exodus 34: 7.

²³⁸ Heidelbergse Catechismus zondag 4, vr. 10.

²³⁹ Jesaja 12: 1.

²⁴⁰ Jesaja 53: 5.

en onze verdorven natuur wederom tot Zijn evenbeeld, door Zijn Heiligen Geest te vernieuwen.

Romeinen 12: 2 *“En wordt dezer wereld niet gelijkvormig, maar wordt veranderd door de vernieuwing uws gemoeds, opdat gij moogt beproeven welke de goede en welbehagende en volmaakte wil van God is.”*

Waar de Heilige Geest de Werkmeester van de Schepping is, zo is Hij ook de Werkmeester van de herschepping. De rechtvaardigmaking is een eenmalige daad, de heiligmaking en vernieuwing is een werk van de Geest wat het gehele leven lang doorgaat. Het bestaat uit de doding van de oude mens en de opstanding van de nieuwe mens.²⁴¹ Beide zaken zijn noodzakelijk om zalig te worden. Niet alleen de rechtvaardigmaking is noodzakelijk, ook de heiligmaking²⁴² en daarom wordt zij ook de Kerk beloofd in de Heilige Doop.

En opdat Hij zulke belofte ons zwakke geloof zou bevestigen, en aan ons eigen lichaam verzegelen zou,

Efeze 1: 13 *“In Welken gij ook, nadat gij geloofd hebt, zijt verzegeld geworden met den Heiligen Geest der belofte.”*

Nu wil God Zijn beloften, medelijden hebbende met het zwakke geloof van Zijn volk, bevestigen en verzegelen door het sacrament van de Heilige Doop. Zo zijn *“de Sacramenten heilige zichtbare waartekenen en zegelen van God ingezet, opdat Hij ons door het gebruik daarvan de belofte des Evangelies des te beter te verstaan geve en verzegele; namelijk, dat Hij ons vanwege het enige slachtoffer van Christus, aan het kruis volbracht, vergeving der zonden en het eeuwige leven uit genade schenkt.”*²⁴³

²⁴¹ Heidelbergse Catechismus zondag 33, antw. 88.

²⁴² Hebreeën 12: 14b *“zonder welke niemand den Heere zien zal.”*

²⁴³ Heidelbergse Catechismus zondag 25, vr. 66.

heeft Hij bevolen, dat wij in de naam Gods des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes gedoopt zouden worden.

Mattheüs 28: 19 *“Gaaf dan henen, onderwijst al de volken, dezelve dopende in den Naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes.”*

Hoe heerlijk wil de Drie-enige God Zich verklaren aan de dopeling en de gemeente. God de Vader wil Zich verklaren als de Oorzaak van de zaligheid. God de Zoon wil Zich verklaren als de Verwerver van de zaligheid. God de Heilige Geest wil Zich verklaren als de Werkmeester van het geloof in de uitverkorenen. Wat een boodschap voor een verloren zondaar, dat de zaligheid haar oorzaak heeft in de verkiezende liefde des Vaders. Wat een troost voor een uitgewerkte schuldenaar, dat alles is voldaan door Christus. Wat een verlossende boodschap voor een hulpeloze ellendeling, vertreden liggend op de vlakte van het veld en onmachtig om zich tot God te wenden,²⁴⁴ dat de Heilige Geest de zaligheid werkt zónder ons ín ons!²⁴⁵ Wat een blijde boodschap ligt er dan in de Heilige Doop door een Drie-enig God.

Daarom ten eerste, als Hij wil dat wij met water in de naam des Vaders gedoopt worden, betuigt Hij ons, gelijk als met een zichtbare eed, al ons leven lang,

De neerbuigende goedheid Gods wil doormiddel van zichtbare tekenen en zegelen aansluiten bij ons klein menselijk verstand, en Zijn beloften, genade en trouw aan de zielen der (zwak)gelovigen bevestigen. Deze bevestiging gaat ons gehele leven lang door wanneer in de gemeente Gods de doop wordt bediend. De nuttigheid (voor het geloofsleven) van deze verbondshandeling kan niet genoeg benadrukt en niet hoog genoeg gewaardeerd worden. Het is een grote zaak dat God Zich door een eed verbindt aan de dopeling. Dan hebben we te doen met de God waarvan Biliam zelfs moest getuigen: *“God is geen man, dat Hij liegen zou, noch eens*

²⁴⁴ Ezechiël 16.

²⁴⁵ Dordtse Leerregels H3, art. 12.

*mensen kind, dat het Hem berouwen zou; zou Hij het zeggen en niet doen, of spreken en niet bestendig maken?”*²⁴⁶

ons en ons zaads’ Vader zijn wil, ons met alle nooddrift des lichaams en der zielen verzorgende, en alle kwaad ons ten goede wendende,

Hier wordt ons dieper getoond wat God wil zijn voor de dopeling. Namelijk zijn Vader, in Christus, om hem van alle nooddrift des lichaams en van de ziel te verzorgen. Ja, het predikt ons het geheim dat de gelovigen gekocht zijn met lichaam én ziel, voor tijd en eeuwigheid beiden.²⁴⁷

*De ware gelovige wordt in de bediening van de doop vermaand om “in allen tegenspoed geduldig, in voorspoed dankbaar te zijn, en in alles, dat nog toekomen kan, een goed toevoorzicht te hebben op onzen getrouwen God en Vader, dat ons geen schepsel van Zijn liefde scheiden zal, aangezien alle schepselen also in Zijn hand zijn, dat zij tegen Zijn wil zich noch roeren, noch bewegen kunnen.”*²⁴⁸

overmits dat alle creaturen (vanwege het verbond, dat wij met God hebben) ons niet beschadigen kunnen, maar het tot onze zaligheid dienen moet.

Romeinen 8: 28 “En wij weten, dat dengenen, die God liefhebben, alle dingen medewerken ten goede, namelijk dengenen, die naar Zijn voornemen geroepen zijn.”

De kinderen Gods hebben zo’n heerlijke troost, namelijk dat alle dingen hun moeten medewerken ten goede. Niets loopt God uit de hand, niets gaat buiten Zijn raad en voorzienigheid. Niemand kan Zijn oogappel aanraken zonder Zijn wil en toelating. Maar wat leeft de Kerk weinig bij deze grote troost. Daarom wordt het iedere doopbediening zichtbaar bevestigd, dat zij vanwege het verbond met God en vanwege het

²⁴⁶ Numeri 23: 19.

²⁴⁷ Heidelbergse Catechismus zondag 1.

²⁴⁸ Heidelbergse Catechismus zondag 10, vr. 28.

geestelijk huwelijk met Christus tot kinderen aangenomen zijnde, door niets of niemand beschadigd kunnen worden. Ja, dat zelfs de meest grote tegenheden door Zijn vaderlijke hand tot hun beste gekeerd zullen worden.

Ten andere, als wij in de naam des Zoons gedoopt worden, belooft Hij ons dat al hetgeen de Zoon van God gedaan en geleden heeft, ons eigen zij, also dat Hij ons en onzer kinderen Zaligmaker is, ons met Zijn zaligmakende genade zalvende, ons door Zijn heilige ontvanging, geboorte, lijden en sterven van alle onreinigheid en zonden verlost heeft,

Galaten 3: 13 *“Christus heeft ons verlost van den vloek der wet, een vloek geworden zijnde voor ons; want er is geschreven: Vervloekt is een iegelijk, die aan het hout hangt.”*

Het is een zielsvernederende wetenschap dat Christus alles heeft aangebracht wat het heilig recht Gods van ons eiste. Er wordt een betaling van de schuld geëist die wij nimmermeer kunnen betalen. Maar *“Hij werd vanwege haar schuld Borg en betaalde tot de laatste kwadrantpenning haar schuld.”*²⁴⁹ De vloek lag op de Kerk, *“want er is geschreven: Vervloekt is een iegelijk, die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het boek der wet, om dat te doen.”*²⁵⁰ Maar Christus heeft ons verlost van de vloek der wet door Zelf een Vloekeling te worden aan het kruishout. God eist een volkomen gehoorzaamheid, die wij nooit meer kunnen aanbrengen. Hoe zouden wij die gehoorzaamheid moeten inlossen? Kunnen wij door vandaag gehoorzaamheid te betrachten de ongehoorzaamheid van gisteren herstellen? Nee! Maar Christus is volkomen gehoorzaam geweest aan de wil van Zijn Vader²⁵¹ en nu wordt Zijn volkomen gehoorzaamheid ons toegerekend door het geloof. Zo is Zijn gehele leven, vanaf Zijn heilige ontvanging af tot Zijn dood toe,

²⁴⁹ Boston, Th. *Weldaden van het genadeverbond*. 92.

²⁵⁰ Galaten 3: 10.

²⁵¹ Lukas 22: 42 *“Vader, of Gij wildet dezen drinkbeker van Mij wegnemen, doch niet Mijn wil, maar de Uwe geschiede.”*

plaatsvervangend geweest voor Zijn Kerk. Wat vaart de Kerk dan wel bij de verdiensten van Christus!

En al onze vervloekingen aan het kruis genageld en die met Zijn bloed afgewassen en met Hem begraven heeft,

Kolossenzen 2: 14 *“Uitgewist hebbende het handschrift dat tegen ons was, in inzettingen bestaande, hetwelk, zeg ik, enigerwijze ons tegen was, en heeft datzelve uit het midden weggenomen, hetzelve aan het kruis genageld hebbende;”*

In de offerdienst in het Oude Testament werd het volk dagelijks bepaald bij het handschrift dat tegen hen was. Het was de schuldbrief vol met misdaden en zonden die hen iedere dag werd voorgesteld. Iedere dag moesten dieren het leven laten, het volk voorstellend dat zij zelf hadden moeten sterven voor hun zonden. Maar al werden er duizenden lammetjes geofferd, het handschrift van deze schuldbrief werd nooit uitgewist. Maar nu Christus gekomen is, heeft Hij met één volkomen offerande dit handschrift *“aan het kruis genageld, en ten enenmale vernietigd, wanneer Hij voor onze misdaden en schuld aan het kruis heeft voldaan. Want waar voldoening van schuld is, daar is geen handschrift, noch schuldbrief meer van node, en wordt derhalve vernietigd.”*²⁵² En nu heeft Hij het niet alleen vernietigd, maar het handschrift ook begraven. Zodat het de Kerk niet meer aanklaagt, niet meer schuldig stelt en niet meer gevonden wordt. Het wordt geworpen in de zee van eeuwige vergetelheid. *“Ja, zo ver het west verwijderd is van 't oosten, zo ver heeft Hij, om onze ziel te troosten, van ons de schuld en zonden weggedaan.”*²⁵³

en ons also van de helse pijn bevrijdt, opdat Hij ons door Zijn opstanding en hemelvaart met Zijn gerechtigheid bekleed,

Openbaringen 1: 18 *“En Die leef, en Ik ben dood geweest; en zie, Ik ben levend in alle eeuwigheid. Amen. En Ik heb de sleutels der hel en des doods.”*

²⁵² Kolossenzen 2: 14 kantt. 53.

²⁵³ Psalm 103: 6 ber.

Christus heeft Zijn Kerk bevrijd van de helse pijn. Nooit zal Zijn kind de verderving zien, want Hij draagt de sleutels van de hel. Door Zijn dood heeft Hij de oorzaak van de hellevaart voor Zijn Kerk weggenomen. Hij heeft de hel voor Zijn kinderen gesloten. De satan kan briesen, het ongeloof kan woeden, maar Gods kind gaat in der eeuwigheid niet naar de hel. Zeker, de bezoldiging der zonde is de dood. Maar zij die van Christus zijn, hebben geen zonden meer omdat zij zijn uitgewist door het dierbaar bloed van het Lam. Daarom jubelt Paulus, *“Welke overgeleverd is om onze zonden en opgewekt om onze rechtvaardigmaking.”*²⁵⁴ Dan is de opstanding het heerlijk bewijs *“overmits God door deze opwekking betoond heeft, dat Hij den dood Zijns Zoons voor een genoegzaam rantsoen voor onze zonden heeft aangenomen, en Zijn volkomen gehoorzaamheid wil aannemen tot rechtvaardigheid voor allen die in Hem geloven. Want indien Christus in den dood gebleven ware, zo zou Zijn voldoening niet volkomen geweest zijn, en Hij zou ons de kracht van die niet hebben kunnen toeëigenen.”*²⁵⁵

nu voor den hemelschen Vader voortreden, en ten laatsten oordeel heerlijk en zonder vlek voor het aanschijn van Zijn Vader presenteren zou.

Efeze 5: 27 *“Opdat Hij haar Zichzelven heerlijk zou voorstellen, een gemeente, die geen vlek of rimpel heeft, of iets dergelijks, maar dat zij zou heilig zijn en onberispelijk.”*

Wij moeten goed verstaan dat het in het gehele werk van de zaligheid niet in de eerste plaats gaat om de zondaar en zijn redding. Ook niet primair om het welzijn van de Kerk. Maar ten diepste gaat het om God de Vader, als de Vertegenwoordiger van het Drie-enig Goddelijk Wezen, die Zich een Kerk verkoren heeft tot verheerlijking van Zijn grote Naam. God wil verzoend zijn, Hij wil Zijn uitverkorenen tot de zaligheid gebracht zien. Dat gaat Zijn Naam en Waarheid aan. Het is dan ook het meest heerlijke

²⁵⁴ Romeinen 4: 25.

²⁵⁵ Romeinen 4: 25 kantt. 55.

en het meest wezenlijke aspect van de zaligheid wanneer ons hier wordt geleerd dat Christus voor Zijn hemelse Vader zal voortreden om Zijn duur gekochte bruidskerk zonder vlek en zonder rimpel aan Hem voor te stellen: *“Ziet, Ik en de kinderen, die Mij de HEERE gegeven heeft.”*²⁵⁶ Daar is het alles om te doen geweest en daarom juicht de Kerk tot in alle eeuwigheid: *“door U, door U alleen, om het eeuwig welbehagen.”*²⁵⁷

Ten derde, als wij in de Naam des Heiligen Geestes gedoopt worden, wordt ons beloofd dat de Heilige Geest ons en onze kinderen Leraar en Trooster in eeuwigheid zijn zal,

Johannes 16: 13 *“Maar wanneer Die zal gekomen zijn, namelijk de Geest der waarheid, Hij zal u in al de waarheid leiden; want Hij zal van Zichzelf niet spreken, maar zo wat Hij zal gehoord hebben, zal Hij spreken, en de toekomstige dingen zal Hij u verkondigen.”*

De heerlijke leer van de verwerving der zaligheid door Christus zou de Kerk toch nog niet volkomen kunnen troosten. Want zij draagt in dit leven het vlees nog om, wat altijd vol met ongeloof en ongerechtigheid is. Dit brengt veel verdriet, twijfel en pijn. Maar nu heeft Christus ook Zijn Geest verworven om in de Christen te wonen en werken. Hij is gekomen om de Kerk te leiden in alle waarheid. Hij is gekomen om van Christus te spreken, om meer en meer licht te werpen op de heerlijkheid van de offerande Christi'. Hij is gezonden om de strijdende Kerk zicht te geven op het einddoel van de strijd en het toekomstige leven. Zo is Hij het die hen tot troost indachtig zal maken²⁵⁸ alles wat die grote Leraar tot hen gesproken heeft. Wat is het troostvol als het geloofd mag worden dat dit aardse lichaam *“een tempel is des Heiligen Geestes, Die in u is”*²⁵⁹

²⁵⁶ Jesaja 8: 18.

²⁵⁷ Psalm 89: 8 ber.

²⁵⁸ Johannes 14: 26 *“Maar de Trooster, de Heilige Geest, Welken de Vader zenden zal in Mijn Naam, Die zal u alles leren, en zal u indachtig maken alles, wat Ik u gezegd heb.”*

²⁵⁹ 1 Korinthe 6: 19a.

ons tot waarachtige lidmaten van het lichaam van Christus makende: opdat wij aan Christus en aan al Zijne goederen, (mitsgaders alle lidmaten der Christelijke Kerk) gemeenschap zouden hebben, also dat onze zonden in eeuwigheid niet meer gedacht worden, ook die zonden en zwakheid, die in ons nog overblijven, hoe langer hoe meer gedood, in ons een nieuw leven begonnen en eindelijk in der zalige opstanding (daar dit vlees het heerlijke lichaam van Christus gelijkvorming zijn zal) volkomenlijk geopenbaard worde.

Filippenzen 3: 21 “Die ons vernederd lichaam veranderen zal, opdat hetzelfde gelijkvormig worde aan Zijn heerlijk lichaam, naar de werking, waardoor Hij ook alle dingen Zichzelfen kan onderwerpen.”

De Heilige Geest is de Werkmeester van het geloof. Hij overtuigt van zonden, doet de vloek en het oordeel kennen en vernedert het harde zondaarshart. Hij wijst de uitgewerkte schuldenaren op Christus als het Middel tot de zaligheid. Hij verenigt de zondaar door het geloof met Christus. Hij doet de vrijspraak van God de Vader kennen in de ziel op grond van de verdienste van Christus. Hij getuigt in de ziel dat we kinderen Gods zijn²⁶⁰ en Hij wil als kinderleider de ziel van hen die dwalen brengen in het rechte spoor.²⁶¹ Hij doet de kracht van het verzoenend bloed ervaren, ook wanneer na ontvangen genade nog zo menigmaal uit zwakheid in zonden gevallen wordt.²⁶² Hij is ook de Geest van de heiligmaking en maakt ons zo steeds meer het beeld van Christus gelijkvormig. Ten laatste is Hij het ook die de liefde opwekt tot de broeders.²⁶³ Dat is voortgaand werk, in alle ware Christenen, hun gehele leven lang tot hun dood toe.

²⁶⁰ Romeinen 8: 16.

²⁶¹ Psalm 25.

²⁶² Romeinen 7: 21 “Zo vind ik dan deze wet in mij; als ik het goede wil doen, dat het kwade mij bijligt.”

²⁶³ 1 Johannes 4 “Laat ons elkander liefhebben, want de liefde is uit God; en een iegelijk, die liefheeft, is uit God geboren, en kent God.”

Derde stuk: De dankbaarheid

Maar aangezien in alle verbonden, beide delen zich met elkander verbinden, zo beloven wij ook God den Vader, de Zoon en de Heilige Geest dat wij door Zijn genade Hem alleen voor onzen eenigen, waarachtige en levenden God houden en bekennen willen, Hem alleen in al onze nood aanroepen, gelijk deze nieuwe geboorte van ons eist.

De genoemde heiligmaking door de Heilige Geest in de Kerk, doet hen zich aan God verbinden in een verbond. Dit als gevolg van Gods handelen in de ziel. Deze verbondssluiting gaat niet van de mens uit, maar van God. Hij verklaart onze God te willen zijn, én Hij werkt dat Zijn uitverkorenen zich hartelijk met Hem verbinden in en door dit verbond. Zo beloven Gods kinderen hartelijk dat ze God de Vader, de Zoon en de Heilige Geest alleen voor hun waarachtige en levende God zullen houden. Dat ze zich nooit zullen wenden tot andere goden conform de eis *“dient dan geen goden nevens Mij!”*²⁶⁴ Niet in eigen kracht, maar door de Heilige Geest gedreven komen wij tot het hartelijk verlangen om voor Hem alleen te leven. In de afhankelijkheid die Augustinus deed uitroepen: Geef, Heere, wat Gij beveelt en beveel dan wat Gij wilt! Want zonder Hem kunnen wij niets doen.²⁶⁵

Welke in deze twee stukken gelegen is, eerstelijk dat wij waarachtig berouw en leedwezen onzer zonden hebbende,

Bekering bestaat uit een waarachtig berouw en leedwezen over de zonden. Niet angst, wroeging of het uitzien naar de hemelse heerlijkheid is de inhoud van de waarachtige bekering. Maar berouw en leedwezen, voortkomend uit het diepe besef: “Wij hebben God op het hoogst misdaan. Wij vergramden God, de God des levens, Die zoveel wonderen had verricht.”²⁶⁶ Ook in het stuk der dankbaarheid komt de bekering weer ter sprake. Want er wordt nog wat afgeweend over verzoende zonden.

²⁶⁴ Gezang 1 *De tien geboden*. Vers 2.

²⁶⁵ Johannes 15: 5b.

²⁶⁶ Psalm 106.

ons eigen vernuft en allerhande lusten verloochenen, en aan de wil Gods onderwerpen, en alle zonden van harte haten en vlieden.

Bekering is de overzetting van een vijand tot een vriend van God. In het Oude Testament²⁶⁷ werd een slaaf, die gewillig zijn heer wilde dienen, het oor doorboort met een priem aan de deurpost. *“Daarmede aanwijzende, dat hij aan het huis van zijn heer als aangehecht was, en verbonden bleef hem voortaan te dienen.”*²⁶⁸ Dus hoewel de uitverkorenen door de vereniging met Christus, van slaven der zonden tot vrije kinderen gemaakt worden, geven zij zich toch gewillig over tot dienaren van God. Onze Dordtse vaders zeggen over de werking van de Geest in de uitverkorenen: *“Hij opent het hart, dat gesloten is; Hij vermurwt dat hard is; Hij besnijdt dat onbesneden is. In den wil stort Hij nieuwe hoedanigheden en maakt dat die wil, die dood was, levend wordt; die boos was, goed wordt; die niet wilde, nu metterdaad wil; die wederspanning was, gehoorzaam wordt; Hij beweegt en sterkt dien wil alzo, dat hij als een goede boom vruchten van goede werken kan voortbrengen.”*²⁶⁹

Daarna ook dat wij beginnen lust en liefde te hebben, naar Gods Woord in alle heiligheid en gerechtigheid te leven.

Lukas 1: 74-75 *“Dat wij, verlost zijnde uit de hand onzer vijanden, Hem dienen zouden zonder vreze. In heiligheid en gerechtigheid voor Hem, al de dagen onzes levens.”*

Deze werking van de Heilige Geest schenkt een lust en liefde om naar Gods Woord in alle heiligheid en gerechtigheid te leven. Dit moet zeer zuiver gezien worden. De verlostte zondaar is geen slaaf meer, maar een kind. Deze heilighedszin komt dus niet voort uit vreze voor de wet en haar straf, maar uit een kinderlijke lust en liefde. De kern van Gods gebod

²⁶⁷ Exodus 21: 6.

²⁶⁸ Exodus 21: 6 kantt.13.

²⁶⁹ Dordtse Leerregels H3, art. 11.

is God lief te hebben boven alles. Dit impliceert dat al onze goede werken uit pure liefde moeten geschieden met een volkomen gewillig hart.

Het gebeurt zo vaak dat Gods kinderen wederom onder de wet gebracht worden door een prediking waarin de vrijheid der kinderen Gods geen plaats heeft. Maar Paulus wekt er toe op: *“Staat dan in de vrijheid met welke ons Christus vrijgemaakt heeft, en wordt niet wederom met het juk der dienstbaarheid bevangen.”*²⁷⁰ Dit is een heerlijke vrijheid, zoals een kind zijn vader graag helpt in de arbeid, zonder dat hij de dwang kent die een knecht wel heeft. Een kind hoeft niets, maar wil alles uit liefde. Een knecht werkt niet uit liefde maar om loon. O kinderen van God, u bent vrij van de wet! Laat dat uw hart vervullen met de hartelijke begeerte om volmaakt heilig voor God te mogen leven.

En als wij somtijds uit zwakheid in zonden vallen, zo moeten wij nochtans daarin niet blijven liggen noch vertwijfelen of door enig ander middel, dan alleen door Christus vergeving der zonden zoeken.

Jeremia 31: 34d *“want Ik zal hun ongerechtigheid vergeven, en hunner zonden niet meer gedenken.”*

Waar een slaaf van de wet moet vrezen wanneer hij de wet niet volbrengt, zo hoeft een kind van God niet te vrezen wanneer hij zijn onvolmaaktheid ziet. Nee, dan roept het doopformulier ons toe: als wij somtijds uit zwakheid in zonden vallen, dan moeten wij niet vrezen om voor eeuwig weggeworpen te worden. De wet kan niet meer vervloeken en verdoemen, want al onze overtredingen zijn op Christus gelegd. Zijn gehoorzaamheid is de onze geworden. Wanneer wij dus vallen in zonden, en o! hoe bitter is het om tegen de liefde te zondigen, hoeven wij niet te wanhopen aan Gods genade. Om in de bitterheid van de gekrenkte liefde niet moedeloos te worden, worden wij vermaand om onze zaligheid, hoe diep ook gevallen in de zonden, in Christus alléén te zoeken. De grootste miskennis van de offerande Christi' is het wanneer wij onze toegang tot

²⁷⁰ Galaten 5: 1.

den Vader zoeken te gronden in eigen gerechtigheden, vroegere bevindingen of welgemeende voornemens.

Maar altijd door onze doop vermaand worden van de zonden af te staan, en vast te vertrouwen dat de zonden (om het vergoten bloed van Christus) voor God nimmermeer zullen gedacht worden.

Psalm 103: 11 *“Want zo hoog de hemel is boven de aarde, is Zijn goedertierenheid geweldig over degenen, die Hem vrezen.”*

Hoe vriendelijk worden we dan door het formulier vertroost, en hoe rijk wordt ons door de doop zichtbaar verzegeld dat God nimmermeer aan onze zonden zal gedenken. Wij worden wel vermaand om van de zonden af te staan, maar waar de liefde in de beoefening is kán het niet anders of de gestalte van David wordt gekend: *“Hoe lief heb ik Uw wet! Zij is mijn betrachtting den gansen dag.”*²⁷¹

Overmits ons de Heilige Doop een ontwijfelbaar getuigenis is, dat wij met God een eeuwig verbond hebben, en in de levendige fontein der eeuwige barmhartigheid des Vaders, en het allerheiligste lijden en sterven van Jezus Christus door de kracht van de Heilige Geest gedoopt zijn.

De doop is een ontwijfelbaar getuigenis van het eeuwig blijvend verbond der genade. Het houdt in dat wij krachtens dit heerlijk verbond de kinderlijke toegang hebben tot de Vader, aangebracht door het lijden en sterven van de Verbondsmiddelaar Jezus Christus. Deze onuitsprekelijk heerlijke waarheid wordt ons in den doop betekend en verzegeld. Dit is zo’n vaste grond der zaligheid en zo eeuwigdurend vast in de barmhartigheid van de Vader, door het allerheiligst lijden en sterven van Christus, dat hier geen twijfel meer mag worden geduld.

Verdediging van de kinderdoop

We hebben al één en ander behandeld over de vraag of de doop ook voor de kinderen is. Ja, of ook de kinderen het teken des verbonds mogen

²⁷¹ Psalm 119: 97.

ontvangen hoewel zij niet met hart en mond kunnen belijden dat zij het eigendom van Christus zijn geworden. Het doopformulier gaat hier uitgebreid op in.

En al is het dat onze kinderen deze gemelde oorzaken en verborgenheden nog niet begrijpen, en nog veel minder kunnen belijden, zo mogen zij nochtans van de Heilige Doop niet uitgesloten worden, overmits ze van God tot Zijn verbond geroepen zijn. Die Hij met Abraham die een Vader is van alle gelovigen, en zijn zaad, en alzo ook met ons en onze kinderen gemaakt heeft.

Het verbond met Abraham opgericht, heeft zich niet alleen beperkt tot Abraham, ook niet alleen tot Abraham en zijn natuurlijk zaad maar het heeft zich uitgestrekt tot zijn geestelijke nakomelingen. Daarom wordt Abraham genoemd *‘de vader aller gelovigen’*.²⁷² *“Zo verstaat gij dan, dat degenen, die uit het geloof zijn, Abrahams kinderen zijn.”*²⁷³ In het verbond met Abraham zijn begrepen allen die door hetzelfde dierbare geloof met Christus verenigd zijn, met hun zaad. Dit beduiden de woorden: *“In u zullen al de geslachten des aardrijks gezegend worden.”*²⁷⁴

Ik wil (spreekt de Heere) oprichten Mijn verbond tussen Mij en u, en uw zaad na u en haar nakomelingen, dat het een eeuwig verbond zij, alzo dat Ik uwe God zij en de God van uw zaad na u.

Hoe heerlijk klinkt hier het Goddelijk ‘Ik wil’. Niet beperkt tot ons maar ook tot onze kinderen. Daar waar alles verzondigd is, wij met onze kinderen verloren liggen in zonden en schuld en waar alles roept om oordeel en wraak, gaat God uit soevereine genade Zijn verbond oprichten. Hij wil onze God zijn en de God van ons zaad, o onuitsprekelijk wonder.

Nu is onze Heere Jezus Christus in de wereld gekomen, niet om de genade Zijns hemelsen Vaders te verminderen, maar veel meer, dat het

²⁷² Romeinen 4: 16.

²⁷³ Galaten 3: 7.

²⁷⁴ Genesis 12:3.

verbond der genade (hetwelk voortijds binnen dat volk Israël ingesloten was) door de ganse wereld te verbreiden.

Een van de meest belangrijke argumenten tegen hen, die de kinderen van de doop willen uitsluiten, is deze: *“daarom, wanneer de Heere Jezus een bewijs wil geven, waaruit de wereld kan begrijpen, dat Hij gekomen is om de barmhartigheid des Vaders eerder uit te breiden dan om haar te beperken, omhelst Hij vriendelijk de kinderen, die tot Hem gebracht worden, Zijn discipelen berispelend, die hen van de toegang tot Hem trachtten af te houden;”*²⁷⁵ Christus is gekomen om de genade van Zijn hemelse Vader niet te verminderen, ook niet om de openbaring van het verbond aan de Israëlieten met hun zaad te verminderen. Maar juist om het groter te maken door het in de gehele wereld te verbreiden.

Dit wil ons leren dat waar de kinderen der Joden in het verbond deelden door de besnijdenis, zo ook de kinderen der gelovigen delen in het verbond en daarom de doop deelachtig zijn. Het zou toch ondenkbaar zijn, dat de openbaring van de genade in Christus in het Oude Testament rijker zou zijn dan in het Nieuwe Testament? Even ondenkbaar zal het zijn dat de kinderen in het Oude Testament in het verbond waren en daarom besneden moesten worden, en in het Nieuwe Testament buiten het verbond zouden zijn en daarom niet gedoopt mogen worden. De verbondsbedeling is niet verminderd, maar veel meer tot een heerlijke breedte gekomen. Nu worden niet alleen de natuurlijke nakomelingen van Abraham besneden. Nu worden niet alleen de jongetjes voorzien van het teken des verbonds. Nu worden zowel jongetjes als meisjes, over de gehele wereld, van dit verbondsteken voorzien wanneer zij geboren zijn uit gelovige ouders. *“En indien gij van Christus zijt, zo zijt gij dan Abrahams zaad, en naar de beloftenis erfgenamen.”*²⁷⁶

Het verbond der genade lag voor de komst van Christus besloten in het volk Israël. Na de verbondssluiting met Abraham heeft de openbaring van

²⁷⁵ Calvijn, Joh. *Institutie*. Boek IV, Hoofdstuk XVI art. 7.

²⁷⁶ Galaten 3: 29.

God zich ‘versmalt’ tot Abraham en zijn natuurlijke nakomelingen. Zijn openbaring, verbondssluiting en de schenking van het zichtbare verbondsteken was nu exclusief voor het volk Israël. Hij maakte *“Jakob Zijn woorden bekend, Israël Zijn inzettingen en Zijn rechten.”*²⁷⁷ Dit was een tijdelijke en bijzondere situatie *“Alzo heeft Hij geen volk gedaan; en Zijn rechten, die kennen zij niet. Hallelujah.”*²⁷⁸ Zodra door God tot Abraham gezegd werd *“Ik zal uw God zijn en de God van uw zaad na u, is de Kerk van de overige volken afgescheiden. Toen is het volk Israël als de kudde Gods in Zijne eigen schaapskooi opgenomen en hebben de overige volken als wilde dieren over de bergen en wouden of woestijnen rondgedwaald.”*²⁷⁹

In deze periode werd God alleen gediend doormiddel van Zijn volk en Zijn inzettingen. Door als proseliet aan te sluiten bij het volk Israël kon de God van Israël gediend worden in de tempeldienst. De beweging was centripetaal, dat wil zeggen dat het volk Israël het middelpunt was waardoor God gekend en gediend kon worden. Hoe wonderlijk dat met de komst van Christus deze middelmuur des afscheidsels is weggenomen²⁸⁰ en de beweging centrifugaal geworden is. Dat wil zeggen dat het Evangelie vanuit Gods volk als middelpunt uitging over de gehele aarde. *“Gaat heen in de gehele wereld, predikt het Evangelie aan alle creaturen.”*²⁸¹ Zo verbreedde de openbaring zich tot alle volken, werd Abraham met recht de vader van alle gelovigen over de gehele aarde en het verbondsteken (de doop) werd zowel de Joden als de heidenen bediend. Dit is een sterk bewijs dat de doop als teken van het verbond ook onze kinderen toekomt.

en heeft in de plaats van de besnijdenis, de Heilige Doop tot een waarteken en zegel des verbonds, ons en onze kinderen ingesteld,

²⁷⁷ Psalm 147: 19.

²⁷⁸ Psalm 147: 20.

²⁷⁹ Kievit, I. *Twéeërlei kinderen des verbonds.* 22.

²⁸⁰ Efeze 2: 14.

²⁸¹ Markus 16: 15.

De doop is als teken van de nieuwe bedeling in de plaats van de besnijdenis gekomen. De besnijdenis was exclusief voor de Israëlieten, de doop is voor de gelovigen in alle volken, zonder onderscheid. De besnijdenis was een bloedig teken, de doop is een onbloedig teken omdat de storting van Christus bloed iedere andere bloedstorting overbodig maakte. Het is door Christus zelf ingesteld voor ons en onze kinderen.

Gelijk de heilige apostel Petrus uitdrukkelijk leert, zeggende: doet boete en een iegelijk late zich dopen in de naam van Jezus Christus, tot vergeving der zonden, zo zult gij ontvangen de gaven des Heiligen Geestes, want u en uw kinderen is deze belofte, en al degenen die nog verre zijn, welke God onze Heere daartoe roepen zal.

De apostel Petrus leert ons duidelijk dat de beloften ons en onze kinderen toekomt. Zou dan het teken en zegel van deze beloften onze kinderen niet toekomen? Dwaas is het om dat te denken!

Alzo beveelt ook de Heere Jezus Christus Zelf de onmondige kinderen tot Hem te brengen, en belooft hen met woorden en werken het hemelrijk, gelijk Marcus schrijft: Te dier tijd brachten ze de kinderen tot Jezus, opdat Hij ze zou aanraken, en de jongeren bestraften degene die ze brachten. En zij brachten kinderkens tot Hem, opdat Hij hen aanraken zou; en de discipelen bestraften degenen die hen tot Hem brachten. Maar Jezus dat ziende, nam het zeer kwalijk en zeide tot hen: Laat de kinderkens tot Mij komen en verhindert hen niet; want derzulken is het Koninkrijk Gods. Voorwaar zeg Ik u: Zo wie het Koninkrijk Gods niet ontvangt gelijk een kindeken, die zal in hetzelfde geenszins ingaan. En Hij omving hen met Zijn armen, en de handen op hen gelegd hebbende, zeggende Hij dezelve.

Het wordt beschouwd als een teken van een vriendelijk en teer gemoed, als iemand acht slaat op kinderen. Zo staat daartegenover de gewelddadigheid van Lamech tegen een jongeling, symbool voor de

hoogste goddeloosheid en meest vreselijke ontaarding in de zonden.²⁸² De vriendelijkheid tot kinderen was wel in het bijzonder aanwezig bij den Heere Jezus. Dit wordt ons voorgesteld in de opwekking van de jongeling van Naïn,²⁸³ het genezen van het twaalfjarige dochttertje van Jairus²⁸⁴ en ook in de gebeurtenis die het doopformulier ons voorhoudt. In Markus 10 worden ons ouders getekend die met hun kinderen tot Jezus kwamen. Nee, niet omdat ze ziek waren. Ook niet omdat ze verlost moesten worden van één of ander lichamelijk of psychisch gebrek. Nee, ze werden gebracht om gezegend te worden. En hoewel de discipelen, bezet met een ijver om Christus niet al te zeer te vermoeien, hen bestraften, werden zij toch zeer liefdevol door Hem ontvangen.

Nooit hoeven we te vrezen dat wij onze kinderen niet tot Christus mogen brengen. Zijn heerlijke uitgestrekte armen betonen ons het tegendeel. Zij zijn hartelijk welkom, we mogen ze niet weren want dezulken is het koninkrijk van God. *“Hij erkende hen als leden Zijner kerk, zoals zij leden van de Joodse kerk zijn geweest. Hij is gekomen om het koninkrijk Gods op te richten onder de mensen, en Hij gebruikte deze gelegenheid om te verklaren, dat in dit koninkrijk ook kinderkens als onderdanen worden toegelaten. Hij gaf hun het recht op de voorrechten van onderdanen. Ja, het koninkrijk Gods moet door dezulken in stand gehouden worden. Zij moeten er in opgenomen worden als kinderkens, opdat zij dan later den naam van Christus hoog zullen houden.”*²⁸⁵ Om dit te bezegelen omving Hij de kinderen en legde zegenend Zijn handen op hen. Hoe heerlijk als onze lieve Zaligmaker Zijn handen op onze kinderen legt en ze in Zijn armen nemend zegent. Dan zullen ze gezegend zijn!

Uit deze woorden is het openbaar, dat ook onze kinderen in het Rijk van God en in het verbond zijn, en daarom ook de Heilige Doop als het zegel

²⁸² Genesis 4: 23b “Voorwaar, ik sloeg wel een man dood om mijn wonde, en een jongeling om mijn buile.”

²⁸³ Lukas 7: 14.

²⁸⁴ Lukas 8: 54.

²⁸⁵ Henry, M. *Bijbelverklaring*. Deel 7, 555.

van het verbond behoren te ontvangen, al is het dat ze de verborgenheid van de doop, door jongheid van jaren, nog niet verstaan, evangelijk ook de kinderkens van Jezus Christus Zelf, met woorden en werken gezegend zijn. En zoals ze in de oude Kerk ten achtste dage besneden werden, hoewel ze nog de zegen des Heeren, nog de verborgenheid der besnijdenis konden verstaan of begrijpen.

Nooit mag het feit dat onze kinderen hun doop nog niet verstaan een argument zijn om hen daarvan te onthouden. Nee, want ze zijn zonder hun weten in het verbond door hun geboorte. En daarom behoren ze het teken van het verbond te dragen. Dat dit toch alle mond eens stoppen zou van allen die menen dat iets van ons, al was het maar een zuivere belijdenis, nodig is om in het verbond Gods opgenomen te worden. Het is een eenzijdig werk van God, wij hebben daar niets aan toe of af te doen. Gelukkig! Zo besneden de Israëlieten op Gods gebod al hun jongetjes op de achtste dag, zonder dat deze kindertjes de zegen des Heeren konden verstaan of begrijpen.

Wij moeten het feit dat onze kinderen nog niet metterdaad kunnen geloven niet als een belemmering opwerpen. Dan maken we van het geloof een voorwaarde, terwijl het een middel is om de weldaden van Christus te ontvangen. Zou het ontbreken van dit middel een belemmering zijn voor God om de kinderen tot erfgenamen van het verbond aan te nemen? En konden de jongetjes van acht dagen oud dan wel geloven zodat ze op dat geloof besneden konden worden? Laat ons leren van Christus, dat onze kinderen niet moeten worden zoals wij. Maar dat wij moeten worden als een kind.

Het gebed voor de bediening van de doop.

Opdat wij dan deze Heilige ordening Gods, tot Zijn eer, tot onze troost en tot stichting der gemeente uitrichten en bedienen mogen, laat ons Zijn Heilige Naam alzo aanroepen: O almachtige, eeuwige God, Gij die naar Uw streng oordeel de ongelovige en onboetvaardige wereld met de zondvloed gestraft hebt, en de gelovigen Noach en zijn acht zielen, uit Uw grote barmhartigheid behouden en bewaard,

In de geschiedenis van de vloed wordt ons een zeer leerzaam beeld van de doop gegeven.

- Allereerst van onze verloren staat: *“en de HEERE zag, dat de boosheid des mensen menigvuldig was op de aarde.”*²⁸⁶
- Ten tweede van het mishagen Gods over deze zonden: *“Toen berouwde het den HEERE dat Hij den mens op de aarde gemaakt had, en het smartte Hem aan Zijn hart.”*²⁸⁷
- Ten derde van de straf op deze zonden: *“En de HEERE zeide: Ik zal den mens, dien Ik geschapen heb, verdelgen van den aardbodem, van den mens tot het vee, tot het kruipend gedierte en tot het gevogelte des hemels toe; want het berouwt Mij dat Ik hen gemaakt heb.”*²⁸⁸
- Ten vierde van de vrije verkiezende liefde Gods: *“Maar Noach vond genade in de ogen des HEEREN.”*²⁸⁹
- Ten vijfde dat deze verkiezende liefde Gods, en daarin de redding van Noach, gestalte krijgt in de weg van een verbond: *“Maar met u zal Ik Mijn verbond oprichten.”*²⁹⁰
- Ten zesde dat dit verbond niet alleen met Noach maar ook met zijn zaad wordt opgericht: *“en gij zult in de ark gaan, gij en uw zonen en uw huisvrouw en de vrouwen uwer zonen met u.”*²⁹¹
- Ten zevende dat er een plaats is waarin dit verbond gestalte krijgt *“Ga gij en uw ganse huis in de ark.”*²⁹²
- Ten achtste dat allen die in de ark zijn delen in dezelfde verbondsweldaden, want *“alzo werd verdelgd al wat bestond, dat op den aardbodem was, van den mens af tot het vee, tot het kruipend gedierte en tot het gevogelte des hemels, en zij werden verdelgd van de aarde. Doch Noach alleen bleef over, en wat met hem in de ark was.”*

²⁸⁶ Genesis 6: 5a.

²⁸⁷ Genesis 6: 6.

²⁸⁸ Genesis 6: 7.

²⁸⁹ Genesis 6: 8.

²⁹⁰ Genesis 6: 18a.

²⁹¹ Genesis 6: 18b.

²⁹² Genesis 7: 1b.

- Ten negende dat wel allen in de ark waren, dat wel allen deelden in de bescherming van de ark en zo in de uiterlijke weldaden van het verbond. Maar dat niet allen die in dat verbond besloten waren ook inwendig deelgenoot daarvan waren: *“En de zonen van Noach, die uit de ark gingen, waren Sem en Cham en Jafeth; En Noach ontwaakte van zijn wijn, en hij merkte wat zijn kleinste zoon hem gedaan had. En hij zeide: Vervloekt zij Kanaän; een knecht der knechten zij hij zijn broederen.”*²⁹³

Gij die de verstokte Farao met al zijn volk in de Rode Zee verdronken hebt, en Uw volk Israël droogvoets daardoor geleid, door hetwelk de doop beduid werd,

1 Korinthe 10: 1 en 2 *“En ik wil niet, broeders, dat gij onwetende zijt dat onze vaders allen onder de wolk waren, en allen door de zee doorgegaan zijn, En allen in Mozes gedoopt zijn in de wolk en in de zee.”*

Ook in de geschiedenis van de uittocht uit Egypte wordt ons de doop verklaard. Het volk Israël komt bij de Rode Zee, er is geen doorkomen aan en de dood zit hen op de hielen. Maar nu gaat God een pad banen waar het niet is. Zo wil ons de doop beduiden dat in de golven van Gods toorn een pad gebaad is. Zo dalen wij in de doop wel af in de golven van Gods oordeel en zo moeten wij naar recht wel omkomen, maar ons is een pad bereidt door Christus. Hij is ondergegaan in de golven van Gods toorn, en daarom gaan wij droogvoets naar het hemels Kanaän der ruste. Maar ook hier wordt ons gepredikt, dat wel allen door de Rode Zee trokken, maar niet allen in Kanaän kwamen. Want *“in het meerderdeel van hen heeft God geen welgevallen gehad; want zij zijn in de woestijn ternedergeslagen.”*²⁹⁴

Wij bidden U door Hem, of U deze kinderen in Uw grondeloze barmhartigheid, genadiglijk wilt aanzien, en door Uw Heiligen Geest Uw

²⁹³ Genesis 9: 18-25.

²⁹⁴ 1 Korinthe 10: 5.

Zoon Jezus Christus inlijven, dat het met Hem in Zijn dood begraven werde, en met Hem mag opstaan in een nieuw leven,

Bovengenoemde voorbeelden van Noach met zijn huisgezin en het volk Israël die wel allen deelden in de verbondsweldaden maar niet allen in Kanaän kwamen doen in het gebed van het doopformulier vragen om de inlijving in Christus. Onze vaders wisten als geen ander dat inbegrip in het verbond niet genoeg was om zonder verschrikken te kunnen verschijnen voor God. Nee, dan is de inlijving in Christus noodzakelijk. Dit zal gewerkt worden in een begraven worden met Christus in Zijn dood, en een met Hem opstaan tot een nieuw godzalig leven. Hoe nodig is het om deze noodzaak te verstaan voor ons en onze kinderen. *“Niemand mag zich verheffen op zijn grote voorrechten of belijdenis van de waarheid; deze verzekeren ons van de hemelse gelukzaligheid niet, tenzij de wortel van de zaak in ons is.”*²⁹⁵

opdat het zijn kruis, hem dagelijks navolgende, vrolijk dragen moge, Hem aanhangen met een waarachtig geloof, vaste hoop en vurige liefde, dat het dit leven (hetwelk toch niet anders is dan een gestadige dood) om Uwentwil getroost verlaten, en ten laatsten dage voor de Rechterstoel Christi’ Uw Zoon zonder verschrikken moge verschijnen, door denzelfen onze Heere Jezus Christus, Uwe Zoon, die met U en de Heilige Geest één enig God leeft en regeert in eeuwigheid, Amen.

De Kerk van Christus is een kruisdragende Kerk. *“Veel wederwaardigheên, veel rampen zijn des vromen lot”*²⁹⁶ want zij hebben te strijden tegen een driehoofdige vijand. De satan, de wereld en hun eigen vlees spannen samen om de hoop te doen vergaan. Wanneer we de bijbelse geschiedenis en de kerkgeschiedenis naslaan dan sidderen we van de aanslagen die gepleegd zijn op Gods volk. En toch, het formulier roept op tot een vrolijk dragen van het kruis. Om met een waarachtig geloof, vaste

²⁹⁵ Henry, M. *Bijbelverklaring*. Deel 9, 207.

²⁹⁶ Psalm 34: 9 ber.

hoop en vurige liefde de strijd te strijden. Met de vaste uitkomst aan haar verzekerd: *“Maar uit die alle redt hem God, Hij is zijn heil alleen.”*²⁹⁷

Vermaning aan de ouders en die mede ten doop komen

Christelijke broeders, gij hebt gehoord, dat den doop een ordening Gods is, om ons en ons zaad Zijn verbond te verzegelen, daarom moeten wij hem tot dat einde, en niet uit gewoonte of superstitie (bijgelovigheid) gebruiken. Opdat het dan openbaar worde, dat gij alzo gezind zijt, zult gij van uwentwege hierop ongeveinsdelijk antwoorden:

Het is nu voldoende bewezen dat de doop een inzetting van God is. Dat het ons en onze kinderen toekomt. Maar nu worden we gewaarschuwd om de doop niet uit gewoonte of bijgelovigheid te gebruiken. *“Wij moeten weten wat wij doen, als wij onze kinderen ten doop brengen. Als wij het doopwater niet onderscheiden, als wij niet onderscheiden wat de besprenging met het doopwater betekent, dan dopen wij net zo zeker ons tot een oordeel, als wij ons tot een oordeel eten en drinken, wanneer wij in het Heilig Avondmaal niet onderscheiden het lichaam des Heeren.”*²⁹⁸ Zo groot in veel kringen de schroom is rondom het Heilig Avondmaal, zo groot is (in diezelfde kringen?) de verachting van de Heilige Doop. Waar het Avondmaalsformulier waarschuwt voor een ‘eten en drinken ten oordeel’ werkt dit grote schrik. Maar dat de Heilige Doop eveneens een sacrament is en dus in niets onderdoet voor het Heilig Avondmaal wordt weinig ingezien. Uit een klacht, die de Middelburgse predikant Bernardus Smytegelt op de predikstoel slaakte bij de behandeling van de zesentwintigste Zondag van den Heidelbergse Catechismus blijkt dat dit van alle tijden is: *“Zyt gy wel tevreden, als 't kind maar gedoopt is? O! Dan is men in synen schik: nu is myn kind gedoopt, zegt men dan, als men thuiskomt: nu is 't genoeg. O! Als men in de stad ouders vond die vijf of zes kinderen hadden die niet gedoopt waren, wat zou dat door de stad klinken:*

²⁹⁷ Psalm 34: 9 ber.

²⁹⁸ Kohlbrugge, H.F. Preek Kolossenzen 2: 10-12.

*maar ze zijn zo lauw en ongevoelig als het sacrament des Doops aan hun kinderen bedient wordt"*²⁹⁹

Het Heilig Avondmaal vraagt een week van voorbereiding, een zielenonderzoek en nog zoveel meer. Wat vraagt de doop ons? Is het een gezellige gelegenheid? Heeft het iets aaiibaars met lieve kleine kindjes? Is het een feestelijke stemming waard? Ach hoe weinig wordt er begrepen van dit Heilig sacrament. Het onwaardiglijk eten en drinken aan het Heilig Avondmaal *"geschiedt wanneer de personen niet recht gesteld zijn die ten Avondmaal gaan"*³⁰⁰ zou het andere sacrament aan de kerk gegeven, minder ernst en gepastheid vragen? Weet toch dat alles wat wij doen zonder geloof zonde is in Gods oog. De gemeente en doopouders dienen behoorlijk voorbereid te komen en de doopplechtigheid met de gepaste aandacht en ernst te ervaren.

Eerstelijk (hoewel onze kinderen in zonden ontvangen en geboren zijn, en daarom allerhande ellendigheid, ja de verdoemenis zelve onderworpen, of gij niet bekent, dat ze in Christus geheiligd zijn, en daarom als lidmaten Zijner gemeente behoren gedoopt te worden.

Velen worstelen met de vraag of op deze doopvraag wel met 'ja' geantwoord kan en mag worden. Hoe kunnen wij het beamen dat onze kinderen geheiligd zijn en daarom gedoopt moeten worden, als de praktijk uitwijst dat velen met een gedoopt voorhoofd nooit tot waarachtige bekering komen. Ja, waar de werkelijkheid om ons heen zo duidelijk laat zien dat gedoopte kinderen, die in Christus geheiligd zijn, toch zo vaak de wereld intrekken om nooit meer weder te keren?

Het is van groot belang om deze zaken te verstaan, wil men met ernst en vrijmoedigheid kunnen antwoorden. Allereerst moet gezegd zijn dat de kinderen die geboren worden op het erf van het verbond geheiligd zijn. Dit heeft niet de betekenis dat ze vrij van zonden zijn, zoals het woord veelal die betekenis heeft in de Heilige Schrift. Hier heeft het woord

²⁹⁹ Smytegeld, B. *Des Christens eenige troost*. 418.

³⁰⁰ 1 Korinthe 11: 27 kantt. 71.

‘geheiligd’ de betekenis van ‘afgezonderd’. Bij het woord heilig moeten we dus denken *“aan een genadige afzondering des Heeren, als een weldaad en privilege des verbonds. Daardoor zijn de kinderen niet wedergeboren, al kunnen er onder zijn, die van moeders schoot inwendig geheiligd zijn, doch de apostel noemt ze heilig als afgezonderd van de wereld en opgenomen in de bediening van het verbond. Zo is het door een genadige beschikking Gods. Zo bedient de Heere Zijn genadeverbond.”*³⁰¹

Het formulier wil ons met deze zinsnede wijzen op het feit dat de kinderen afgezonderd zijn van de wereld, en God krachtens het verbond toebehoren. Ook hier dient aangemerkt te worden dat het uitwendig zijn in het verbond te onderscheiden is van het inwendig zijn in het verbond door een waar geloof in Jezus Christus.

Jacobus Fruytier onderscheid in zijn bijzonder onderwijzende boek *“Groot voorrecht der Christenkinderen”* een drietal zaken die dit ‘geheiligd zijn’ kunnen bedoelen.

“Zoo meen ik, dat elke vader of moeder of geloovige (als getuige), die een kind van een uiterlijk geroepen Christen ten Doop aanbiedt, met volle vrijmoedigheid kan en mag ‘Ja’ antwoorden op de eerste vraag: “Dewijl onze kinderen in zonden ontvangen en geboren zijn, en daarom allerhande ellende, ja zelfs der verdoemenis onderworpen zijn, of gij niet bekent dat zij in Christus geheiligd zijn, en daarom als lidmaten Zijner gemeente behooren gedoopt te wezen?” Want alle kinderen der uiterlijk geroepen Christenen kan men onderscheiden, of in ware en krachtdadig geheiligden, of in zulken, die, als zij tot jaren gekomen zijn, zullen bekeerd en geheiligd worden, of in zulken, die alleen uiterlijke leden van de kerk zijn en nooit gezaligd worden, maar alleen van de onheiligen zijn afgezonderd en toegebracht tot de vergadering, waaronder Gods bondgenooten zijn, zijnde van christenouders geboren. Van al die kinderen nu kan men met vrijmoedigheid zeggen: Zij zijn

³⁰¹ Kievit, I. *Tweeërlei kinderen des verbonds*. 60.

in Christus geheiligd en moeten als lidmaten Zijner gemeente gedoopt worden.”³⁰²

Kort gezegd, de doop moet worden toegepast omdat de kinderen krachtens geboorte in het verbond ‘geheiligd’ zijn. Later in het leven zal blijken of dit een werkelijk ‘geheiligd zijn’ was. Namelijk wanneer in de jonge kinderjaren al blijkt dat de Godsvreze van de moederschoot aan door de Heilige Geest gewerkt is. Het kan ook zijn dat pas later in het leven de waarachtige bekering plaatsvindt, dan heeft het ‘geheiligd zijn’ haar volle betekenis gehad in de werkelijkheid dat dit kind al van eeuwigheid door Christus gekocht was. Mocht het in het leven openbaar komen dat dit kind nooit tot de zaligheid komt, dan moeten we concluderen dat dit ‘geheiligd zijn’ enkel een afzondering was van de wereld en een verplichting gaf om voor God te leven.

O! het mag onze kinderen wel aansporen de Heere te zoeken, wanneer wij hen er op wijzen hoe vroeg Hij naar hen heeft omgezien. Hoe bleek dat in het bijzonder uit de doop. Hoe groot is het dat onze kinderen in de Heilige Doop opgedragen werden aan de Drie-enige God, en zo van de wereld afgezonderd (geheiligd) werden als een vat dat voor God, tot een heilig gebruik werd afgezonderd. God de Vader bood Zich aan om hen tot Zijn kind aan te nemen: God de Zoon, om hen door Zijn Bloed en Geest te reinigen; God de H. Geest, om hen te heiligen en tot de zalige gemeenschap van God te brengen.³⁰³

Ten anderen, of gij deze leer, die hier geleerd wordt, en in het Oude en Nieuwe Testament en in de artikelen des Christelijken geloofs begrepen is, niet bekend de waarachtige en volkomen leer der zaligheid te wezen.

De doopouders wordt hier niet zozeer gevraagd naar een onderschrijven van de leer die in de lokale gemeente geleerd wordt. Het formulier wil

³⁰² Fruytier, J. *Groot voorrecht van Christenkinderen*. 151.

³⁰³ Fruytier, J. *Salomons raad aan de jeugd*. 109.

ons wijzen op het voorgaande onderwijs, of de ouders niet bekennen dat dát onderwijs de waarachtige en volkomen leer der zaligheid is.

Ten derde, of gij niet belooft en voor u neemt, dit kind (als het tot zijn verstand komt) daarin naar uw vermogen te onderwijzen?

Hier wordt teruggegrepen op het onderwijs dat onze kinderen nog onwetend zijn van de betekenis van de doop. Velen achten dit een argument om de kinderen de doop te onthouden. Onze gereformeerde vaders niet, zij leggen de verantwoordelijkheid van het onderwijs primair bij de vader (en in hem de moeder) van het kind. Het onderwijs wat gegeven wordt vanuit de kerkelijke gemeente (catechese) of op school mag nooit een vervanging zijn van de huisgodsdienst. Het onderwijs thuis moet wapenen tegen allerlei wind van leer waaraan de kinderen in het opgroeien bloot gesteld zullen worden.

Hoeveel ouders komen dagelijks getrouw deze belofte, aan God gedaan, na? Of moet de klacht zijn: *“Wie zal het hun leeren en doen heugen hoe heerlijk zij geschapen zijn? Hoe ellendig zij in Adam geworden zijn, hoe God weder een genadeverbond met den uitverkoren zondaar gemaakt heeft, dat zij nu leven onder de bediening van dat verbond? Dat zij God al zijn opgedragen (in den doop), dat God het oog over hen heeft en getuige is van al hun gedrag? Dat zij voor Zijne vierschaar moeten verschijnen, dat Zijne gunst hun leven, Zijn toorn hun dood is? Ouders en getuigen hebben geen kennis van deze Goddelijke waarheden. Als dit nooit aan de kinderen wordt voorgedragen, en men maakt het hen niet indachtig, is het dan wel wonder dat zij de verbindtenis die op hen ligt, nooit bedenken, maar leven of zij van geen God afhingen?”*³⁰⁴

Antwoord: Ja, wij.

³⁰⁴ Fruytier, J. Salomons Raad aan de jeugd. 67.

De bediening van de Heilige Doop

Daarna begiet de kerkdienaar het kind wat tot de doop gebracht wordt, met water, zeggende: Ik doop u in den Naam Gods des Vaders, des Zoons, en des Heiligen Geestes.

Hier vindt een heel bijzondere gebeurtenis plaats. Wanneer de dienaar het water op het hoofdje sprengt, wordt aan de ware gelovigen getoond: zo waarachtig als dit water lichamelijk reiniging aanbrengt, zo waarachtig heeft het bloed van Christus u van al uwen zonden gewassen.³⁰⁵ Zo waarachtig als dit kindje gedoopt wordt in de naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes, zo waarachtig heeft u vrede met God, door den Heere Jezus Christus en getuigt de Heilige Geest verzegelend met onzen Geest dat wij kinderen Gods zijn. Ja voor de ware gelovigen is de doop een *“allerheerlijkst kostelijk bondszegel van den Heere tot versterking huns geloofs”*³⁰⁶

Maar er gebeurt meer, door de doop betuigt en verzegeld God Drie-enig dat Hij niet alleen onze God wil zijn, maar ook de God van ons zaad. Dat Hij niet alleen ons de eeuwige zaligheid beloofd, maar *“dat hun door Christus' bloed de verlossing van de zonden en de Heilige Geest, die het geloof werkt, niet minder dan den volwassenen toegezegd (beloofd) wordt.”*³⁰⁷ Dat niet alleen wij, maar ook ons geheiligd zaad van Zijne trouw mag zingen. En daar, waar dit door het geloof mag worden gezien én omhelst, kan het niet uitblijven dat de Kerk in het dankgebed uitroept:

Het dankgebed

Almachtige, barmhartige God en Vader, wij danken en loven U, dat Gij ons en onze kinderen, door het bloed van Uw lieven Zoon Jezus Christus, al onze zonden vergeven, en ons door Uw Heiligen Geest tot lidmaten van Uw eengeboren Zoon, en alzo tot Uw kinderen aangenomen hebt,

³⁰⁵ Heidelbergse Catechismus zondag 24, antw. 69.

³⁰⁶ van der Groe, Th. *Toetssteen der ware en valse genade*. Deel 2, 225.

³⁰⁷ Heidelbergse Catechismus Zondag 27, vr. en antw. 74.

Hier spreekt het geloof, gelovende Gods beloften. De verlossing door Christus bloed wordt hier onze kinderen toegezegd/beloofd. Dat geeft een grote blijdschap in het hart van de ware Christen. Dat niet alle kinderen die gedoopt zijn, en van wie de doopplechtigheid met dit gelovig gebed werd afgesloten, de vervulling hiervan hebben of zullen ontvangen, doet niets af aan de beloften Gods. Het doet ook niets af aan het bloed van Christus dat krachtig en genoegzaam is om hen van al hun zonden te wassen. Dat laten wij over aan God, in de belijdenis dat Hij soeverein is en vrijmachtig om deze beloften krachtdadig en inwendig toe te passen, danwel deze toepassing nooit te schenken.

En ons datzelve met de Heilige Doop verzegelt en bekrachtigt, wij bidden U, ook door Uw lieven Zoon, dat Gij dit kind met Uw Heilige Geest altijd wilt regeren, opdat het Christelijk en Godzalig opgroeien mag.

Hier gaat de Kerk smeken om de vervulling van deze beloften. Opdat dit kind zal geregeerd worden door de Heilige Geest en Christelijk en Godzalig mag opgroeien. En wanneer wij verstaan wat de werking is van de Heilige Geest, dan verstaan wij ook beter wat de bedoeling is van deze bede. De Heilige Geest verheerlijkt Christus. Dus wat vraagt de Kerk in dit dankgebed? Of dit kind (hoe langer hoe meer) Christus mag leven, mag sterven aan alles wat buiten Christus is en zo Godzalig mag opgroeien. Ja ze vraagt of dit, tot Gods eer, in de vruchten openbaar mag komen.

En in den Heere Jezus Christus wassen en toenemen,

Een waarachtig geloof kan niet zonder vruchten zijn. Het getuigt van zoveel wijsheid dat dit gebed niet alleen vraagt om de toepassing van de beloofde heilsgoederen, maar dat het ook vraagt om een wassen en toenemen in dat geloof. Immers, de verheerlijking van God bestaat niet alleen in het zaligen van zondaren, maar Zijn Naam wordt verheerlijkt in de wandel van Zijn Kerk. Waar een levend geloof in de beoefening is, is het als een stad op een berg die niet verborgen kan blijven.³⁰⁸

³⁰⁸ Mattheüs 5: 14.

opdat het Uw Vaderlijke goedheid en barmhartigheid, die Gij hem en ons allen bewezen hebt, mag bekennen,

Waar de verzoening door het bloed van Christus plaatsgevonden heeft zijn wij ook ‘kinderen’ van God geworden. Dat is een onwankelbare waarheid. Maar nu wordt in het dankgebed gevraagd of de dopeling die Vaderlijke goedheid en barmhartigheid, die hem bewezen is wanneer hij door een waar geloof Christus ingelijfd is, ook mag bekennen. Een kind van God te zijn dat is een wonder, maar de kracht daarvan te leren kennen en de heerlijke vruchten daarvan te mogen genieten in de beoefening, dat is waar om gevraagd wordt. Velen rusten in de overtuiging kind te zijn, maar een waar kind verlangt naar gemeenschap met de Vader (in de hemel). Die wil maar voortdurend aan de hand van die lieve Bruidegom Christus, aan de Vader voorgesteld worden als een bruid zonder vlek en rimpel. Om nu de liefde des Vaders te mogen smaken, en ingeleid te mogen worden in het diepe heilgeheim, dat de oorzaak der zaligheid ligt in de verkiezende liefde des Vaders.

En in alle gerechtigheid, onder onze enige Leraar,

Nu worden we in het dankgebed bepaald bij de ambten van Christus. Dit is van zeer groot belang, want om het geloof de vaste grond van de zaligheid te laten vinden in Christus, en zo op Hem te laten rusten, moet verstaan worden dat het ambt, waarmee Hij door de Vader bekleed, is uit drie delen bestaat. Hij is gegeven tot Profeet, Priester en Koning. Het helpt ons echter niet wanneer wij deze namen wel kennen maar als wij niet zouden begrijpen wat zij bedoelen te zeggen en hoe wij er gebruik van moeten maken.³⁰⁹ Wat is het dan nodig dat wij de Heere Jezus heel persoonlijk (meer en meer) leren kennen in Zijn heerlijke ambten.

De profetische bediening van Christus is door Mozes al voorzegt: *“Een Profeet zal Ik hun verwekken uit het midden hunner broederen, als u; en Ik zal Mijn woorden in Zijn mond geven, en Hij zal tot hen spreken alles wat Ik*

³⁰⁹ Calvijn, Joh. *Institutie*. Boek II, Hoofdstuk XV art. 1.

Hem gebieden zal.”³¹⁰ Jesaja profeteerde Zijn komst met de wonderlijke woorden “de Geest des Heeren HEEREN is op Mij, omdat de HEERE Mij gezalfd heeft, om een blijde boodschap te brengen den zachtmoedigen; Hij heeft Mij gezonden om te verbinden de gebrokenen van hart, om den gevangenen vrijheid uit te roepen, en den gebondenen opening der gevangenis;”³¹¹ Ook de Samaritaanse vrouw was van Zijn komst op de hoogte toen zij tot Jezus sprak: “Ik weet dat de Messías komt (Die genaamd wordt Christus); wanneer Die zal gekomen zijn, zo zal Hij ons alle dingen verkondigen.”³¹² Wat is het dan nodig om die verwachting te kennen, maar meer nog, dat Hij Zelf tot ons komt te spreken “Ik ben het, Die met u spreek.”³¹³

Als die grote Profeet zo gaat werken in de ziel “doet Hij het Woord Gods door Zijn Geest zo’n kracht in onze harten gelden en werken, dat wij aangaande Gods wezen een geheel andere blik op God krijgen. Daar beginnen we door dit onderwijs uit Gods Woord en Geest, God zo beminnelijk en om Zijns zelfs wil dienenswaardig te vinden, dat wij een walg aan onszelf beginnen te krijgen.”³¹⁴ Zo is het begin van Zijn profetische bediening om te overtuigen van zonden. In Zijn omwandeling op aarde was Zijn wandel al een prediking. In het licht van Zijn heilige en zondeloze leven blonken hun zonden des te meer uit. Alle Godsdienstige lompen werden hun afgerukt wanneer Hij het Recht en de wetten Zijns Vaders hen voorhield. Zijn alziend oog zag hun diepst verborgen zonden en ontnam hen in Zijn bestraffing alle onschuld.³¹⁵ Dit deed de Samaritaanse vrouw uitroepen “Komt, ziet een Mens Die mij gezegd heeft alles wat ik gedaan heb; is Deze niet de Christus?”³¹⁶

³¹⁰ Deuteronomium 18: 18.

³¹¹ Jesaja 61: 1.

³¹² Johannes 4: 25.

³¹³ Johannes 4: 26.

³¹⁴ Wisse, G. De drie ambten van Christus. 12.

³¹⁵ Johannes 4: 18a “Want gij hebt vijf mannen gehad, en dien gij nu hebt, is uw man niet.”

³¹⁶ Johannes 4: 29.

Zo heeft Hij ons op een vreselijke wijze God verklaard, want niemand heeft ooit God gezien, dat is *“gekend met een volkomen kennis van Zijn Wezen en wil.”*³¹⁷ Dit brengt de zondaar tot een wanhopen aan zichzelf. Immers, wanneer wij God (de Vader) leren kennen als de vertegenwoordiger van het gekrenkte Goddelijke wezen, als de handhaver van het Recht Gods, als wij de schuld gaan gevoelen die een scheiding maakt tussen God en onze ziel, dan is het alles hopeloos en reddeloos verloren. Dan komt daar diepe schaamte voor God, en moet beleden worden *“dat Hij rechtvaardig is in Zijn spreken, en rein is in Zijn richten”*³¹⁸ Het werkt uit *“een stille onderwerping aan de wil van God, met de Psalmist zeggende: “Ik ben verstomd, ik zal mijn mond niet opendoen, want Gij hebt het gedaan” (Ps. 39:10). Het geeft een stilzwijgend aanvaarden van de beschuldiging van zonde en schuld, met rechtvaardiging van God en veroordeling van onszelf: “opdat alle mond gestopt worde, en de gehele wereld voor God verdoemelijk zij”*³¹⁹

Maar de profetische zalving van Christus is meer dan overtuigen van zonden en oordeel. Want nadat Hij waarmaakt wat Hosea profeteerde, dat als hun bange zal zijn, zij Hem vroeg zullen zoeken³²⁰ gaat Hij aan die zielen verkondigen dat Hij gekomen is als Profeet, om schuldverslagenen *“de genade van Zijn Vader te verkondigen en daarvan te getuigen.”*³²¹ O! wat is dat een wonderlijke boodschap voor een overtuigde ziel, dat er genade is bij God, in Christus. Dan mogen ze het met Johannes wel eens uitjubelen: *“de eniggeboren Zoon, Die in den schoot des Vaders is, Die heeft Hem ons verklaard.”*³²² Hier wordt de ziel gebracht tot de kennis van God, dat Hij is rechtvaardig maar ook vol van barmhartigheid en genade. Dat Hij daarom Zijn Zoon gezonden heeft, als de Weg en het Middel om de

³¹⁷ Johannes 1: 18, Kantt. 48.

³¹⁸ Psalm 51: 6.

³¹⁹ Erskine, R. Preek Ezechiël 16: 63.

³²⁰ Hosea 5: 15.

³²¹ Calvijn, Joh. Institutie. Boek II, Hoofdstuk XV art. 2.

³²² Johannes 1: 18.

welverdiende straf te ontgaan en wederom tot genade te komen. Dat brengt ons bij het Hogepriesterlijk ambt van Christus.

En Hogepriester,

We hebben gezien dat Christus als Profeet en Leraar gegeven is om te overtuigen van zonden en oordeel, om ons de rechten van Zijn Vader te verkondigen en ons zo te brengen tot de kennis van de werkelijkheid. Namelijk, dat God zeer schrikkelijk toornst beide over onze aangeboren en werkelijke zonden. Ja dat Hij die met een rechtvaardig oordeel tijdelijk en eeuwiglijk wil straffen.³²³ Hij werkt ook door Zijn Geest dat de zondaar dit oordeel zal goedkeuren, als zijnde rechtvaardig en goed.³²⁴ Maar Zijn bediening is meer, ja ook zo troostvol wil Hij ons onderwijzen dat er bij God genade te vinden is. Maar hoe? Dat is waar het over gaat wanneer wij zien op het Hogepriesterlijk ambt van Christus. Daarin worden wij onderwezen dat Hij is *“een Middelaar, vrij van elke smet, die door Zijn heiligheid God met ons verzoent. Maar omdat de rechtvaardige vloek de toegang verspert, en God naar de eis van Zijn ambt als Rechter op ons toornig is, is het nodig, dat een zoenoffer tussenbeide komt, opdat de Priester voor ons gunst verwerft tot stilling van de toorn van God zelf.”*³²⁵ Voor velen is de kennis van God zo verduisterd dat zij de rechtvaardigheid, heiligheid en onkreukbaarheid van Gods recht niet meer kennen. Zij denken menselijk over God, alsof Hij genadig kan zijn wie en wanneer Hij dat wil. Maar dat is onmogelijk, zonder bloedstorting geschiedt er geen vergeving.³²⁶ Gods recht moet bevredigd worden en Zijn toorn moet gestild worden door bloed. Nu is Christus als Hogepriester ingegaan in het Heiligdom *“om te verschijnen voor het aangezicht Gods voor ons.”*³²⁷ Maar met welk bloed? Van stieren en

³²³ Heidelbergse Catechismus zondag 4, antw. 10.

³²⁴ Psalm 119: 69 ber. *“Uw oordeel rust op d' allerbeste wetten.”*

³²⁵ Calvijn, Joh. Institutie. Boek II, Hoofdstuk XV art. 6.

³²⁶ Hebrëënen 9: 22.

³²⁷ Hebrëënen 9: 24.

bokken zoals in de offerdienst het geval was? Nee, dat kan voor God niet bestaan en geen betaling aanbrengen.³²⁸

Hij is ingegaan *“met Zijn victorieuze offerande, die Hij hier op aarde Zijn Vader onstraffelijk opgeofferd had, tot een verzoening voor alle zonden Zijner gelovigen; en met een eeuwige begeerte, dat die ons tot onze zaligheid altijd zou worden toegeëigend.”*³²⁹ Met deze volmaakte en volkomen offerande heeft Hij in eeuwigheid volmaakt degenen die geheiligd worden.³³⁰ God is genoeg gedaan in Zijn Zoon. Het recht heeft haar loop gehad door het zwaard van Gods gerechtigheid dat op Christus neergekomen is. De schuld is betaald, de geëiste gehoorzaamheid is aangebracht en de gekrenkte eer hersteld. O hoe heerlijk, dat de zaligheid niet ten koste, maar juist overeenkomstig Gods deugden is aangebracht. Dat is de blijdschap van de Kerk.

Maar nu is Christus niet alleen Hogepriester om ons met God te verzoenen, maar nu is Hij in deze hoedanigheid ook onze Voorspraak bij de Vader. Zo hebben wij in Hem een open toegang, om door Hem tot God te gaan in de gebeden, *“en zo wat gij begeren zult in Mijn Naam, dat zal Ik doen, opdat de Vader in den Zoon verheerlijkt worde.”*³³¹ Hij is niet alleen het Offerlam van God wat de zonden der wereld wegdraagt, Hij is ook het altaar Zelf waarop dat offer gebracht is. Hij is als het Reukofferaltaar waarop onze gebeden gelegd mogen worden, om zo heerlijk geurend naar de gerechtigheid van Christus, te kunnen bestaan voor God én verhoord te worden door God. Hij is de Hogepriester Zelf, die het Heilige der Heilige is binnengegaan om Zijn volk vrij te kopen en vrij te pleiten bij Zijn Vader. Op grond daarvan *“zo zal Hij hem genadig zijn, en zeggen: Verlos hem, dat hij in het verderf niet nederdale, Ik heb verzoening gevonden.”*³³²

³²⁸ Psalm 40: 7a *“Gij hebt geen lust gehad aan slachtoffer en spijsoffer.”*

³²⁹ Hebr. 9: 24 kantt. 67.

³³⁰ Hebr. 10: 14.

³³¹ Johannes 14: 13.

³³² Job 33: 24.

en Koning, Christus Jezus Zelf,

In het Priesterlijk ambt van Christus werden wij vertroost dat Hij ons gekocht heeft met Zijn bloed, als *“het Lam Gods, Dat de zonde der wereld wegneemt.”*³³³ Dat Hij ons een thuiskomen bij God geschonken heeft op grond van deze verdienste en dat Hij is ingegaan om ons een *“plaats te bereiden”*³³⁴. Dat Hij een open toegang in de weg van het gebed geschonken heeft als het Reukofferaltaar van Zijn Kerk. Dat Hij op grond van Zijn verdienste bij Zijn Vader de Kerk vrijgepleit en hun verlossing teweeggebracht heeft. In Zijn Koninklijk ambt heeft Hij ook de volharding en de bewaring der heiligen verworven en aangebracht.

Hij regeert over Zijn Kerk als een almachtig Koning en zal niet toestaan dat Zijn heiligen de verderving zullen zien.³³⁵ Hij is tot Koning gezalfd om hen te beschermen, maar ook tot een Herder om hen te leiden in de grazige weiden van Zijn Woord.³³⁶ Hij leidt hen getrouw als een Beschermmer, zodat zij zingen mogen: *“Ik vrees niet, neen, schoon ik door duistre dalen; In doodsgevaar, bekommerd om moest dwalen, Gij blijft mij bij in alle tegenspoeden; Uw stok en staf zal mij altoos behoeden.”*³³⁷ Hij is hen als *“een Schild, en Loon zeer groot.”*³³⁸ Hij is hen als een Rechtvaardig Rechter die hen recht zal doen als zij Hem daarom bidden.³³⁹ Hij is hen als een Onderhouder die hen brood zal geven als zij het hongerende van Hem begeren.³⁴⁰ Hij zal hen troosten als zij in hun verdriet schreiend tot Hem vluchten.³⁴¹ Hij is hun als een Vriend om op te leunen en steunen wanneer de gang gaat door de woestijn, zodat haar metgezellen vol verwondering moeten uitroepen *“wie is zij die daar opklimt uit de*

³³³ Johannes 1: 29b.

³³⁴ Johannes 14:2b.

³³⁵ Psalm 16: 10.

³³⁶ Psalm 23.

³³⁷ Psalm 23:2 *ber.*

³³⁸ Genesis 15:1b.

³³⁹ Lukas 18: 7.

³⁴⁰ Mattheüs 7: 11.

³⁴¹ Psalm 145: 6 *ber.*

woestijn, en lieflijk leunt op haar Liefste?”³⁴² Hij is als hun Redder wanneer het scheepje dreigt te vergaan in de woeste golven van de levenszee, Hij roept het hen toe “Zijt goedsmoeds, Ik ben het, vreest niet.”³⁴³ Ach wat is de Kerk dan onnoemelijk rijk gezegend met haar Koning.

Het is belangrijk om de volgorde in de behandeling chronologisch te onderscheiden als het gaat om de weg der bekering. Dan wordt Christus eerst als Profeet, dan als Priester en daarna als Koning gekend. Maar in het standelijke genadeleven moet het als een cirkel worden gezien. Het onderwijs van de hoogste Profeet gaat het leven lang door in al haar hoedanigheden. Het Hoge priesterlijke werk van Christus gaat maar gedurig door en de Koninklijke bescherming en zorg wordt hoe langer hoe meer ervaren. Zo zal de eeuwigheid nodig zijn om de volheid van de ambten van Christus te mogen leren.

en vromelijk tegen de zonden, de duivel en zijn ganse rijk strijden en overwinnen moge,

Het is de roeping van een ware Christen om te strijden tegen de driehoofdige vijand: de wereld, de zonden en het eigen verdorven vlees. Maar wat is het noodzakelijk om dit op de juiste wijze te verstaan, “want in ons is geen kracht tegen deze grote menigte, die tegen ons komt, en wij weten niet, wat wij doen zullen.”³⁴⁴ Het is een troostvolle boodschap dat deze overwinning niet de onze is, maar dat Christus als de meerdere David de overwinning behaald heeft. Dan valt “de buit van het overwonnen land zelfs de vrouwen in de hand, schoon niet mee uitgetogen.”³⁴⁵ Dan heeft de Kerk stof tot roemen, maar niet in zichzelf want daarin heeft ze enkel zonden en zal zij tegen de duivel niets vermogen. In zichzelf zal zij de wereld eerder zoeken te behagen dan haar overwinnen. Nee, zij roemt in een geschonken overwinning. Christus heeft de kop van de satan vermorzeld, zodat de Vrouw (dat is de Kerk)

³⁴² Hooglied 8: 5.

³⁴³ Mattheüs 14: 26.

³⁴⁴ 2 Kronieken 20: 12.

³⁴⁵ Psalm 68: 6 ber.

vrijuit mag gaan en met Hem haar voeten mag zetten op de nek van haar vijanden.

U en Uwen Zoon Jezus Christus, mitsgaders de Heiligen Geest, den enige en waarachtige God eeuwiglijk te loven en te prijzen. Amen.

Openbaring 7: 9 *“Na dezen zag ik, en zie, een grote schare, die niemand tellen kon, uit alle natie en geslachten en volken en talen, staande voor den troon en voor het Lam, bekleed zijnde met lange witte klederen, en palmtakken waren in hun handen.”*

Nadat het formulier ons de totale verdorvenheid en verlorenheid van de mens getekend heeft, ons de volkomen genoegdoening van Christus heeft voorgesteld en de wondere toepassing daarvan in de weg van het verbond, de prediking en de sacramenten heeft geleerd, eindigt zij met de heerlijke woorden: eeuwiglijk te loven en te prijzen, amen. Daar ligt het einde en het doel van alle behandelde zaken. Opdat God Zijn Kerk thuis zou brengen waar zij eeuwig de Drie-enige God mag loven en prijzen, daar is het alles om te doen geweest. God had zichzelf een Kerk verkoren om Zich daarin te verlustigen, en de Kerk heeft daarin stof tot eeuwig roemen ontvangen tot in alle eeuwigheid. Johannes mocht er iets van zien toen hij een grote schare zag, die ontelbaar groot was, afkomstig uit alle geslachten des aardrijks. En allen waren zij bekleed met witte klederen. Deze witte klederen prediken ons veel van de heerlijkheid die wacht voor de Kerk.

Ten eerste zijn het witte klederen die wijzen op het kindschap,³⁴⁶ want *“wanneer de Romeinen hun slaven vrij lieten, dan gaven zij hun een wit kleed, als uiterlijk teken van hun vrijheid.”*³⁴⁷ Zo worden Gods kinderen ons getekend in hun verheerlijkte toestand. Nu zijn hun klederen niet meer bevuild met hun dagelijkse zonden. Nu zijn hun klederen niet meer gescheurd door hun afwijken van de rechte weg. Nu zijn ze niet meer besmeurd met het bloed van de bloedige strijd die zij moesten voeren op

³⁴⁶ Romeinen 8: 21 *“tot de vrijheid der heerlijkheid der kinderen Gods.”*

³⁴⁷ Boston, Th. De viervoudigen staat. 160.

aarde tegen de driehoofdige vijand. Nu zijn ze wit, gewassen in het bloed van Christus. En zo wandelen ze, als kinderen, tot in alle eeuwigheid.

Ten tweede wijst hun witte kleet op het priesterkleed wat zij dragen mogen. Want zij zijn *“een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterdom.”*³⁴⁸ Dan gaat het in vervulling wat God bij monde van Mozes sprak *“en gij zult Mij een priesterlijk koninkrijk en een heilig volk zijn.”*³⁴⁹ Wat een groot voorrecht was het in het Oude Testament om een priester te mogen zijn. Geheel afgezonderd voor God en Zijn dienst. Zo zijn de verheerlijkte en verlostes zielen als priesters, tot in alle eeuwigheid tot Zijn dienst bereidt. *“Zo zullen zij in alle eeuwigheid bezig zijn met het offeren van de offerande des lofs aan God en het Lam.”*³⁵⁰

Ten derde is het witte kleet een teken van overwinning, want *“die overwint, die zal bekleed worden met witte klederen.”*³⁵¹ Nu mag de verheerlijkte Kerk als overwinnaar witte klederen dragen. Zij hebben ze verdiend en daarom dragen zij ze. Wie het geheim verstaan mag, die zal weten welke verdienste dit is. De overwinning is hen geschonken in de overwinning van Christus, Die het zegt: *“Ik heb de wereld overwonnen.”*³⁵² Wat is dan haar verdienste? Het is Christus' verdienste. Wat is dan haar roem? Het is de roem van Christus. Wat is dan het voorwerp van haar vreugde? *“Christus is het Die gestorven is; ja, wat meer is, Die ook opgewekt is, Die ook ter rechterhand Gods is, Die ook voor ons bidt.”*³⁵³

Zo is de heerlijkheid die de Kerk mag ontvangen niet in woorden uit te drukken. Zacharias had er iets van gezien en riep het zingend uit: *“Dat wil Hij ons nu schenken.”* En nu is het nog de genadetijd, en nog wordt *“des Heeren volk geleid, tot kennis van de zaligheid, in hunne schuldvergifenis. Die nooit in schoner glans verscheen, dan nu, door Gods barmhartigheeden.*

³⁴⁸ 1 Petrus 2: 9.

³⁴⁹ Exodus 19: 6a.

³⁵⁰ Boston, Th. De viervoudigen staat. 162.

³⁵¹ Romeinen 3: 5a.

³⁵² Johannes 16: 33.

³⁵³ Romeinen 8: 34b.

Die, met ons lot bewogen, om ons van zond' en ongeval t' ontslaan, een ster in Jakob op doet gaan, de zon des heils doet aan de kimmen staan."³⁵⁴ Deze Zon des heils ga u op, om nooit meer onder te gaan, tot in alle eeuwigheid.

Amen.

³⁵⁴ Lofzang van Zacharias.

Geraadpleegde literatuur

- Augustinus, A. "De Correptione et gratia"
- Augustinus, A. "De Genesi adversus manicheos"
- Bavinck, H. "Gereformeerde dogmatiek"
- à Brakel, Th. "Van de Heilige Doop"
- Boston, Th. "Weldaden van het genadeverbond"
- Boston, Th. "De viervoudigen staat"
- De Bres, G. "Oorsprong en wederlegging van de wederdopers"
- Calvijn, J. "Bijbelverklaring"
- Calvijn, J. "Catechismus Geneve (1545)"
- Calvijn, J. "Tegen de anabaptisten"
- Calvijn, J. "Drieënveertigste preek over H11 in het boek Job"
- Van Canterbury, A. "Cur Deus Homo"
- Erskine, R. "Preek Ezechiël 16: 63"
- Erskine, R. "Het gescheurde voorhangsel"
- Fruytier, Jac. "Salomons Raad aan de jeugd"
- Fruytier, Jac. "Groot voorrecht van Christenkinderen"
- De Gier, K. "de Kerkorde"
- Golverdingen, M. "Avonden met Teellinck"
- Van der Groe, Th. "Toetssteen der ware en valse genade"
- Van der Groe, Th. "Heidelbergse Catechismus"
- Henry, M. "Bijbelverklaring"
- Henry, M. "Het teken van de doop"
- Kievit, I. "Tweeërlei kinderen des verbonds"
- Kohlbrugge, F.W. "preek Kolossenzen 2: 10-12"
- Lampe, F.A. "Het Verbond"
- Luther, M. "De Babylonische gevangenschap der Kerk"
- á Marck, J. "Het merg der Christelijke Godgeleerdheid"
- Patrick, Polus en Wells. "Bijbelverklaring"
- Reitsma, J. en Van Veen, S.D. "Acta Synode Dordrecht 1574"
- Reitsma, J. en Van Veen, S.D. "Acta provincialis synodi, 1580"
- Rutgers, F.L. "Acta Nationale Synode 1578"
- Smytegeld, B. "Des Christens eenige troost"
- Van 't Spijker, W. "Rondom het doopvont"
- Van Veen, S.D. "Het Kerkelijke Leven"

Voetius, G. *“Catechisatie over den Heidelbergschen Catechismus”*

Wisse, G. *“De drie ambten van Christus”*

Woelderink, J.G. *“Het doopsformulier”*

Formulieren/documenten

Acta Nationale Synode Dordrecht 1618-1619

De Heidelbergse Catechismus

De Nederlandse Geloofsbelijdenis

De Dordtse Leerregels

De Dordtse Kerkenordening van 1618-1619

Doopformulier Datheen (kinderdoop)